

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ MASAL VE
DESTANLARIMIZ DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

**NURSENA POLAT
22746097**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TALAT AYTAN**

2025

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ MASAL VE
DESTANLARIMIZ DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA**

**NURSENA POLAT
22746097
ORCID NO: 0009-0009-7550-379X**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. TALAT AY TAN**

HAZİRAN 2025

Nursena POLAT tarafından hazırlanan “Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışma, **12/06/2025** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

İmza

Doç. Dr. Talat AYTAN

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Eda TEKİN

.....

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YÜCELŞEN

ÖZET

SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SEÇMELİ MASAL VE DESTANLARIMIZ DERSİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Toplumların geçmişleri ve gelecekleri arasında köprü konumunda olan sözlü ve yazılı kaynaklar, milletlerin tarihinin anlaşılmasında önemli bir role sahiptir. Yazılı kaynaklar öncesi var olan sözlü kaynaklar en eski tarihlerden günümüze kadar geldiği süreç içinde milletlerin yaşayışının, kültürünün ve inançlarının anlaşılmasında önemli yer tutmaktadır. Sözlü kaynaklar arasında yer alan masal ve destan türleri toplumların kendi geçmişinin, diğer toplumların geçmişleri ile hayat tarzlarının, kültür ve inançlarının anlaşılmasında önemli görev üstlenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına 2023 yılında eklenen seçmeli Masal ve Destanlarımız dersinin içeriğine ilişkin ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin alınmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaokulda öğrenim gören 10 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların yaş aralığı 12-13'tür. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Çalışmanın uygulama süreci 10 haftayı kapsayacak şekilde yapılandırılmış, öğrenciler araştırmacı tarafından hazırlanan etkinliklere katılmışlardır. Uygulama sürecinin ardından katılımcılardan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla sürece ilişkin görüşleri alınmıştır. Görüşmeden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırma sonuçları, katılımcı öğrencilerin seçmeli Masal ve Destanlarımız dersine ilişkin olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Masal, Destan, Millî kültür.

ABSTRACT

A STUDY ON THE OPINIONS OF EIGHTH GRADE STUDENTS ON THE ELECTIVE COURSE OF TALES AND EPICS

Oral and written sources, which are a bridge between the past and future of societies, have an important role in understanding the history of nations. Oral sources, which existed before written sources, have an important place in understanding the life, culture and beliefs of nations from the earliest history to the present day. Among the oral sources, fairy tales and epics play an important role in understanding the past of societies, the past of other societies, their lifestyles, culture and beliefs.

The purpose of this research is to obtain the opinions of 8th grade secondary school students regarding the content of the elective Tales and Epics course added to the curriculum of the Ministry of National Education in 2023. The study group of the research consisted of 10 students studying at a secondary school affiliated with the Ministry of National Education in Istanbul. The age range of the participants was 12-13. The study group was selected using criterion sampling, one of the purposeful sampling methods. The implementation process of the study was structured to cover 10 weeks, and the students participated in the activities prepared by the researcher. After the implementation process, the participants' opinions about the process were obtained through a semi-structured interview form. The data obtained from the interview were subjected to content analysis.

The research results show that the participating students have positive views on the elective Tales and Epics course.

Keywords: Fairytale, Epic, National culture.

ÖN SÖZ

Ciddi bir emek ve özveri ile hazırladığım yüksek lisans tezimi paylaşmanın heyecanını ve gururunu yaşıyorum. Severe tamamladığım Türkçe öğretmenliği bölümü sonrası yüksek lisans serüvenime karar verdiğimde en büyük hayalim Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programından mezun olmaktı. Bu doğrultuda adım adım ilerleyerek hedefime ulaştım. Araştırma konumu belirlerken ilgi alanım olan metin türleri konusuna dair alan yazınına katkı sağlayabilecek ne tür bir çalışma yapabileceğimi düşündüm ve nihâyet çok sevdiğim masal ve destan metin türlerini seçtim. Öğrencilerin kendi istekleri doğrultusunda seçtikleri Masal ve Destanlarımız dersi ile bu türlere karşı görüşlerinin ne olacağını görmek istedim.

Çalışmamda bana yol gösteren, destek ve emeklerini esirgemeyen ve beni daima cesaretlendiren değerli danışmanım Doç. Dr. Talat AYTAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte yanımda olup maddi ve manevi olarak destek sağlayan başta annem Nuray POLAT ve babam Sefer POLAT olmak üzere tüm aileme ve stresli anlarımda yanımdan bir an olsun ayrılmayan canım kedim Bulut'a sonsuz teşekkür ederim.

Nursena POLAT

Haziran, 2025; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	3
1.4. Problem Cümlesi.....	4
1.5. Sayıtlar	4
1.6. Sınırlılıklar	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı.....	5
2.2. Öğretim Programının Özel Amaçları	5
2.3. Öğretim Programının Yapısı.....	6
2.4. Kazanım ve Açıklamaları.....	7
2.5. Ders Kitapları.....	11
2.5.1. Birinci Düzey Ders Kitabı.....	11
2.5.2. İkinci Düzey Ders Kitabı	12
2.6. Masal.....	12
2.6.1. Masal ve Özellikleri	12
2.6.2. Türk Masallarında Yer Alan Millî Motifler	14
2.6.3. Masalın Eğitimdeki Yeri ve Önemi	18
2.6.4. 1.Düzey Ders Kitabında Kullanılan Masalların Özetleri	20
2.6.5. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Masalların Özetleri	24
2.7. Destan.....	27
2.7.1. Destan ve Özellikleri.....	27

2.7.2. Destan Kahramanlarının Özellikleri	29
2.7.3. Doğal Türk Destanları.....	30
2.7.4. Yapma Türk Destanları	31
2.7.5. Türk Destanlarında Yer Alan Millî Motifler.....	31
2.7.6. Türk Destanlarında Yer Alan Millî Manevi Değerler.....	34
2.7.7. Destanın Eğitimdeki Yeri ve Önemi	35
2.7.8. 1. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Doğal Destanların Özetleri	36
2.7.9. 1. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Yapma Destanlar	41
2.7.10. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Doğal Destanların Özetleri	41
2.7.11. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Yapma Destanlar	45
3. YÖNTEM.....	46
3.1. Çalışma Grubu	48
3.2. Veri Toplama Araçları	49
3.2.1. Öğrenci Görüşme Formu.....	49
3.3. Veri Toplama Süreci	49
3.4. Verilerin Analizi.....	49
3.5. Uygulama Süreci.....	50
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	67
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	77
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	87

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	50
Tablo 2. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	52
Tablo 3. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	54
Tablo 4. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	56
Tablo 5. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	58
Tablo 6. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	58
Tablo 7. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	59
Tablo 8. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	61
Tablo 9. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	63
Tablo 10. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı	65
Tablo 11. Katılımcıların Dersin İçeriğine İlişkin Görüşleri	67
Tablo 12. Katılımcıların Derslerin Eğlenceli Yönüne İlişkin Görüşleri	68
Tablo 13. Katılımcıların Ders İçeriklerine İlişkin Görüşleri	69
Tablo 14. Katılımcıların Masal Türü Hakkında Edindiği Bilgilere İlişkin Görüşleri	70
Tablo 15. Katılımcıların Destan Türü Hakkında Edindiği Bilgilere İlişkin Görüşleri	71
Tablo 16. Katılımcıların Dersin Zorunluluğuna İlişkin Görüşleri	72
Tablo 17. Katılımcıların Ders Seçimi Önerilerine İlişkin Görüşleri	73
Tablo 18. Katılımcıların Evrensel Değerlere Karşı Farkındalıklarına İlişkin	74
Tablo 19. Katılımcıların Farklı Bakış Açılarına İlişkin Görüşleri	75
Tablo 20. Katılımcıların İş Birliği Yapma Becerilerine İlişkin Görüşleri	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kazanımların Yapısı	6
Şekil 2. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)	7
Şekil 3. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)	8
Şekil 4. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)	9
Şekil 5. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)	10
Şekil 6. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)	11
Şekil 7. Nitel Araştırma Süreci	47

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MD: Masal ve Destanlarımız

LGS: Liseye Geçiş Sınavı

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın önemi ve amacı, problem cümlesi, sayıtlılar ve sınırlılıklar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Toplumlar geleceklerini geçmişte yaşadıkları olayların izleri üzerine inşa etmektedir. Her millet kültürel mirasını oluşturan tarihsel yaşantısına önem vermektedir. Bu bağlamda milletlerin tarihinin anlaşılmasında sözlü ve yazılı kaynaklar önemli bir role sahiptir. Yazılı kaynaklardan önce var olan ve toplumların tarihsel gerçekliğini gözler önüne seren sözlü kaynaklar, milletlerin yaşayışı, kültürü ve inançlarının anlaşılmasında önemli yere sahiptir.

Sözlü kaynaklar arasında yer alan masal ve destan metin türleri toplumların geçmişi ve hayat tarzlarının tam olarak anlaşılabilmesi noktasında oldukça önemlidir. İnsanlar masallar ve destanlar ile hem kendi milletinin hem diğer milletlerin geçmişi ve hayat tarzı hakkında bilgi edinebilmektedir. Bu durum eğitim öğretim ile mümkün olmaktadır. Aile, arkadaşlar gibi yakın çevrede başlayan eğitim süreci, öğretim kavramı ile birleştirilerek okullarda sistem ve plan dâhilinde uygulanmaktadır.

Eğitim süreci içinde yer alan masallar kişinin hayal dünyasının zenginleştirilmesinde ve düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Masal gibi önemli olan bir diğer tür de destanlardır. Destanlarda yer alan millî motifler toplumun hafızasında iz bırakan olayların (savaş, göç, doğal afet, kıtlık, kuraklık vb.) anlaşılmasını sağlamaktadır. Her iki türde de benzer olan; insanın hayal dünyasını zenginleştirilmesi, olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşmasını sağlaması (altı şapkalı düşünme tekniği) ve benzer motifler ile (kırklar motifi, rüya motifi vb. gibi) olayların anlamını kavramasını sağlamaktır.

Masal ve destanların eğitim öğretim sürecinde yer alarak toplumlar hakkında bilgi vermesi müfredata eklenecek yeni derslerin olabileceğini düşündürmektedir. Bu bağlamda müfredata 2023 yılında eklenen seçmeli Masal ve Destanlarımız dersi ile

öğrencilerin kültürel değerlerini ve tarihsel yaşantılarını anlayabilmeleri amaçlanmıştır. Seçmeli ders olarak yer alan Masal ve Destanlarımız dersi için belirlenen amaçlara bakıldığında; öğrencilerin masal ve destanları tanımaları, kültürel önemini fark etmeleri ve toplumun tarihsel yaşantısını anlamaları gibi amaçların yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda seçmeli Masal ve Destanlarımız dersi öğrencilerin masal ve destan türlerini tanımaları açısından oldukça önemlidir.

Dijitalleşen dünya ile birlikte öğrencilerin farklı kültürlerden beslenmesini sağlamak amacıyla masal ve destanlara dayanan birçok içerik sunulmaktadır. Bu anlamda öğrencilerin gerek geleneksel kültür ile gerekse dijital kültür ile buluşması, karşılaştıkları metinler ile ilişkili alt yapıyı sağlamaya yönelik bilgileri kazanmaları ve metne daha bilinçli şekilde yaklaşımları noktasında dersin önemli olduğu görülmektedir.

Yapılan alan yazın taramasında seçmeli Masal ve Destanlarımız dersiyle ilgili sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Kayman, Elkatmış ve Avcı (2024) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin ilgili derse yönelik görüşleri alınmıştır. Araştırmada dersin ortaokullarda okutulması hakkındaki düşünceler, derste karşılaşılan problemler, yapılan çalışmalar ve başvuru uygulamalar, ölçme ve değerlendirme süreçleri, metin seçimi süreci konuları üzerinde durulmuş ve ders verimliliği açısından öneriler belirlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun dersin okutulması gerektiğini düşündüğü, bununla birlikte derste kullanılacak kitap ve materyal eksiklikleri olduğu, öğrencilerin derse ilgi duymadığı açığa çıkarılmıştır. Etkinlik olarak video izletme, yaratıcı yazma ve okuma etkinliklerini sıkça kullandıkları, ölçme ve değerlendirme aracı olarak en çok açık uçlu soruların kullanıldığı tespit edilmiştir. Metin seçiminde internetten elde edilen destan metinlerini ve videoları, kaynak eserler ile masal ve destan kitaplarını kullandıkları görülmüştür.

Kayman, Elkatmış ve Avcı (2024) tarafından yapılan araştırmada yer alan öğretmen görüşlerine göre öğretmenlerin yaşadığı sorunlardan biri olan öğrenci ilgisizliği, üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu durumun öğretmene sağlanacak materyal ile çeşitli öğretim yöntemleri ve araçlar ile öğrencilerin ilgisini çekecek hâle getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu açıdan seçmeli Masal ve Destanlarımız dersine ait öğrenci görüşlerini içeren bu çalışmada yer alan problem cümlesine

bakıldığında öğrencilerin dersi ilk defa seçtikleri göz önüne alınarak derse ilişkin görüşlerinin alınması hedeflenmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Millî Eğitim Bakanlığı 2023-2024 yılı ile birlikte 23 olan seçmeli ders sayısını 30'a yükseltmiştir. Seçmeli dersler bölümü "İnsan, Toplum ve Bilim", "Din, Ahlak ve Değer" ile "Kültür, Sanat ve Spor" şeklinde üç gruba ayrılarak Robotik Kodlama, Yapay Zekâ Uygulamaları, Proje Tasarımı ve Uygulamaları, Okul Temelli Sosyal Sorumluluk Çalışmaları, Afet Bilinci, Temel Yaşam Becerileri, Türk Sosyal Hayatında Aile, Kültür ve Medeniyetimize Yön Verenler, Ahlak ve Yurttaşlık Eğitimi, Görgü Kuralları ve Nezaket, Oyun ve Oyun Etkinlikleri, Dijital Sanatlar, Geleneksel Sanatlar, Masal ve Destanlarımız, Matematik ve Bilim Uygulamaları ile Halk Oyunları” dersleri eklenmiştir.

Eklenen yeni seçmeli derslerden biri de Masal ve Destanlarımız dersi olmuştur. 5-6-7-8. sınıf düzeyindeki öğrenciler için hazırlanmış olup Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ders kitabı olarak basılmıştır. Ders ile birlikte öğrencilerin masal ve destan kültürünü tanımaları ve önemini fark etmeleri hedeflenmiştir. Bu bağlamda yapılan araştırma öğrencilerin dersin içeriğine, işlenişine karşı görüşlerini almak amacıyla yapılmaktadır. Bu açıdan çalışmanın alan yazınına katkı sağlayacak şekilde, dersin öğrenciler üzerindeki etkisinin anlaşılması noktasında önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin ilk defa seçtikleri Masal ve Destanlarımız dersinin içeriğine, işlenişine ilişkin görüşlerinin alınmasıdır. Öğrencilerin dersin içeriğini beğenme, eğlenceli bulma, ders içi etkinlikleri beğenme, olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşma, evrensel değerlere karşı farkındalık, iş birliği yapma düzeyleri ile dersin zorunluluğuna, ders seçimi önerilerine ilişkin görüşleri ve masal ve destan türleri hakkında edindikleri bilgiler doğrultusunda görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “8. sınıf öğrencilerinin seçmeli Masal ve Destanlarımız dersine ilişkin görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.5. Sayıtlar

Araştırmada,

- Öğrencilerin soruları kendi iradeleri ile birbirlerinden etkilenmeyecek şekilde cevapladıkları,
- Tüm sorulara samimiyetle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma,

- İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaokulda 8. sınıf düzeyinde 10 öğrenci,
- Türkçe metin türlerinden masal ve destan türü
- Araştırmada kullanılan iki görüşme formu ile sınırlıdır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı

Eğitim sisteminin temel amacı değerler ve yetkinlikler ile birlikte millî ve manevi değerleri gelecek nesillere aktarmak ve miras bırakmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için öğretim programları hazırlanmaktadır. Programlar, gelişimin ömür boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmaktadır. Bireysel farklılıklar göz önüne alınarak hayat boyu süren insan gelişimi ekseninde hazırlanan programlar destekleyici nitelik taşımakla beraber millî ve manevi değerleri içinde barındırmaktadır.

Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı'na bakıldığında, 5-6-7 ve 8. sınıflara yönelik olarak iki düzeyde hazırlanmıştır. Öğrencilerin ders seçimi yaparken önce birinci düzeyi (Masal ve Destanlarımız I) daha sonra ikinci düzeyi (Masal ve Destanlarımız II) seçmeleri gerekmektedir. Program doğrultusunda öğrencilerden beklenen, masal ve destanlar aracılığıyla kültürel miraslarına sahip çıkıp toplumsal değerleri gelecek nesillere aktarmalarını sağlamaktır.

2.2. Öğretim Programının Özel Amaçları

Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (MEB, 2023) incelendiğinde, öğrencilerin aşağıda yer alan amaçlara ulaşmaları beklenmektedir:

- “Kültürümüzün zengin mirası olan geleneksel masal ve destanlarımızı tanımaları
- Toplumumuzun tarihini, fikrî, ahlaki ve kültürel değerlerini içeren önemli metinleri incelemeleri
- Masal ve destanlarımızın kültürümüz için önemini fark etmeleri
- Masal ve destanlarımızın verdiği mesajları kavramaları
- Masal ve destanlarımızdaki kahramanlardan yola çıkarak toplumun tarihsel yaşantısını ve karakterini anlayabilmeleri amaçlanmaktadır.”

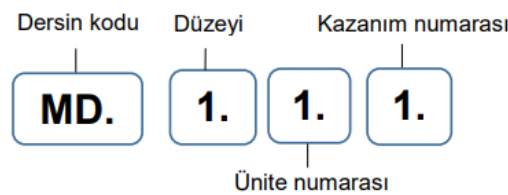
Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı'nda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde yer alan sekiz anahtar yetkinliğin yanı sıra bu yetkinliklerle ilişkili - bilgi, beceri ve tutum boyutları dikkate alınarak temel düşünme becerileri (inceleme, bilgileri birleştirme, karşılaştırma, sınıflama, sentez yapma, değerlendirme, çıkarım yapma) ile dil becerilerinin (dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma) geliştirilmesi hedeflenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023).

2.3. Öğretim Programının Yapısı

Seçmeli Masal ve Destanlarımız dersine yönelik hazırlanan kitaplar incelendiğinde, birinci düzey ve ikinci düzeye yönelik 1 ve 2 numaralı kitapların yer aldığı görülmektedir. Birinci düzey ders kitabında yer alan ünite adlarına bakıldığında, birinci ünite “Masallarımız”, ikinci ünite “Doğal Destanlarımız” ve üçüncü ünite “Yapma Destanlarımız” şeklinde belirlenmiştir. Birinci ünite için kazanım sayısı 12, ikinci ünite için 15 ve üçüncü ünite için 9 olarak belirlenmiş olup toplamda 36 kazanım yer almaktadır. Ders saati olarak birinci ünite için 24, ikinci ünite için 30 ve üçüncü ünite için 18 saat olarak toplam 72 ders saati belirlenmiştir. İkinci düzey ders kitabında yer alan ünite adlarına bakıldığında, yine aynı adlar olmak üzere üç ünite bulunmaktadır. Birinci ünite için kazanım sayısı 14, ikinci ünite için 15 ve üçüncü ünite için 8 olarak belirlenmiş olup toplam 37 kazanım yer almaktadır. Ders saati olarak birinci ünite için 26, ikinci ünite için 33 ve üçüncü ünite için 13 saat olarak toplam 72 saat dersi belirlenmiştir.

Ders kodu “MD” olarak belirlenmiştir. Program kazanımları incelendiğinde, “MD.I.” şeklinde ifade edilen ders kodunun Masal ve Destanlarımız 1 dersi için “MD.II.” şeklinde ifade edilen ders kodunun ise Masal ve Destanlarımız 2 dersi için geçerli olduğu belirtilmektedir.

Şekil 1. Kazanımların Yapısı

Kaynak: MEB, 2023, s. 9

2.4. Kazanım ve Açıklamaları

Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı kazanımları ve önerilen süreler şu şekildedir:

Şekil 2. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)

MD.1.1. ÜNİTE: MASALLARIMIZ

Önerilen Süre: 24 ders saati

MD.1.1.1. Masal türünü tanıır.

MD.1.1.2. Masal türünün özelliklerini açıklar.

MD.1.1.3. Masalın yapı unsurlarını belirler.

Masaldaki olay, yer, zaman, kişi ve varlık kadrosu unsurlarına değinilir.

MD.1.1.4. Masalın vermek istediğı mesajı belirler.

Masalda yer alan açık ve örtölü anlamların tespit edilmesi sağlanır.

MD.1.1.5. Masalda yer alan değeri günümüz değeriyle karşılaştırır.

Dostluk, dürüstlük, saygı ve sevgi gibi değeri üzerinde durulur.

MD.1.1.6. Okuduğı masala yönelik tahminlerde bulunur.

Bir masalın serim (giriş) bölümünü okunduktan sonra, düğüm (gelişme) bölümü veya çözüm (sonuç) bölümü hakkında tahminlerde bulunması sağlanır. Başlığında ve görsellerinden hareketle masalın içeriğı üzerinde durulur.

MD.1.1.7. Yöresindeki masallardan birini sunar.

- a) *Beden dilini doğru kullanması sağlanır.*
- b) *Gereksiz ses ve kelimeleri kullanmaması gerektiğı vurgulanır.*
- c) *Vurgu ve tonlamaya dikkat etmesi gerektiğı üzerinde durulur.*

MD.1.1.8. Derlediğı masalı dramatize eder.

Grup olarak canlandırma yapması sağlanır. İş bölümü vb. konularda desteklenir.

MD.1.1.9. Dinlediğı/izlediğı veya okuduğı masallardan birini görsel olarak ifade eder.

MD.1.1.10. Türün özelliklerine uygun masal yazar.

- a) *Masalın konusunu ve ana fikrini belirlemesi sağlanır.*
- b) *Kahramanların özelliklerini belirlemesi sağlanır.*
- c) *Masalın döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerinden oluşması gerektiğı vurgulanır.*

MD.1.1.11. Yazdığı masalı sınıfta paylaşır.

MD.1.1.12. Masallardan hareketle günlük yaşam problemlerine çözüm üretir.

Kaynak: MEB, 2023, s.10

Şekil 3. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)

MD.1.2. ÜNİTE: DOĞAL DESTANLARIMIZ

Önerilen Süre: 30 ders saati

MD.1.2.1. Destan türünü tanıır.

MD.1.2.2. Destan türünün özelliklerini sıralar.

- a) *Doğal ve yapma destanlar üzerinde durulur.*
- b) *Destanların anonim bir tür olduğu belirtilir.*
- c) *Destanların özgün hâllerinin şiir olduğu belirtilir.*
- ç) *Destanların millî özellikler içerdiği, ait olduğu milletin sosyal, kültürel vb. özelliklerini yansıttığı ifade edilir.*
- d) *Destanların olağanüstülükler içerdiği ifade edilir.*
- e) *Doğal destanların oluşma aşamaları vurgulanır.*

MD.1.2.3. Doğal destanların konularına göre çeşitlilik gösterdiğini fark eder.

Destanlarda milletleri derinden etkileyen olayların (savaş, kıtlık, göç vb.) konu edildiği vurgulanır.

MD.1.2.4. Destan ile masal türünü karşılaştırır.

MD.1.2.5. Destan kahramanlarının özelliklerini belirler.

Destan kahramanının sahip olduğu ahlaki özellikleri fark etmesi sağlanır.

MD.1.2.6. Destanın ortaya çıkış nedenlerini ifade eder.

MD.1.2.7. Destanda yer alan millî ve manevi değerleri açıklar.

Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi ve vatanseverlik gibi değerler üzerinde durulur.

MD.1.2.8. Destanlarda yer alan millî motifleri fark eder.

Motif kavramı ile rüya, ışık, at, ağaç, sayı, ok, yay vb. motifler üzerinde durulur.

MD.1.2.9. Destanın sosyal ve kültürel etkilerini tartışır.

MD.1.2.10. Destanın serim bölümünden hareketle düğüm ve çözüm bölümü hakkında tahminde bulunur.

MD.1.2.11. Destanı içerdiği değerler bakımından inceler.

Kahramanlık, liderlik, yiğitlik, vatan sevgisi, merhamet, dürüstlük, cesaret, adalet vb. değerler üzerinde durulur.

MD.1.2.12. Destan kahramanlarından hareketle yeni bir kahraman modeli oluşturur.

- a) *Destan kahramanlarından birinin özelliklerini belirlemeleri sağlanır. Bu özellikleri taşıyan mevcut millî kahramanlarımızla eşleştirme yapması teşvik edilir.*
- b) *Ömer Halisdemir, Fethi Sekin gibi yakın dönem kahramanlarının destan kahramanlarıyla ortak özelliklerini tespit etmesi sağlanır.*
- c) *Yeni bir kahraman modeli oluşturması sağlanır.*

MD.1.2.13. Araştırdığı destanı anlatır.

- a) *Beden dilini doğru kullanması sağlanır.*
- b) *Gereksiz ses ve kelimeleri kullanmaması gerektiği vurgulanır.*

Kaynak: MEB, 2023, s. 11

Şekil 4. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)

- c) *Destandaki hâkim duyguları göz önünde bulundurarak vurgu ve tonlamaya dikkat etmesi gerektiği üzerinde durulur.*

MD.1.2.14. Araştırdığı destanda örnek aldığı bir kahramanı nedenleriyle açıklar.

MD.1.2.15. Destanlardan hareketle günlük yaşam problemlerine çözüm üretir.

MD.1.3. ÜNİTE: YAPMA DESTANLARIMIZ

Önerilen Süre: 18 ders saati

MD.1.3.1. Yapma destan türünün özelliklerini sıralar.

- a) *Yapma destanların şahıslar tarafından oluşturulduğu vurgulanır.*
b) *Yapma destanların doğal destanlar örnek alınarak yazıldığı ifade edilir.*
c) *Yapma destanların toplumda iz bırakan bir olay üzerine yazıldığı vurgulanır.*

MD.1.3.2. Yapma destanların konularını belirler.

Yapma destanlarda savaş ve kahramanlık konularının işlendiği vurgulanır.

MD.1.3.3. Doğal destan ile yapma destanı karşılaştırır.

MD.1.3.4. Yapma destanın yazılış nedenlerini ifade eder.

MD.1.3.5. Yapma destanın sosyal ve kültürel etkilerini tartışır.

MD.1.3.6. Okuduğu bir destanı inceler.

Çanakkale Şehitlerine destanını incelemesi sağlanır. Destandaki değerler (vatanseverlik, sorumluluk, cihat, şehitlik, cesaret, fedakârlık vb.) üzerinde durulur.

MD.1.3.7. Destanı, içerdği duygu ifadelerini göz önünde bulundurarak okur.

Çanakkale Şehitlerine destanını okumaları sağlanır.

MD.1.3.8. Okuduğu destanda etkilendiği bir kahramanı etkilenme nedenleriyle açıklar.

Çanakkale Şehitlerine destanını kahramanın özellikleri açısından incelemeleri sağlanır.

MD.1.3.9. Yakın tarihte yaşanmış bir olaydan esinlenerek yapma destan yazar.

MD.2.1. ÜNİTE: MASALLARIMIZ

Önerilen Süre: 26 ders saati

MD.2.1.1. Masal türünü açıklar.

MD.2.1.2. Masal türünün özelliklerini ifade eder.

MD.2.1.3. Masalın yapı unsurlarını açıklar.

Masaldaki olay, tema, çatışma, yer, zaman, anlatıcı, kişi ve varlık kadrosu unsurlarına değinilir.

MD.2.1.4. Masalın vermek istediği mesajı belirler.

MD.2.1.5. Masalda yer alan değerleri günümüz değerleriyle karşılaştırır.

MD.2.1.6. Masaldaki gerçeküstü öğeleri belirler.

MD.2.1.7. Yaşadığı bölgeye özgü masalları okur.

Kaynak: MEB, 2023, s. 12

Şekil 5. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)

MD.2.1.8. Okuduğu masalı anlatır.

- a) *Beden dilini doğru kullanması sağlanır.*
- b) *Gereksiz ses ve kelimeleri kullanmaması gerektiği vurgulanır.*
- c) *Masalı içerdiği duygu ifadelerini göz önünde bulundurarak anlatması, uygun vurgu ve tonlama yapması gerektiği üzerinde durulur.*

MD.2.1.9. Okuduğu masalı dramatize eder.

Bireysel veya grup olarak canlandırma yapması sağlanır.

MD.2.1.10. Dinlediği/izlediği veya okuduğu bir masaldaki değerleri günümüz değerleri ile karşılaştırır.

MD.2.1.11. Dinlediği/izlediği veya okuduğu masalları karşılaştırır.

Konu, olay örgüsü, kahramanlar ve vermek istediği mesaj açısından masalları karşılaştırması sağlanır.

MD.2.1.12. Türün özelliklerine uygun masal yazar.

- a) *Masalın içerisinde tekerleme kullanması gerektiği vurgulanır.*
- b) *Masalın konusunu ve ana fikrini belirlemesi sağlanır.*
- c) *Kahramanların özelliklerini ve rollerini belirlemesi sağlanır.*
- ç) *Masalın döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerinden oluşması gerektiği vurgulanır.*

MD.2.1.13. Yazdığı masalı görsel olarak ifade eder.

MD.2.1.14. Yazdığı masalı sınıfta paylaşır.

MD.2.2. ÜNİTE: DOĞAL DESTANLARIMIZ

Önerilen Süre: 33 ders saati

MD.2.2.1. Destan türünü açıklar.

MD.2.2.2. Destan türünün özelliklerini ifade eder.

MD.2.2.3. Doğal destanların konularına göre çeşitlilik gösterdiğini ifade eder.

Destanlarda milletleri etkileyen yiğitlik, savaş, kıtlık, göç vb. olayların işlendiği vurgulanır.

MD.2.2.4. Destan ile masal türünü karşılaştırır.

MD.2.2.5. Destan kahramanlarının özelliklerini karşılaştırır.

Metin içi ve metinler arası karşılaştırma yapması sağlanır.

MD.2.2.6. Destanların ortaya çıkış nedenlerini tartışır.

MD.2.2.7. Gelecekte destana konu olabilecek bir olayı ifade eder.

Yiğitlik, savaş, kıtlık, salgın vb. konular üzerinde durulur.

MD.2.2.8. Destanda yer alan millî ve manevi değerleri ifade eder.

MD.2.2.9. Destanlarda yer alan millî motiflerin kullanıldığı yerlere günlük hayatından örnekler verir.

MD.2.2.10. Destanın sosyal ve kültürel etkilerini tartışır.

MD.2.2.11. Destanda verilmek istenen mesajları belirler.

MD.2.2.12. Destanın olay örgüsü hakkında tahminde bulunur.

Kaynak: MEB, 2023, s.13

Şekil 6. Masal ve Destanlarımız Dersi Öğretim Programı (Kazanım ve Açıklamaları)

MD.2.2.13. Bir destanı analiz eder.

Seçilen destanı mekân, zaman, olay örgüsü, kişi ve değerler bakımından incelemesi sağlanır.

MD.2.2.14. Dede Korkut Kitabı'nda yer alan bir hikâyeyi barındırdığı duygu ifadelerini kullanarak anlatır.

- a) *Beden dilini doğru kullanması sağlanır.*
- b) *Gereksiz ses ve kelimeleri kullanmaması gerektiği vurgulanır.*
- c) *Vurgu ve tonlamaya dikkat etmesi gerektiği üzerinde durulur.*

MD.2.2.15. Okuduğu bir destanda etkilendiği bir kahramanı etkilenme nedenleriyle açıklar.

MD.2.3. ÜNİTE: YAPMA DESTANLARIMIZ

Önerilen Süre: 13 ders saati

MD.2.3.1. Yapma destan türünün özelliklerini açıklar.

MD.2.3.2. Yapma destanların konularını ifade eder.

Yapma destanlarda savaş ve kahramanlık konularının işlendiği vurgulanır.

MD.2.3.3. Yapma destanın yazılış nedenlerini örneklerle açıklar.

MD.2.3.4. Yapma destanın sosyal ve kültürel etkilerini tartışır.

MD.2.3.5. Okuduğu bir yapma destanı inceler.

Üç Şehitler Destanı'nı incelemeleri sağlanır.

MD.2.3.6. Bir yapay destanı muhtevastaki duyguyu yansıtacak şekilde okur.

Üç Şehitler Destanı'nı muhtevastaki duyguyu yansıtacak şekilde okuması için sınıf içi etkinlikler yapılır.

MD.2.3.7. Okuduğu yapay destanda etkilendiği bir kahramanı etkilenme nedenleriyle açıklar.

Üç Şehitler Destanı'nı kahramanın özellikleri bakımından incelemeleri sağlanır.

MD.2.3.8. Güncel bir olaydan esinlenerek yapma destan yazar.

Kaynak: MEB, 2023, s. 14

Programda yer alan kazanımların sarmal yaklaşım ile sunulduğu görülmektedir.

2.5. Ders Kitapları

2.5.1. Birinci Düzey Ders Kitabı

Birinci düzey ders kitabının içeriği incelendiğinde, “Masallarımız”, “Doğal Destanlarımız” ve “Yapma Destanlarımız” şeklinde toplam üç üniteden oluştuğu

görülmektedir. Birinci ünite olan masallar ünitesinde, “Padişahın Kızları Masalı”, “Yürekdede ile Padişah”, “Tasa Kuşu”, “Keloğlan ve Tarhana Tozu” ve “Akıllı Evlat” yer almaktadır. İkinci ve üçüncü ünite olan destanlar ünitelerinde doğal destanlar olarak; “Oğuz Kağan Destanı”, “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı”, “Göç Destanı”, “Manas Destanı”, “Köroğlu Destanı” ve “Duha Kocaoğlu Deli Dumrul” yer alırken yapma destanlar olarak; “Atatürk Kurtuluş Savaşı’nda”, “Maraş’ın ve Ökkeş’in Destanı”, “Çanakkale Şehitlerine” ve “Sultan Mehmet’in Gemileri” yer almaktadır. Kitap toplam 177 sayfadan oluşmaktadır. Her metinden önce hazırlık sorularına ve metin sonrası çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Kitapta yer alan karekodlar sayesinde öğrenciler hem metinlere hem de etkinliklere ulaşabilmektedir.

2.5.2. İkinci Düzey Ders Kitabı

İkinci düzey ders kitabının içeriği incelendiğinde, birinci kitapla aynı başlıkların bulunduğu ve üç üniteden oluştuğu görülmektedir. Birinci ünite olan masallar ünitesinde, “Ayağına Diken Batan Karga”, “Çakıl Taşı”, “Yer Altında Dünya Var” ve Altın Balta (Dinleme Metni) yer almaktadır. Birinci düzey ders kitabından farklı olarak “Altın Balta” başlıklı bir dinleme metni eklendiği görülmektedir. İkinci ve üçüncü ünite olan destanlar ünitelerinde doğal destanlar olarak; “Alp Er Tunga Destanı”, “Ergenekon Destanı”, “Battal Gazi Destanı”, “Kazılık Koca Oğlu Yegenek” ve “Saltık Gazi Destanı” yer almaktadır. Kitap toplam 163 sayfadan oluşmaktadır. Her metinden önce hazırlık sorularına ve metin sonrası çeşitli etkinliklere yer verilmiştir. Kitapta yer alan karekodlar sayesinde öğrenciler hem metinlere hem de etkinliklere ulaşabilmektedir.

2.6. Masal

2.6.1. Masal ve Özellikleri

Dilek (2007) çalışmasında, masalın belirsiz bir zaman diliminde, sıradan insanların olağanüstü varlık ve olaylarla mücadelesinin anlatıldığı bir metin türü olduğundan bahsetmektedir. Bazı masalarda hayvanların insanlar gibi muhakeme yeteneklerini kullandığından, konuşabildiğinden ve birbirlerini yargılayabildiklerinden söz etmektedir. Ses ve kelimenin sihirle güç kazandığını ve masal dünyalarının iç içe geçtiğini ifade etmektedir.

Temizyürek ve Vargelen (2016) masalın Arapça “mesel” kelimesinin anlam ve söyleniş şeklinin değişikliğe uğramasıyla beraber günümüzde masal olarak son hâlini aldığını ifade etmektedirler. “Mesel” kelimesi nasihat anlamına geldiğinden ve Türkiye’de Latin harfleri kabul edilmeden önce basılan Türkçe sözlüklerde masal kelimesinin: “mesel, hikâye, destan, menkıbe, fıkra, kıssa” anlamlarında da kullanıldığından bahsetmektedirler. Farklı yörelerde ise masalı ifade etmek amacıyla “hikâye, hekâye, hekiya, hekat, mesel, mesele, metel, matal, nağıl, oranlama, ozanlama” gibi kelimelerin kullanıldığını eklemiştirler. Arapça “mesel” kelimesinden gelen masal; (Türkçe Sözlük, TDK, 1983)’ te “Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak tanımlanmıştır. Yine TDK’ye göre hikâye ise “Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması, gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü” olarak tanımlanmaktadır. Masalın diğer bir tanımı ise “bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman da olağanüstü varlıklara yer verilen olayları çoğunlukla belirli olmayan bir yerde, belirli olmayan bir zamanda geçen bir anlatı türü” (Büyük Lauresse, 1986, s.7811) olduğu şeklindedir.

Masalların özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Anonim yapıdalardır.
- Hayal ürünüdürler.
- Döşeme bölümünde genellikle “bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde” gibi tekerlemelerle giriş yapılır.
- Zaman ve mekân belirsizdir.
- Okuyucuyu inandırma amacı taşımazlar.
- Masal kişileri belirsiz olabileceği gibi kahramanlar da gerçekten uzak bir kişiliğe sahip olabilirler (Oruç, 2020, s. 23).

Masalın türe özgü birtakım özellikleri vardır. Masal yapısal olarak beş bölümden oluşmaktadır:

1. Döşeme: Bu bölüm dinleyicinin ilgisini çekme amacının olduğu tekerleme bölümünü ifade eder.

2. Serim: Anlatılacak olan kişiler ve olay hakkında bilgilerin verildiği bölümü ifade eder.
3. Düğüm: Olayların gerçekleştiği bölümü ifade eder.
4. Çözüm: Bu bölüm masalda karmaşık hale gelen olayların çözüldüğü bölümü ifade eder.
5. Dilek: Masalın bu son bölümünde anlatıcı iyi insanlar veya kahramanlar için güzel dileklerde bulunur (Bayatlı, 2009, s. 18).

Kısaca masal olağanüstü özellikler gösteren ve hayal ürünü olan olayların gerçekmiş gibi anlatıldığı metin türüdür. Olaylar kadar kahramanlar da olağanüstü özelliklere sahip olduğundan okuyucuyu inandırmak yerine ilgi çekmenin amaçlandığı söylenebilir. Beş bölümden oluşan masal türü tekerleme ile başlayıp anlatıcının iyi temennileri ile sonlandırılmaktadır.

2.6.2. Türk Masallarında Yer Alan Millî Motifler

Sakaoğlu (1980) motif kavramının geleneksel değerleri içinde barındırmakla beraber aynı zamanda değerleri koruyan en küçük yapı taşı olduğundan bahsetmektedir. Motif kavramı, Türkçe sözlükte şöyle belirtilmiştir:

“1. Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri, örge: Halı motifi.2. Bir yapıtta sık sık yinelenen süsleyici öğe. 3. müz. Bestenin bir parçasına çeşitli yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birim: Melodi motifi.” (Günay, 2011, s. 844). Günay (2011) masalın devamlılığını sağlayan en küçük birim olarak bahsettiği motifin masalarda en az bir tane kullanılarak birçok motifin de kullanılabildiğini belirtmektedir. Önemli anlamlara sahip olan motifler masalda tekrar eden unsurdur.

Bir başka deyişle, “hikâye etmenin en küçük unsuru” (Artun 2006, s.138) şeklinde tanımlanmıştır. Motif üzerine çalışan önemli araştırmacılardan biri de Stith Thompson’dur. Thompson motifi “Masalın gelenekte devamlılık yeteneğine sahip en küçük parçası...Bunun yanı sıra, alışılmamış ve çarpıcı oluşuyla dikkati çeken bir unsurdur.” (Duymaz 2001, s.145) şeklinde tanımlamıştır.

Gökbulut ve Yeniasır (2017) yapmış oldukları çalışmalarında Türk halk masallarında öne çıkan sekiz motife yer vermişlerdir:

1. Demir Motifi

Türk mitolojisinde ve halk edebiyatında demirin önemli bir yeri vardır. Doğal olarak bu masallara da yansımıştır. Türk mitolojisinde demir ağaçlar, demir dağlar ve demir kazık önemli bir yer tutmaktadır. Türkler demir kazığı Kutup Yıldızı olarak adlandırmaktadır. Geçmişten gelen ve Türk kültürüne ait olan demirle ilişkili inançların Kıbrıs Türk halk masallarında demir ayakkabı veya demir çarık olarak yer aldığı düşünülmektedir. Uygur Türk halk masallarında demir motifine ulaşılmasa da “Tömürçiniñ Cavabi (Demircinin Cevabı)” (Letip ve Yunus 1982, s.171-174) adlı masalda padişahın vezirleri zekâsıyla yenen bir demircinin ana kahraman olduğu görülmüştür. (Gökbulut ve Yeniasır, 2017, s.126). Demir insan yaşamında sağlamlığı ve gücü temsil ettiğinden Türk halkının beden gücünün ifade edilmesinde kullanılan bir motif olduğu söylenebilir.

2. Rüya Motifi

Rüya motifi masal, destan ve halk hikâyelerinde önemli bir konuma sahiptir. Örneğin, masal kahramanının rüyasında uyarılması, rüyada görerek âşık olma, rüyada vaat edilen sevgiliyi bulmak için yola çıkma, darda kalınca rüyadaki telkinlerle hareket etme ve çocuk sahibi olma, fakirin rüyada gördüğünün hayra yorulması ile zengin olma, görülen rüyaların tabirleri doğrultusunda hareket etme, rehberlik ve gelecekte haber verme, mutlu sona kavuşma vb (Yüksel 1996, s.41-42). Bu açıdan rüya motifinin içerdiği sembollerle birlikte masal kahramanına gelecekle ilgili haber verme işlevi gördüğü söylenebilir.

3. Çocuksuzluk Motifi

Çocuksuzluk, özellikle Türk halk anlatılarının birçoğunda bulunan bir motiftir. Anlatıların başında çocuksuzluk acısı çeken kadın ve erkek, çocuk sahibi olmak için çözüm yolu arar ve sonunda çocuk genellikle olağanüstü bir şekilde doğar. Çocuksuzluk, Dede Korkut Hikâyelerinde de geniş şekilde yer almaktadır (Gökbulut ve Yeniasır, 2017, s.128). Bu motifin doğacak kahramanın müjdeleyicisi olduğu söylenebilir.

4. Hızır motifi

Türk toplumunda Hızır, sıkıntıda olan insanların yardımına koşmasıyla bilinmektedir. “Halk hikâyelerinde ve masalarda kahramanların yardımına koşan bir tip olarak

Hızır'la karşılaşmaktadır. O, her iki türde de kahramanın hamisidir. Ona dua eder; dileklerinin gerçekleşmesini sağlar; en ümitsiz zamanlarında yardımına koşup yerine göre ölümden kurtarır, kahramanını dünyanın en uzak yerine ulaştırır. Bu iyiliklerden başka kahramanın düşmanlarına da çeşitli cezalar verir; kahramanların isteklerini yerine getirmeye onları mecbur bırakır” (Ocak 1985, s.191). Hızır motifinin kahramanların başı beladayken onların kurtarıcısı olarak kullanıldığı ve sorunları çözdüğü söylenebilir.

5. Şekil Değiştirme Motifi

Şekil değiştirme, iyi olanlar adına kurtuluşa erme, kötü olanlar adına ise bir cezadır. Sakaoğlu, şekil değiştirme motifi ile ilgili olarak şöyle bir tanım yapmıştır: “Bir efsanede yer alan canlı veya cansız unsurların bir üstün güç tarafından cezalandırılması veya bir felaketten kurtarılması için o andaki şekillerinden daha farklı bir şekle çevrilmesidir. Değişikliğin temel sebebi cezadır. Felaketten veya sonu felakete varabilecek bir tehlikeden kurtarma ikinci derecede kalır” (Sakaoğlu 1980, s.29).

Şekil değiştirm motifi sadece masalarda değil, destanlarda ve efsanelerde de görülmektedir. “Masal ve destanlarda görülen şekil değiştirmeler geçicidir, efsanelerdeki gibi kalıcı değildir. Masallardaki şekil değiştirmelere inanılmadığı için taşlaşmaya, kuşa vb. dönüşümlere inanılmaz. Hâlbuki efsanelerde bir inanç söz konusudur. Anlatıcı ve dinleyici efsanede geçen olaya inanır. Efsanedeki şekil değiştirmeler, Allah tarafından veya bir velinin, dervişin duası sonucu gerçekleşir. Masallardaki değişimleri ise sihirbaz, büyücü gibi olağanüstü varlıklar yapar” (Ergun 1997, s.174).

Türk halk anlatılarının hemen her türünde şekil değiştirme iki farklı şekilde görülmektedir. Şekil değiştirme ya kahramanın iradesine bağlı olarak ya da bağlı olmadan gerçekleşir. Kahramanın iradesi dâhilinde olan şekil değiştirmeler genellikle don değiştirme olarak adlandırılmaktadır (Aslan 2004, s.38). Sonuç olarak kahramanın ya kötülüklerden kurtarılma ya da cezalandırılma sebebi ile şekil değiştirdiği söylenebilir.

6. Aksakallı Adam/Dede

Türklerde beyaz (ak) rengi belli özellikler taşımaktadır. Beyaz (ak) renk, güzelliğin, iyi olanın ve güneyin sembolüdür. Türklerin bulunduğu konum itibarıyla kuzeyde

Sibiryaya gibi soğuk ve karlı bir bölge bulunmaktadır. Sibiryaya ve kuzey; zor hava şartlarının, soğğun ve çetin yaşam koşullarının bulunduğu bir bölge olarak Türklerin zihninde “kötü” olarak yer almaktadır. Bunun yanında güney, coğrafi olarak sıcak bir bölge olduğundan, burada yaşam şartları daha kolaydır. Bugün Türkiye’nin kuzeyinde yer alan Karadeniz ve güneyinde yer alan Akdeniz’in bu inanışın bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Ayrıca masal, destan vb. türlerde yer alan “Aksakal” motifi de yine ak renginin taşıdığı anlamla ilgili olmalıdır. Çünkü aksakallı kişi, kahramanın yardımcısı olan kişidir. Tabii ki bunun yanında, aksakal tecrübe ve bilginin de temsilcisidir (Gökbulut ve Yeniasır, 2017, s.131). Aksakallı adamın/dedenin tecrübeyle ilişkilendirildiği ve kahramanın zor zamanında danıştığı biri olduğu söylenebilir.

7. Ava Çıkma Motifi

Türklerin yaşamında av önemli bir konumdadır. Masallarda ve destanlarda geçen birçok kahramanın ava çıkma dönemleri vardır. Bu dönemlerde kahraman, av için özel olarak hazırlanır ve bir süre avda kalır. Türk kültüründe erkeğin cesareti, mertliği ve kahramanlıkları ortaya konulurken düşmanla girdiği mücadeleler kadar avlanırken gösterdiği başarılar da anlatılır. Türk halk edebiyatı ürünlerinde yiğitlerin avlanmaları, avladıkları hayvanlar ve mücadeleleri doğal av ortamında destansı bir şekilde anlatılır (Çağmırlar 2008, s.398-399). Dolayısıyla av motifinin kahramanın bedensel gücünü temsil ettiği söylenebilir.

8. Dağ Motifi

Dağ, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. “Dağ, su, ağaç kültleri aslında birbirlerini tamamlayan bir bütünün halkaları durumundadırlar. Burada dağ kültü bir taraftan toprağı, bir taraftan da Ötüken’de olduğu gibi korunmanın güven ve emniyetin sembolü durumundadır” (Türkmen 1999, s. 176-177).

“Dağ, ruhları insanlara iyilik eder. Kötü ruhlardan korur, yol gösterir. Ama saygısızlık edenlere de ceza verir, hastalık gönderir. Dağ ruhlarının genel olarak adı Yizimpiy’dir. Her dağın ruhu kendi bölgesinde kalır. Başka bölgelerle ilgisi yoktur. Altaylılar her bir dağı bir ruhun temsilcisi sayar, onlara kurbanlar keser, dualar ederlerdi.” (Uraz 1967, s. 129)

Eski Türk düşüncesine göre “Gök ile Dünya, dünyanın göbeğinden hareket edip göğün göbeğine ulaşan ve de gerektiğinde, yer altı dünyasının merkezine erişen evrensel bir eksenle sıkıca birbirine bağlıdır. Bunlar birbirlerine çeşitli şekillerde bağlanırlar. Bunlar dağdır ve aynı zamanında büyük bir ağaç, alev ve de dumandır veya yere çakılmış sıırıktır, yurdun merkez direğidir.” (Roux 1994, s. 84-85).

Uygur Türklerine ait olan masallarından birinin ismi “Altun Tağ’dır (Altın Dağ)” (Letip ve Yunus 1982, s. 87-90). Masalda mekân olarak yer alan Altın Dağ’da çok fazla yakut, inci, altın ve gümüş gibi değerli taşlar vardır. Masal kahramanlarından biri bu dağa çıkarak değerli taşları toplayıp zengin olmayı hayal eder. Masalın bitiminde kahraman kötü niyetli oluşu için dağın tepesinde kalıp, ölür. (Gökbulut ve Yeniasır, 2017, s. 133).

Bahsedilen sekiz motif masallarda, destanlarda ve halk hikâyelerinde ortak olarak kullanılan ve öne çıkmış millî motiflerdir. Türk milletine ait değerler bütünü taşıdığından birçok masalda ortak olarak kullanıldığı söylenebilir. Bu bakımdan her bir motif kendine özgü anlam taşımaktadır. Masalın içinde barındırdığı motifler sayesinde Türk kültürü, inanç sistemi, mitolojisi vb. gibi kavramların daha iyi anlaşıldığı düşünülmektedir.

2.6.3. Masalın Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Çocuk doğuştan var olan taklit etme yeteneği ile öğrenmeyi gerçekleştirir. Bu noktada çevresinde gördüğü durumlar kadar okudukları ve izledikleri de önem taşımaktadır. Doğru örnekler doğru olan durumlara ve yanlış örnekler de yanlış durumlara yönlendirecektir (Karakuş, 2015, s. 256). Bu noktada devreye giren masallar, çocukta yeni ufuklar açan, onun hayal âlemini besleyen büyü bir dünyadır. Onlara öğütler vererek doğruya yönlendirir. Bu açıdan masal ve çocuk kavramları, çocuğun eğitiminde birbirinden ayrı düşünölmeyecek kadar önemli görölmektedir (Işık ve Karakuş, 2017, s.120).

Çocuğı eğitme ve kültörlleme süreci; aile, sokak gibi yakın ve doğal çevrede daha çok eğlendirme ve keyifli zaman geçirme amacıyla başlayarak, okul sıralarında planlı ve sistemli bir şekilde devam etmektedir. Bu süreçte masalın çocuğun hayal dünyasının geliştirilmesinde, ulusal ve evrensel değerlerin aktarılması ve benimsetilmesinde, soyut olan kavramları idrak edebilme yeteneğıyle dili kullanma (betimleme, cümle kurma, anlatım, vb.) becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir yeri vardır. Karatay’a

(2017) göre çocuğun içinde yaşadığı toplumun ahlaki ile insani değerlerini, eğlenceli vakit geçirerek benimsemesinde masalların önemli bir görevi vardır.

Artık modern eğitimin ayrılmaz bir parçası hâline gelen masalların çocuklar üzerindeki etkileri çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Çocukların kelime hazinelerinin gelişmesi, algılama güçlerinin masallarla artması çocuğu daha erken dönemde okula hazırlamaktadır. Çocuklar, masal kahramanlarının mücadeleleri içinde çabayı, sabrı ve dürüstlüğü öğrenirler. Ayrıca masal, çocuğu zihinsel olarak yaşadığı topluma adapte etmeye başlar. Masalın içindeki zorluklar, maceralar, bu zorluklardan kurtulmak için gösterilen cesaret ve sabır çocuğu umutlu olmaya sevk eder. Masallarda işlenen konular çocuğun gerilimlerine ve iç sorunlarına gönderme yaparken, dolaylı bir yoldan çocuğun dünyasına girer. Bu açıdan çocuk, bilincine varmadan kendini masalda bulur (Dilidüzgün, 1996, s. 36). Masal her ne kadar doğrudan bir telkin aracı olmasa da ahlakidir (Gökşen, 1955, s. 550).

Masallar, çocuğun dilsel gelişimine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Özellikle ilk ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında masal metinlerinin yer alması ana dilinin öğretilmesinde oldukça etkilidir (Gedik, 2020, s. 359). Mert'e (2012) göre ana dili eğitimi sürecinde masal türü diğer metin türlerinden ayrı bir yere sahiptir. Bu bakımdan masallar çocukların dilsel gelişimini destekleyen metin türüdür. Masallar sayesinde çocukların dilsel gelişimi sağlanırken bir yandan da bilişsel becerileri gelişmektedir. Türkeş Günay (2011) masalların insan zihnini aksettirdiğinden ve düşünme ile gerçeğin masalda birleştiğinden bahsetmektedir. Baş (2015) masalların yetişkinlerin bilinçaltından beslenen bir tür olduğundan ve çocuğun hayal dünyasına olan özlemin oyunlaştırılması olduğundan bahsetmektedir. Ayhan ve Arslan'a (2014) göre masallar olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşmaya, empati kurma becerisini geliştirmeye, hayal kurmaya, rüya görmeye, düşünme ve anlama becerilerinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda masalların dil ve bilişsel gelişimi sağlama açısından önemli olduğu söylenebilir.

Tüm (2010) masalların gerçek hayatı çocuklara aktaran bir metin türü olduğunu ifade etmektedir. Hayatın çocukların anlayacağı bir dille ve olay örgüsüyle sunularak onlara verilmek istenen mesajın doğru biçimde algılanmasını sağladığından bahsetmektedir. Bu bağlamda eğitim sistemi içinde nitelikli masalların yer almasının, kültürel aktarımı gerçekleştireceğinden söz etmektedir. Özellikle deyimler ve atasözlerinin kullanıldığı masalların bu noktada kültürel aktarımı sağladığını vurgulamaktadır. Örnek olarak;

“Ölümsüzlüğü Arayan Adam” adlı masalda yer alan ve korkunun ölüme çare olmadığını anlatan “Korkunun ecele faydası yoktur.”, “Yedi Deliler” adlı masalda yer alan ve herkesin kendi derdini büyük sandığını anlatan “İnsan kendi derdini en büyük sanırmış.”, “Halik Bilmezse Mahlûk Bilir” adlı masalda yer alan ve yapılan her iyiliği Allah’ın gördüğünü anlatan “İyilik yap denize at, Halik bilmezse mahlûk bilir.”, “Sihirli Yüzük” adlı masalda yer alan ve azla yetinip hırslı, pinti insanların zararlı çıkacağını anlatan “Az tamah çok ziyan verir.”, “Ne İdim Ne Oldum Ne Olacağım” adlı masalda yer alan ve insanların bulundukları durum itibarıyla yaşadıkları durumun sonsuza dek süreceğini düşünmemelerini bu nedenle de küçümsememeleri gerektiğini anlatan “Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli.” vb. atasözleri bu tür masallara örnek olarak gösterilebilmektedir (Helimoğlu, 2009, s. 459-478). Bu bağlamda masallar dilsel, bilişsel, ruhsal gelişim sağlamanın yanı sıra kültürel aktarımı da sağlamaktadır. Tüm bunları sağlayan çocuk, eğitim süreci içinde soyut kavramları algılayarak düşünme becerilerini geliştirmekte ve değerler sistemi içinde kendini geliştirmektedir.

2.6.4. 1.Düzey Ders Kitabında Kullanılan Masalların Özetleri

2.6.4.1. Padişahın Kızları Masalı

Bir zamanlar bir padişah ile üç kızı yaşar. Bir gün padişah kızlarını yanına çağırarak onlara “Beni ne kadar seviyorsunuz?” diye sorar. Büyük kız, dünyalar kadar sevdiğini söyler. Ortanca kız, kucaklar dolusu sevdiğini söyler. Babaları çok mutlu olur. Sıra küçük kıza geldiğinde ise o, tuz kadar sevdiğini söyler. Babası cevabına çok sinirlenir ve onu zindana attırır. Küçük kız ne olduğunu anlayamadan kendini zindanda bulur.

Bir gün muhafızlardan biri küçük kızın hâline dayanamaz ve onu serbest bırakır. Kız yollara düşer. Sonunda bilmediği bir köye varır. Köyün zengin insanlarından biri kızını evinde misafir eder. Aradan uzun zaman geçer ve kız büyür. Birçok aile oğulları için kızını istemeye gelir ama kız hiçbirini beğenmez. Günlerden bir gün komşu ülkenin padişahının oğlu gelir. Kız bu teklifi kabul eder ve kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlenirler.

Aradan epey zaman geçer ve kız kocasına her şeyi anlatır. Padişah babasını yemeğe davet etmek ister. Padişah bu teklifi kabul ederek kızın yaşadığı ülkeye gelir. Kız, aşçıbaşından yemekleri tuzsuz yapmasını rica eder. Bu durumu fark eden babası sinirlenir ve yemeklerin tuz olmadan lezzetsiz olduğunu söyler. Kız daha fazla

dayanamaz ve yıllar önce yaşadığı olayı anlatarak küçük kızın kendisi olduğunu itiraf eder. Tuzun, yemeklerin lezzeti için önemi olması gibi o da babasına olan sevgisini anlatırken tuzu kullanmıştır. Padişah hem tuzun hem de kızının değerini anlar (Arıcı, 2001).

2.6.4.2. Yürekdede ile Padişah

Bir zamanlar köylerden birinde Yürekdede ve eşi Ayşe Nine yaşar. Günlerden bir gün yaylaya göç etmeye karar verirler. Eşyalarını bir saatte toplayarak develerine yüklerler ve yola çıkarlar. Bir su kenarında çadır kurarak mola verirler. Bu sırada yanlarından geçen atlı yedi kişi durup onlara selam verir. Bu yedi kişinin padişah ve vezirleri olduğundan haberleri yoktur. Yürekdede ve Ayşe Nine onları misafir olarak görür ve mutlu olurlar. Misafirlerini en iyi şekilde ağırlamak isterler. Bu sebeple, ellerindeki tek deveyi keserler ve yemek pişirirler. Onları güzel şekilde ağırlarlar. Padişahın amacı tebdil-i kıyafet gezerek halkın sorunlarını dinlemektir. Yürekdede ve Ayşe Nine'nin misafirperverliğinden sonra bu durumu kendilerine söyler ve Yürekdede'yi halkla beraber cuma namazına Ulu Cami'ye davet etmiş olur.

Yürekdede cuma namazı için şehre doğru yola çıkar. Ulu Cami'yi bulur. Hayatında ilk kez böyle bir kalabalık görür. Kendisine sıra gelmeyeceğini düşündüğü anda padişah onu görür. Yürekdede, padişahla göz göze gelmenin bile kendisi için yeterli olduğunu düşünür. Namaz kılınmış. Sıra dua kısmına geldiğinde, padişah ellerini açarak Allah'tan dileklerde bulunur. Bu sırada padişahın duasını duyan Yürekdede ondan bir şey istemeden çadırına dönmeye karar verir. Padişah gibi ihsanı bol birinin dileklerini başka bir padişaktan (Allah'tan) istemesi üzerine o da tüm isteklerini yalnız Allah'tan istemeye kara verir. Bu durumu fark eden padişah, Yürekdede'nin neden gittiğini anlar ve pişmanlık içinde duasına devam eder.

Yürekdede akşam olmadan Ayşe Nine'nin yanına döner. Şehirde yaşadıklarını anlatır. Mutludur ve bu yüzden Allah'a şükreder. Ertesi gün yaylaya doğru yola çıkarlar ve yine bir su kenarında mola verirler. Yürekdede çadırı kurmak için toprağı kazar ve bir küp dolusu altın bulur. Altınları yoksullara dağıtır ve kendileri için altın almaz. Sadece kestiği devenin yerine küçük bir deve alır. Yalnız Allah'tan istemenin doğru bir karar olduğunu anlar (Zarifoğlu, 2023).

2.6.4.3. Tasa Kuşu

Bir zamanlar memleketin birinde Sülün kız adında bir kız ve annesi yaşar. Bir gün kızın babası vefat eder. Kız bu durumdan dolayı tasalanır. Annesiyle nasıl geçineceklerini düşünüp durur. Annesi kızının bu hâline üzülür ve onun korkularını yenmesini sağlamaya çalışır. Çok çalışırlar ve kimseye muhtaç olmadan güzel bir hayat sürerler. Kızın geçim korkusu geçmiştir ama bu sefer de işlerin kötü gideceğini düşünerek kuruntuya kapılır. Annesi kızını sakinleştirdikten sonra çalışmaya devam ederler. İşler yolunda giderken Sülün kız tekrar korkuya kapılır. Bunun üzerine annesi ona tasalanmanın ne korkuya ne de kuruntuya benzediğinden, görünmeyen bir kuşa benzediğinden bahseder. Avare insanların onu bulduğunu, sınır tanımadığını, insanı üzüntüden üzüntüye atıp hayatını dünyasını zindana çevirdiğini söyler. Sülün kız tüm bunları duymazlıktan gelir.

Tasa kuşu, Sülün kızını birdenbire kanatları arasına alır. Kız gözünü açtığı anda her şeyin var olduğu güzel bir bahçe görür. Öten kuşları görünce, bin göz ve bin kulağı olmasını isteyerek tüm sesleri duymak istediğini söyler. Bu durum için tasalanır. Bu sırada tüm kuş sesleri kesilir. Tasa kuşu ona avare kız diye seslenerek tasanın böyle bir şey olduğunu söyler. Sülün kız hayıflanarak yürürken acıkmaya başlar. Bu sefer de ağaçlardaki meyveleri görüp tüm ağaçların kendisi için eğildiğini hayal ederek hayıflanır. Bu sırada elini uzattığı tüm ağaçlar daha da yükselir. Tasa kuşu avare kıza yeniden seslenerek tasanın böyle bir şey olduğunu söyler. Kızın yüreğine ateş düşer, yanıp kül olmasına az kalır ve susar. Akan sulara bakıp suların Kevser olmasını ister. Yeniden hayıflanır. Sular kuruyup çekilir.

Sülün kız tüm olaylardan sonra tasalanmayı bırakır. Bu sırada Tasa kuşu onu bırakarak başka bir avarenin başına konmaya gider. Kız derin bir nefes alıp ooh! der ve tam bu sırada ak saçlı biri belirir. Adının oh dede olduğunu söyler ve kendisinden güler yüz mü, tatlı dil mi istediğini sorar. Sülün kız ikisini de istediğini ama öncelikle yanında annesini istediğini söyler. Dede kızdan gözünü yummasını ister ve kız gözünü yumar. Dede gözünü açmasını ister ve kız gözünü açar. Annesini yanı başında görür. O günden beri güler yüz ve tatlı dil ile günlerini geçirirler ve kız tasalanmayı bırakır (Güney, 1992, s. 337).

2.6.4.4. Keloğlan ve Tarhana Tozu

Bir zamanlar ülkenin birinde bir padişah yaşar. Padişah bir gün bir hastalığa yakalanır. Hastalık yalnız sesini etkiler ve sesi çıkmaz olur. Ülkenin ünlü doktorları gelir ama padişahın hastalığına çare bulamazlar. Vezirler padişahın sesini kaybedeceğini anlayınca tellal görevlendirerek ondan ülkenin bir yanını dolaşmasını ister. Tellal, ülkenin dört bir yanını gezerek halka seslenir, yardım ister. Padişahı iyileştiren kişiye ödül verileceğini duyurur. Bu sırada orada bulunan Keloğlan, tellalı duyar. Hızlıca annesine giderek hasta olduğunda annesinin kendisi için yaptığı çorbanın adını sorar. Çorbanın tarhana olduğunu öğrenir. Bir avuç tarhana alarak saraya gider ve pişirir. Çorbayı içen padişah iyileşir. Padişah, Keloğlan'a iyiliği karşılığında bir kâse şerbet vermek ister. Oğlan başka bir ödül beklerken şerbet verilmesine şaşırır ancak padişahın emri olduğu için tamamını içer.

Keloğlan evine dönmek için yola çıkar. Bir ses duyar. Sesin sahibi, ayağına diken battığını ve yardım istediğini söyler. Kafasını çevirdiğinde sesin sahibinin yavru bir tay olduğunu görür. Çok şaşırır. Artık hayvanların konuşmalarını anladığını fark eder. Aklına içtiği şerbet gelir. Padişahın ısrarının nedenini o zaman anlar. Yavru taya yardım eder. Bu sırada tayan annesi gelir ve ona teşekkür eder. Keloğlan'ı sırtında taşımak ister ve onu sırtına alır. Yolda bir karınca yuvasına denk gelirler ve Keloğlan onları duyabildiği için at yuvaya zarar vermesin diye yolunu değiştirir. Bu sırada kuşların konuşmalarını dinler ve aç olduklarını duyar. Heybesindeki mısır tanelerini kuşlara ikram eder. Daha sonra attan inerek yoluna yaya devam eder. Yolda bir çukura düşer ve kendini bilmediği bir ormanda bulur. Buranın haydutlar ülkesi olduğunu öğrenir. Geceleri hırsızlık yapıp gündüzleri burada saklandıklarını söylerler. Keloğlan gitmek isteyince onu bir ahıra kapatarak bir çuval buğday ve arpayı vererek ayıklamasını isterler. Kurtuluş için tek yol budur. O sırada buğday ve arpaların ayıklandığını gören Keloğlan, bunu karıncaların yaptığını görür. Haydutlar onun gitmesine izin verir. Keloğlan'a kuşlar da yardım eder ve yeryüzüne çıkmasını sağlarlar (Uysal, 2023).

2.6.4.5. Akıllı Evlat

Bir zamanlar zengin bir adam ve üç oğlu yaşar. Adam yaşlandığı için ölmeden önce mallarını evlatları arasında paylaşmak ister. Bu sebeple üç oğlunun her birine bir kese altın vererek istedikleri yere gitmelerini ve üç yıl dolmadan dönmemelerini ister.

Bu üç yılda hangi oğlunun yaptığı işi beğenirse mallarını ve paralarını ona bırakacağını söyler. Çocuklar atlarına binip yola çıkarlar.

Üçü birlikte giderken karşılırlarına üç yol çıkar. Büyük kardeş sağdaki, ortanca kardeş ortadaki ve küçük kardeş de soldaki yoldan gider. Epey zaman geçer ve nihayet üç yıl dolar. Çocuklar evlerine dönerler. Önce büyük kardeş gelir ve peşinden kırk atlı gelir. Sonra ortanca kardeş yüz deve ile gelir. En son küçük kardeş kırk katırın üzerinde kırk erkek çocuk getirir. Babaları çocukların üç yıl boyunca yaptıklarını anlatmasını ister. Büyük oğlu, gittiği yerde kırk kişiyi bulduğunu ve onlara kılıç kuşanarak, at binmeyi öğrettiğini söyler. Bu sayede malları ve paraları koruyacaklarını düşünür.

Ortanca oğul, gittiği yerden yüz deve aldığını söyler. Bu develeri satarak zengin olmayı düşünür. Sıra küçük kardeşe gelince o, gittiği yerde yetim kalan çocukları bulup getirdiğini söyler. Babası mallarını kime verirse bu çocukların onun çocukları olacağını ve o kişinin bu çocukları yetiştireceğini söyler. Böylece ülkesine faydalı kişiler yetiştirmeyi düşünür. Babaları yaptıkları işlerden bir tanesini beğenir, o da küçük kardeşin yaptığıdır. Tüm mallarını ve paralarını küçük oğluna bırakır. Adam, küçük oğlundan çocuklara babalık yapmasını, en büyük ağabeyinin adamlarıyla onu korumasını, küçük ağabeyinin de develeriyle işlere yardım etmesini ister (Tezel, 2009, s. 378).

2.6.5. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Masalların Özetleri

2.6.5.1. Ayağına Diken Batan Karga

Bir gün bir karganın ayağına diken batır. Dikeni alıp bir nineye gider ve ondan dikeni saklamasını ister. Nine dikeni saklar ancak karga günlerce gelmez. Bir akşam kandilini yakarken, kandilin fitili kaçır ve ninenin aklına diken gelir. Fitili çıkarmak için dikeni kullanır. Bu sırada fitil yanar. Tam o sırada karga gelir ve durumu öğrenir. Israrla dikeni veya kandili kendisine vermesini ister. Nine dayanamaz ve kandili verir. Karga oradan uzaklaşarak başka bir ninenin yanına gider. O nineden kandili saklamasını ister. Nine kabul eder. Gece olduğunda nine inek sağlamak için ahıra gider ancak her yer karanlıktır. Bunun üzerine kandilin ışığından yararlanmak ister. Bu sırada inek tekme atarak kandili kırar. Kısa bir süre sonra karga gelir ve kandilin kırıldığını öğrenir. Nineden, kandili veya ineği kendisine vermesini ister. Nine dayanamaz ve ineği verir. Karga, ineği alarak başka bir nineye götürür. İneği saklamasını ister ve nine kabul eder. Karga

ortadan kaybolur. Nine onu bekler ama gelmediğini görünce ineği keserek misafirlerine ikram eder. Tam o sırada karga gelir. Nineye ineği sorar. Nine, oğlunun düğünü için ineği kesip yemek yaptığını ve misafirlerini ağırladığını söyler. Bunun üzerine karga, ineği veya damadın altınlarından birini istediğini söyler. Israr edince, nine daha fazla dayanamaz ve altını verir. Karga uzaklaşır. Dağda bir çobana rastlar ve ondan düdüğünü ister. Düdüğün karşılığında altınını çobana verir. Türkü söylemeye başlar (Arıcı, 2001, s. 166).

2.6.5.2. Çakıl Taşı

Gürül gürül akan bir şelalenin yanında bir çakıl taşı yaşar. Çevresindeki büyük gri taşlarla beraber yaşayan çakıl taşı, dünyayı gezmeyi çok ister. Bu nedenle ara sıra büyük gri taşlara bu konu hakkında sorular sorar. Gri taşlar ona, gidilecek başka yer olmadığını, uzaklaşırsa kaybolacağını söyler. Çakıl taşı onların söylediklerine kulak asmadan dünyayı gezmenin bir yolunu bulmak ister. Bir gün bir kervan gelir ve oradaki develerden birinin ayak tırnaklarının arasına girerek yolculuğuna başlar. Bir süre sonra kervanbaşı devenin topalladığını fark eder ve çakıl taşını fırlatır. Fırlayan taş bir dervişin ayakkabısının içine girer. Rahatsız olan adam çakıl taşını fark eder ve onu dereye fırlatır. Deredeki bir balık, taşı yutar. O sırada dereye avlanan balıkçı, balığı avlar. Balığı temizlerken midesindeki taşı fark eder ve karısı da görür. Karısı taşı çok beğenir, kuyumcuya götürmek ister.

Balıkçının karısı taşı alıp kuyumcuya gider. Kuyumcu taşın değerini anlayınca kadına bir yüzük teklif eder ve çakıl taşını alır. Taşı kırmızı altından bir yüzüğe yerleştirir ve çakıl taşını oraya hapseder. Çakıl taşı resmen tutuklandığını düşünür. Ta ki bir gece, yüzük bir hırsız tarafından çalınır. Hırsız, taşı yüzükten ayırıp ceketinin cebine atar. Hırsızın karısı ceketini temizlemek için pencereden silmiş ve taş bir nohut çuvalının içine düşmüş.

Çakıl taşı, nohutlarla birlikte zengin birinin evine doğru yola çıkar. Nohutlarla birlikte pişirilir. Adam yemeği yediği sırada taşı fark ederek yere tükürür. Hizmetçi yeri süpürürken taşı bahçeye atar ve onu bahçıvan bulur. Taşı çok beğenir ve bahçedeki çeşmenin en güzel yerine yerleştirir. (Lieberman, 2020, s. 167).

2.6.5.3. Yer Altında Dünya Var

Bir zamanlar ülkenin birinde padişah ve iki oğlu yaşar. İki kardeş birbirleriyle geçinemez. Bu sebeple günlerden bir gün padişahın veziri, iki kardeşin bir yolculuğa çıkması gerektiğini düşünür. Hem yolculuk etmeleri hem de padişahın sağlığı için gerekli olan dipsiz kuyu otunu getirmelerinin iyi olacağını düşünür ve bu fikrini padişaha söyler. Bu otun insanı gençleştirdiğinden ve her kuyudan alınmaması, doğru kuyunun bulunması gerektiğinden bahseder.

İki kardeş yola çıkar. Birbirleriyle anlaşamadıkları için üç günde gidilecek yolu otuz günde giderler. Büyük kardeş dayanamaz ve gidip bir handa sabahlayarak babasına gidip otu bulamadığını söylemeyi düşünür. Küçük kardeş ise babasının ömrünün uzamasını her şeyden çok ister. Bunun için beline ip bağlayıp kuyuya iner. Bu sırada ip birdenbire kopar ve küçük kardeş kuyuya düşer. Burada bembeyaz sakallı bir ihtiyar görür. Küçük kardeş başından geçen her şeyi ihtiyara anlatır. İhtiyar ona yardım etmek için sakalından biri ak, biri kara iki tel koparır. Oğlana, bu iki sakalı birbirine sürttüğünde biri ak, biri kara iki at geleceğini söyler. Oğlana, ak atı seçerse yedi kat yukarı çıkacağını, kara ata binerse yedi kat aşağı ineceğini söyler.

Oğlan, heyecandan kara ata binerek yerin yedi kat altına iner. Susadığını fark eder. Bu esnada bu ülkede su bulunmadığını, var olan suyun başında da bir dev olduğunu öğrenir. Ancak o gittiği zaman suyu alabileceğini öğrenir. Aklına bir fikir gelir ve yanına aldığı dipsiz kuyu otlarını deve yedirerek onun küçülmesini ve yok olmasını sağlar, böylelikle suya kavuşur. O sırada oğlanın yanına gelen Zümrüdüanka kuşu onu kurtarır. Padişah, oğlunu görünce çok sevinir. Oğlunun cebinde kalan son dipsiz kuyu otunu yiyerek gençleşir ve ülke yönetimini oğluna bırakır (Uysal, 2023).

2.6.5.4. Altın Balta (Dinleme Metni)

Eski zamanlarda, karısı ve çocuklarıyla yaşayan bir adam vardır. Bir gün zengin komşusundan balta ister ve komşusu baltasını ona verir. Evine dönerken baltayı değirmene düşürür. Aksakallı ihtiyar değirmenciden yardım ister. İhtiyar ona yardım eder ve sudan altın renginde bir balta çıkarır ve adama sorar. Hayır cevabını alır. İkinci defa suya yönelir ve bu sefer de gümüş renginde bir balta çıkarır. Adama aynı soruyu tekrar sorar ve yine aynı cevabı alır. İhtiyar, üçüncü kez suya girer ve kara bir balta çıkarır. Adama yeniden sorar ve evet cevabını alır.

Beklediği cevabı alan ihtiyar değirmenci, adamın iyi biri olduğunu düşünür ve ona altın baltayı hediye eder. Adam baltayı alarak evine döner. Adam baltayı kullandıkça zenginleşir ve yoksullara yardım eder. Bu durumu fark eden komşuları adamın hâlini sorar. O da başından geçen her şeyi anlatır. Bunu öğrenen zengin komşusu, kara baltasını da alarak değirmene gider. Komşusu gibi altın bir baltaya sahip olarak daha da zengin olmak ister. Onun gibi baltasını suya atar ve ihtiyardan yardım ister. Değirmenci, ona aynı soruları sorduğunda adamın doğrudan altın baltayı gösterdiğini görünce sinirlenir ve onun kötü biri olduğunu söyler. Ona kara baltasını geri verir. Zengin adam evine geri döner.

2.7. Destan

2.7.1. Destan ve Özellikleri

Bir milletin yaşadığı savaş, göç, kıtlık, kuraklık, doğal afetler vb. gibi tarihsel ve toplumsal olayları uzun ve manzum bir biçimde, coşkuyla anlatan halk hikâyesine destan denir. Toplumun hafızasında derin izler bırakan olayları konu edinir. Sepetçioğlu'na (1990) göre “bir ulusun tüm varlığını; dertlerini, kederlerini, sevinç ve heyecanlarını coşturan, duygu ve düşünce örüntüsünü oluşturan varlık nedenleridir. Halkların halk olma yolundaki uğraşlarından işaretler taşımakta, bu ve gelecek bağlantısını taze ve canlı tutmaktadır. Destanlar halkların geçmişlerindeki canlı ve diri amaçların belirli erekler hâlinde geleceğe taşınmasında son derece önemli olan sözlü ya da yazılı belgelerdir.”

Ekici'ye (2002) göre “Bir millet veya toplumun hayatında derin bir iz bırakmış olaylardan kaynaklanıp; çoğunlukla manzum, bazen de manzum-mensur karışık; birden fazla olayın aktarımına izin veren genişlikte; usta bir anlatıcı tarafından veya da ustalardan öğrendiğini aktaran bir çırak tarafından, bir dinleyici kitlesi önünde bir müzik aleti eşliğinde ya da bir melodiyle anlatılan; sözlü olarak anlatılanlarından bazıları yazıya geçirilmiş; bir milleti veya toplumu sonuçları bakımından ilgilendiren bir kahramanlık konusuna sahip; dinlendiğinde veya okunduğunda millî değerleri, şahsi değerlerin üstünde tutmayı benimseyen sözlü veya yazılı edebî yaratma” olarak tanımlanmıştır.

Destanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Anonimdir.

2. Gerçek ve hayal unsurlar bir arada kullanılır.
3. Serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur.
4. Destan kahramanları olağanüstü özelliklere sahiptir.
5. Konularına göre çeşitlilik gösterir (Savaş, kıtlık, göç vb.).
6. Doğal ve yapay (suni) olmak üzere ikiye ayrılır.

Türk destanları İslâmiyet öncesi ve İslâmiyet sonrası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İslâmiyet öncesi kabul edilen dinlerden Gök Tanrı, Budizm, Şamanizm vb. gibi dinlerin etkisinde olan Türkler, destanlarında bu dinlere yönelik değerleri kullanmışlardır. İslâmiyet'in kabul edilmesi ile Müslümanlığın yayılma konusu önem kazanmıştır. Destanların içeriği Müslümanlık dininin değerlerini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

İslâmiyet öncesi Türk destanları şu şekildedir:

1. Yaratılış Destanı
2. Oğuz Kağan Destanı
3. Atilla Destanı
4. Atilla Destanı
5. Kök Türklerin Türeyiş ve Ergenekon Destanı
6. Uygurların Türeyiş ve Göç Destanı
7. Alp Er Tonga Destanı
8. Şu Destanı
9. Kimek Destanı (Yılmaz, 2006, s. 5)

İslâmiyet sonrası Türk destanları şu şekildedir:

1. Satuk Buğra Han Destanı
2. Manas Destanı
3. Cengiz Han Destanı
4. Timur Destanı
5. Köroğlu Destanı
6. Dede Korkut Destanı (Hikâyeleri) (Yılmaz, 2006, s. 5)

Destanlar bir milletin inançlarının, değerlerinin ve kültürünün nesilden nesile aktarılmasını sağlayan metin türüdür.

2.7.2. Destan Kahramanlarının Özellikleri

Destanlarda gerçek ve olağanüstü olaylar bir arada kullanıldığından destan kahramanları olağanüstü özelliklere sahip kişilerdir. Örneğin, Oğuz Kağan Destanı'nda, Oğuz'un kırk günde hızlı şekilde büyümesi, annesinden bir kez süt emmesi ve sonrasında bir daha emmemesi, doğduktan iki saat sonrası konuşarak annesinden çiğ et istemesi vb. gibi olağanüstü özellikler kullanıldığı görülmektedir. Başka bir örnek olarak Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı'nda, Boğaç'ın boğayı yumruğuyla yere sermesi verilebilir. Destan kahramanlarının başlıca özellikleri şunlardır:

1. Güçlü ve cesurlardır.
2. Akıllı ve kurnazlardır.
3. Dürüst ve adaletlilerdir.
4. Merhametli ve yardımseverlerdir.
5. Vatanseverlerdir.
6. Kahramanlıklarından ve hünelerlerini sergiledikten sonra isim alırlar.

Kahramana ait diğer özellikler şöyledir:

1. Kahramanın dünyaya gelişi önceden haber verilir.
2. Kahraman olağanüstü durumlar neticesinde dünyaya gelir.
3. Kahraman soylu bir ailenin içine doğar.
4. Kahraman genel olarak tek çocuktur.
5. Kahraman genelde olağanüstü şekilde büyür.
6. Kahraman olağanüstü özellikleri sayesinde ad alır.
7. Kahraman, kahramanlığını kanıtlayarak ad alır.
8. Kahramanın fiziksel özellikleri olağanüstü gücü ile örtüşür.
9. Kahraman yarı tanrı, ilk ata veya ilk insan olarak dünyaya gelir.
10. Türk destanlarında avcılık önemli bir meziyettir.
11. Kahraman her zaman ilahi güçler tarafından korunur.
12. Kahramanın yardımcısı olağanüstü özelliklere sahip olan atıdır.
13. Kahraman yiğitliğini kanıtlamak veya intikam almak amacıyla serüvene atılır.
14. Maceraya atılan kahraman yurdundan uzaklaşır.
15. Kahraman atıldığı macerada genellikle yalnızdır.
16. Kahraman cesur biridir ve kendisine denk olamayan biriyle savaşa girmez.

17. Kahraman kendine düşman olan kim varsa-ailesi dahil- savaşı.
18. Macerada zorlukla karşılaşılır.
 - a. Olağanüstü varlıklar (Cadılar, canavarlar, devler vb...)
 - b. Kötü akrabalar ve yakınlar (Arkadaş, eş, kardeş vb...)
 - c. Ülkeyi yöneten kötü liderler.
 - ç. Hile, entrika ve sihir vardır.
19. Kahraman macera sırasında ölüp dirilebilir.
20. Kahramanın mücadelesinde destek olan olağanüstü kişiler vardır.
21. Kahraman serüven esnasında evleneceği kız ile tanışır.
22. Kahraman maceradan döner.
23. Kahraman ölür.
24. Kahraman öldükten sonra ülkesi soyundan gelen kişiler tarafından korunur (Düzgün, 2012).

Bu bağlamda destan kahramanlarının ortak özellikler gösterdiği, toplumsal öneme sahip olduğu, toplumların ve ulusların ideallerini temsil ettiği söylenebilir.

2.7.3. Doğal Türk Destanları

İlk söyleyeni belli olmayan (anonim) destanlara doğal destan denmektedir. Doğal destanlar sonradan yazıya geçirilmektedir. Oluşum aşamaları olarak üç aşama görülür. Birinci aşama, “Oluş (Çekirdek) Dönemi”dir. Bu dönem, toplumları derinden etkileyen olayların yaşandığı dönemdir. Destanların çekirdek kısmını oluşturur. İkinci aşama, “Yayılma Dönemi”dir. Bu dönemde, çekirdek döneminde yaşanan olaylar sözlü olarak ifade edilerek kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Halk şairleri tarafından zenginleştirilerek söylenmektedir. Üçüncü ve son aşama ise, “Derleme Dönemi”dir. Bu dönem de sözlü olarak ifade edilen destanların kalıcılığını sağlamak amacıyla derlemeciler tarafından yazıya aktarıldığı dönemdir. Gömeç’e (2000) göre destanların oluşumu için üç süreç gerekmektedir:

1. Destani ruhlu bir milletin çeşitli devirlerdeki maceralı hayatını halk şairleri ufak parçalar halinde söyler.
2. Milletin bütününe ilgilendiren bir hadise, bu çeşitli destan parçalarını bir merkez etrafında toplar.
3. Sonunda, millette büyük bir medeni hareket olur ve o sırada çıkanaydın bir halk şairi bu parçaları toplayarak milli destanı yaratır.

Doğal Türk destanlarına örnek olarak; Oğuz Kağan Destanı, Göç Destanı, Ergenekon Destanı, Şu Destanı, Köroğlu Destanı, Sarı Saltuk Destanı vb. örnek gösterilebilir.

2.7.4. Yapma Türk Destanları

Bir sanatçı tarafından kaleme alınan destanlara yapma (yapay) destan denilmektedir. Sanatçı, yaşanan bir olayı destan yazım kurallarına uygun şekilde tasarlayarak destan oluşturmaktadır. Çeşitli konularda yazılabilmektedir (savaş, vatan sevgisi, aşk, toplumsal olaylar, mitolojik olaylar vb.). Sanatçı yazdığı destanda duygularına yer verebilmektedir. Yapma destanlar doğal destanlara göre daha yakın zamanda yazılır ve olağanüstü durumlara daha az yer verilir (MEB, 2023, s. 134). Yapay destanlara örnek olarak; Çanakkale Şehitlerine-Mehmet Âkif Ersoy, Üç Şehitler Destanı-Fazıl Hüsnü Dağlarca, Kurtuluş Savaşı Destanı-Cahit Külebi vb. gibi eserler gösterilebilir.

2.7.5. Türk Destanlarında Yer Alan Millî Motifler

2.7.5.1. Işık Motifi

Destanlarda dinî nitelik taşıyan ışık motifi genellikle, kahramanlar ve evlenecekleri kadınlar ile ilişkilendirilir. Destan kahramanı, ağacın içinden yükselen bir ışıktan doğar. Yine kahramanların evleneceği kadınlar kutsal bir ışıktan meydana gelir. Örneğin, Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un evleneceği kadın bir ışıktan doğar. Köse'ye (2014) göre Oğuz Kağan'a eş olarak gönderilen kadın gökten mavi ışıkla iner. Başında parlak bir beni vardır. Oğuz'a rehberlik etmesi için Tanrı tarafından gönderilen kurt da bir ışıkla birlikte onun çadırına girer. Bu ışık, kurdun Tanrı tarafından gönderildiğini işaret etmektedir. Yine, Oğuz dünyaya gelirken yüzü ışıkla aydınlanmıştır. Bu onun Gök Tanrı'nın ilahi adaleti ile dünyaya geldiğinin işareti olmuştur.

Köse'ye (2014) göre İslâmiyet öncesi Uygurların dini olan Maniheizm'in tanrısı da ışık tanrısıdır. Eski Türk dininde “uçmağa varmak” deyimindeki “uçmak” sonsuz bir ışık âlemini temsil etmektedir. Daha sonraları Türklerin İslamiyet'i kabulü ile ışık İslam nuru ile bütünleşerek varlığını devam ettirmiştir. Hem estetik tasvir unsuru hem de kutsal yer ile gök arasında kurulan irtibatlarda tanrısal bir işaret olarak yer almaktadır.

2.7.5.2. Ağaç Motifi

Türkler için ağaç kutsal bir semboldür. Bu sebeple destanlarda geçen ağaçlara zarar gelmesine müsaade edilmez. Yardımcı (2006) ağaç motifinin Türk destanlarının asıl öğelerinden biri olarak sayıldığından bahsetmektedir. Göktürkler ve Uygurlar döneminde ağaç kutsal sayılmıştır. Şamanizm’de bazı ağaçların kutsal sayıldığını vurgulamaktadır. Özellikle çınar ve kayın ağaçlarının öneminin büyük olduğundan ve onlara olağanüstü özellikler yüklendiğinden söz edilmektedir. İnsanın yaratılışıyla ilgili bir destanda Tanrı’nın dokuz insan cinsini yaratmadan önce dokuz dallı bir ağaç yaratarak onları bu ağacın gölgesinde barındırdığından söz etmektedir. Bu duruma örnek olarak, Göç Destanı’nda geçen kayın ağacının içinden bir ışıkla birlikte beş çocuk dünyaya gelir. Bu durumda ağaç motifinin insanın yaratılışıyla bağlantılı olarak kutsal sayıldığı söylenebilir.

2.7.5.3. At Motifi

Türkler yerleşik hayata geçmeden önce göçebe kültürün etkisinde kalmışlardır. Bu durum onların atla seyahat etmelerini sağlamıştır. Bu sebeple atlar, destanlarda önemli rol oynamaktadır. At sahibi olmak, kişinin güçlü ve kahraman olacağının işareti olabilir. Destanlarda sık rastlanan bir motiftir. Elçin (1963) destan kahramanının kaderini atıyla birlikte yaşadığından bahsetmektedir. Kahramanın yanında bulunan at, olağanüstü özelliklerle beraber su ruhundan türemektedir. Türklerin atların denizden çıkan, dağdan inip rüzgârdan, gökten veya mağaradan gelen kutsal aygırlardan türediğine inandıklarından söz etmektedir. Örneğin; Kırat, tıpkı bir insan gibi zeki ve ferasetlidir. Hulufu rivayetinde, Bağdat’ta esir olan Ayvaz ve Deliler asılmak üzereyken Ayvaz’la beraber tutulan Kırat, kendisini ucuz sattırmak için kör ve topal taklidi yapar. (Boratav, 2009, s. 50). Atın destan kahramanları için büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda kahramanın atı olmadan zorluklar yaşayacağı söylenebilir.

2.7.5.4. Rüya Motifi

Rüya motifi, destan kahramanlarının gelecekte yaşayacakları olaylardan haberdar olmalarını sağlamaktadır. Birçok destanda tekrarlanan motif, kahraman için oldukça önemli bir yer tutar. Uygur harfli Oğuz destanında Uluğ Türk tarafından görülen rüya şöyle anlatılır: “...Oğuz Kağan’ın yanında ak sakallı, kır saçlı, uzun tecrübeli bir ihtiyar vardı. O, anlayışlı ve asil bir adamdı. Oğuz Kağan’ın nâzırı idi. Adı Uluğ Türük

idi. Günlerden bir gün uykuda bir altın yay ve üç gümüş ok gördü. Bu altın yay gün doğusundan ta gün batısına kadar ulaşmıştı ve bu üç gümüş ok şimale doğru gidiyordu. Uykudan uyanınca düşte gördüğünü Oğuz Kağan'a anlattı ve dedi ki: Ey kağanım, senin ömrün hoş olsun; ey kağanım, senin hayatın hoş olsun. Gök Tanrı düşümde verdiğini hakikate çıkarsın. Tanrı bütün dünyayı senin uğruna bağışlasın!" (Bang ve Rahmeti, 1988, s. 23). Oğuz Kağan, Uluğ Türk'ün sözlerini beğenir, öğüdünü dinler, ona göre hareket eder. Bu rüyanın yorumunda yay, hükümdarın gücünü, dünya hâkimiyetini, oklar da elçileri sembolize etmektedir (Bars, 2015, s. 79). Rüya motifinin, kahramanların tayinini ve gelecekte haberdar olmalarını sağladığı söylenebilir.

2.7.5.5. Kurt Motifi

Kurt motifi savaş gücünü temsil etmektedir. Kurdun Türkler için önemli bir yere sahip olmasının nedeni, çevik bir hayvan olmasıdır. Bunun yanı sıra zeki bir hayvan olarak görülür. İlhami (2010) kurdun açıdan saldırganlığı, kolayca düşmanları yenmesi ve dolayısıyla gücü bakımından Türklerin askerî yapılanması için örnek oluşturduğundan söz etmektedir. Türklerin "kurt kapanı" adını verdikleri savaş taktiğini yüzyıllar boyunca kullanmaları ve Türk bayraklarında kurt başı sembolünü kullanmalarını örnek olarak göstermektedir. Kurt adının Türk kültür çevresinde kurum, şahıs, ünvan vb. olarak kullanıldığından söz etmektedir. Çağataylılar, Karahanlılar, Büyük Selçuklular ve Türkiye Selçukluları'nda kurt isminin yöneticiler arasında yaygın olduğunu vurgulamaktadır. İsmi Börü, Ak Börü, Al Börü, Kök Börü vb. gibi çeşitli şekillerde kullanıldığını ifade etmektedir. Koca (2003) kurt adının sadece bir kişiye veya seçkin askerî birliklere verildiğinden bahsetmektedir. Örnek olarak, Göktürk muhafız birliğinin adının Börü olduğundan bahsetmektedir.

Tüm durumlar incelendiğinde; kurt motifinin ana-ata ilişkisiyle bağlantılı olduğu, kılavuz niteliği taşıdığı, gücü ve cesareti simgelediği söylenebilir. Örnek olarak, Ergenekon Destanı'nda kurdun soyun devamlılığını sağlaması, dağların arasından çıkış yolunu göstermesi verilebilir.

2.7.5.6. Kırklar Motifi

Akın (2008), Türk destan ve motiflerinde yaygın olarak kullanılan motiflerin "kırk yiğit" ve "kırk kız" motifleri olduğundan bahsetmektedir. Kırk sayısının destanlar için

birçok anlam ifade etmesinin yanı sıra özellikle destan kahramanlarının fiziksel gücünün oluşumunu ifade etmede kullanıldığı görülür. Oğuz Kağan'ın yürümesi, konuşması vb. gibi durumların kırk günde gerçekleşmesi örnek olarak verilebilir.

2.7.5.7. Ok ve Yay Motifi

Türklerin at üzerinde geniş coğrafyalara yayılmalarında yay-ok son derece önemli yer tutmaktadır. Türkleri başarılı kılan en kayda değer savaş silahı yay-ok olmuştur. Çünkü yay-ok uzun zaman diliminde Türklerin millî silahı olarak tarihte yerini almıştır. Türklerin tarihte “en iyi yay çekicileri”, “en iyi ok atıcıları” olarak yerlerini aldıkları bilinmektedir (Durmuş, 2024, s. 208). Dolayısıyla Türklerin savaş silahı olarak kullandığı ok ve yay, gücü sembolize etmektedir.

Destan kahramanları yeteneklerini sergilemek istediklerinde ok ve yayı kullanmaktadır. Bunun yanı sıra adalet ve hâkimiyeti temsil eden ok ve yay motifine destanlarda sık rastlanmaktadır. Örneğin; Oğuz Kağan Destanı'nın İslâmi nüshalarından olan, Reşideddin'in Farsça Oğuznâmesinde de yayın hâkimiyetin ve hükümdarın sembolü olduğu açıkça görülmektedir. Oğuz Kağan Kanglılara iki altın uçlu ok ve yayını kendisinin işareti olarak vermiştir. Kanglılar gittikleri her yerde bunları göstermiş, karşılığında halk onlara yiyecek, içecek vererek gereken saygıyı göstermiştir (Togan, 1982, s. 27). Bu açıdan ok ve yay motifinin destan kahramanının hünerini göstermek amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

2.7.6. Türk Destanlarında Yer Alan Millî Manevi Değerler

Destanlar, bir milletin tarihinde ve kültüründe önemli bir yer tutar. Geçmişteki kahramanlıkları, fedakârlıkları ve değerleri aktaran önemli bir kaynaklardır. Toplumların değerlerini ve kültürünü yansıtan önemli eserlerdir. Türk destanlarında iyilik, yardımseverlik, kahramanlık, vatan sevgisi, cesaret, fedakârlık ve bayrak sevgisi gibi değerler, destanların ana unsurları arasında yer alır (Yıldız ve Bilişli, 2021). Türk destanları, Türk kültürünün önemli bir parçası konumundadır. Türk ulusunun millî ve manevi değerleri, destanlarını oluşturmuştur. Destanlarda, Türk milletine ait olan millî öğeler olarak; vatan sevgisi, Türk kültürü, Türk dilinin kullanımı vb. gibi değerler yer almaktadır. Destanların hepsinde ortak öge olan vatan sevgisini tüm kahramanlarda görmek mümkündür. Türk destanlarında manevi öge olarak bir diğer öge olan din kullanılmaktadır. İnanç, manevi değeri oluşturur.

Destanlarda Gök Tanrı, Şamanizm, Budizm gibi dinlere ait değerler kullanılmıştır. İslamiyet sonrası ise Müslümanlık dinine ait değerler yer almıştır.

Vural (2019) ve Karakaş'ın (2023) çalışmalarında destanların Anadolu'daki zengin sözlü geleneği ifade ettiğinden, Anadolu'daki değer ve inanç sistemini yansıtan kültürel miras olduğundan söz edilmektedir. Toplumların ortak hafızasını ilgilendiren olayları içerdiğinden okuyucular için önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bu açıdan Akbulut'a (2012) göre günümüzde destanlar söylenmekte ve bu durum destanın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır. Kaya (2013) Anadolu destan geleneğinin devam ettiğinden bahsetmekte ve bu durumun gelecek nesillere aktarımı noktasında katkı sağladığını vurgulamaktadır. Bu geleneğin bilinmesi ve korunması gerektiğinden söz etmektedir. Asker (2018) destancılık geleneğine dair eski Türk halk hikâyeciliğine baktığında çok sayıda halk kahramanlık hikâyelerine rastladığından bahsetmektedir. Koz (1994), Akbulut (2012) ve Karakaş'ın (2023) çalışmalarında Anadolu destan geleneğini yaşatan kişiler olarak destancılardan bahsedilmektedir. Destancılar uzun yıllar boyunca bu işi yaparak ustalaşmaktadır. Destanları ezberleyerek doğaçlama yaparak veya kendi yorumlarıyla performans sergileyebildiklerinden söz edilmektedir. Bu sayede destanların toplumun hafızasında korunup gelecek nesillere aktarıldığı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda destanlarda yer alan millî değerler ve manevi değerlerin aktarımında eski Türk halk hikâyeciliğinden günümüze kadar gelen Anadolu destancılık geleneğinin öneminin büyük olduğu görülmektedir.

2.7.7. Destanın Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Destanların anlatım tutumları (eda) açısından güldürmeye/eğlendirmeye yönelik işleyiş (mizah), övmeye (methiye/güzelleme), yermeye (taşlama/eleştiri), şikâyet etmeye (şikâyetnâme/dilekçe), öğüt vermeye (atasözü destanları), bilgilendirmeye yönelik (didaktik/haber destanları), yas tuturmaya yönelik (ağıt destanlar), hüner göstermeye öğünmeye yönelik işleyişlerinden (Çobanoğlu 2000, s. 92-111) söz etmek mümkündür. Destanların fonksiyonları açısından ise reklamcılık, kamuoyu oluşturma, eğlendirme, eğitim, habercilik vb. gibi (Çobanoğlu 2000, s. 112-122) kullanım amaçları vardır. Bu işlevler arasında okullarda öğrencilerin eğitime ve halkın yaygın eğitime yönelik kullanımları en önemli işlevleri arasında yer alır (Cerrahoğlu 2013, s. 638).

1. Milletin ortak zihin özelliklerinin simgesel anlatımları olan destanlar, çocuğun eğitiminde kullanılmasıyla kültür aktarımına katkı sağlanabilir.
2. İdealize edilmiş tipler olan destan kahramanları, çocuklar için kendi kültüründen örnek teşkil ederek çocuğun kişilik gelişimine olumlu yön verebilir, kendine güven duymasını telkin edebilir.
3. Tarihe yön veren kahraman isimler, destansı unsurlarla betimlenerek yazıldığında çocuklara doğru davranış modelleri sunulabilir.
4. Cesaretin, aklı kullanmanın, adaletin, gücün, çalışkan olmanın, doğruluğun, güvenin vb. davranış ve tutumların altını çizen bu türdeki eserler sayesinde çocuğun eğitime önemli bir katkı sağlanabilir.
5. Çocuklar: “Biz kimiz? Nereden geldik? Bugünlere gelirken neler yaşadık?” gibi soruların cevaplarını destanlarda bulabilir (Işık, Karakuş, 2017, s. 122-123).

Bu bağlamda destanların eğitimsel işlevleri arasında kültür aktarımı ve kişilik gelişimi bakımından çocuklar için önemli yere sahip bir tür olduğu görülmektedir. Destan okumak, çocuğun kendi milletinin tarihini, hayat anlayışını, geleneklerini, düşünüş tarzlarını, inançlarını öğrenmeleri açısından fayda sağlamaktadır. Çocuğun kendini ve tarihini sorgulamasını ve olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşmasını sağlayarak farkındalık kazanmasını sağladığı söylenebilir.

2.7.8. 1. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Doğal Destanların Özetleri

2.7.8.1. Oğuz Kağan Destanı

Bir zamanlar Ay Kağan bir erkek çocuk doğurur. Bu çocuğun adı Oğuz olur. Annesinden bir kez süt emer ve sonrasında hiç emmez. Doğduktan iki saat sonra konuşur ve annesine çiğ et istediğini söyler. Annesi heyecanlanır ve çocuğunun isteklerini yerine getirir. Oğuz, ilk yemeğini yedikten kırk gün sonra büyür ve yürümeye başlar. Hızlı büyüyen bir çocuktur. Kısa sürede büyüyerek güçlü ve yiğit biri olur. At binmeyi iyi şekilde bilen, avlandığında boş dönmeyen biridir.

Günlerden bir gün gökten mavi ışık içinde bir kız iner. Oğuz, kıza âşık olur ve onunla evlenir. Altı çocuğu (Gün, Ay, Yıldız, Gök, Deniz ve Dağ) olur. Bunun üzerine büyük bir şölen verir. Türk boylarının Türklere itaat etmesi gerektiğini düşünür ve diğer ülkelere buyruklar yollar. Dünyanın dört bir yanındaki Türk topluluklarını

savaşmaktan kurtarır ve onları himayesi altına alıp ülkesine katar. Amacı, halkını bir bayrak altında toplayıp silahlandırarak düşmanlarına karşı güçlü olmak ve sınırlarını genişletmek istemektir. Onunla birlik olmayanları yok edeceğini bu şölen ile birlikte herkese duyurmuş olur. Oğuz'un ülkesinin sağ ve doğu yönünde yer alan Altın Kağan, onun buyruklarına uyar.

Masar Kağan, Oğuz'un buyruklarına uymak istemez. Oğuz, saldırıya geçer. Masar Kağan kaçır. Oğuz'un tüm dostları bu duruma çok sevinir. Günlerden bir gün Oğuz'un aksakallı, kır saçlı ihtiyar veziri (Uluğ Türk), rüyasında bir altın yay ve üç gümüş ok görür. Altın yay, gün doğusundan gün batısına kadar uzanırken, üç gümüş ok ise kuzeye doğru gider. İhtiyar, rüyasını Oğuz'a anlatır. Bu olaydan sonra ülkesini oğulları arasında paylaşmak ister. Küçük oğullarını (Gök, Dağ ve Deniz) batıya gönderir. Oğulları orada altın yay bulurlar. Oğuz, yayı üçe böler ve büyük oğulları arasında paylaşır. Daha sonra küçük oğulları avlanmaya gider ve burada da gümüş ok bulurlar. Gümüş oku da küçük çocuklarının almasını ister. Oğuz kurultay toplar. Ülkeyi oğulları arasında "Boz Oklar" ve "Üç Oklar" olarak paylaşır (Çelik, 2023, s. 46).

2.7.8.2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı

Günlerden bir gün Oğuz ilinde yaşayan bir kağan (Bayındır Han) büyük çadırlar kurdurtur. Oğuz Beylerini ağırlamak ister. Çadırları iki renkte kurdurtur. Bunlar al ve ak çadırdır. Oğlu olanları ak çadırdır, kızı olanları al çadırdır, çocuğu olmayanları da kara çadırdır ağırlamak ister. Oğuz Beyleri gelip çadırlarda toplanırlar. Dirse Han kırk adamıyla ziyarete gelir. Çocuğu olmadığı için kara çadırdır ağırlanır ve bu duruma öfkelenerek çadırı terk eder.

Dirse Han evine gider ve olanları hatununa anlatır. Hatunu ona, iyilik yapması gerektiğini ve o kişilerden aldığı hayır duasıyla tanrının kendilerine çocuk vereceğini söyler. O, hatununun sözünü dinler ve dediklerini yapar. Yoksulları doyurur, borcu olanı borcundan kurtarır. Derken günlerden bir gün hatunu hamile olur. Bir oğulları olur. Çocuk büyür ve on beş yaşına girer. Henüz bir ismi yoktur. Çocuk, babasının ordusuna katılır.

Bayındır Han'ın bir erkek devesi ve bir boğası vardır. Boğa çok güçlüdür. Bir yaz bir sonbahar, boğayı deve ile savaştırırlar, beyler de izlerdi. Günlerden bir gün boğayı yine ahırdan çıkarırlar. Tutmaya çalışırken gelip meydanın ortasına bırakırlar. O sırada

Dirse Han'ın oğlu, arkadaşlarıyla meydanda aşık oynuyordur. Boğayı meydana bırakan adamlar, çocuklara meydandan uzaklaşmaları gerektiğini söyler. Çocuklar kaçar. Kaçmayan tek çocuk Dirse Han'ın oğludur. Ak meydanın ortasında boğa, oğlana doğru gelir. Oğlan, yumruğunu boğanın alnına çakar ve onu yere yıkar. Herkes çocuğa hayran kalır. Dede Korkut'un gelerek çocuğa ad koymasını ve bu sebeple de babasının ona beylik vermesi gerektiğini söylerler. Dede Korkut gelir ve çocuğun hünerinden dolayı adının "Boğac" olmasına karar verir. Babası da oğluna beylik ve taht verir (Ünüvar, 2018).

2.7.8.3. Göç Destanı

Uygur Ülkesi'nde, Kumlançu denilen tepeye Hulin Dağı derler. Burada birbirine yakın iki ağaç büyür. Bir ağaç kayın ağacıdır. Bir gece, kayın ağacının içinden kutsal bir ışık yükselir. Ağaçtan güzel türküler gelmeye başlar. Her gece ağacın otuz adım ötesinde bütün çevre ışık olur. Günlerden bir gün ağacın gövdesi yarılr. Gövdeden, beş küçük çadır, beş küçük odacık ve her odacığın içinde beş küçük çocuk belirir. Çocukların ağızlarındaki emziği emdikleri görülür. Halkın ileri gelenleri çocuklara büyük saygı gösterirler.

Çocuklar sırasıyla; Sungur Tekin, Kutur Tigin, Türek Tekin, Us Tekin ve Buğu tekin şeklinde ad almışlardır. Halk, beş çocuğun da tanrı tarafından gönderildiğine inandığı için içlerinden birini hakan yapmak ister. Buğu Tekin'i daha zeki ve yiğit görürler ve onu seçerler. Yıllar geçer ve bu sefer Uygulara başka biri hakan olur. Bu hakanın Galı Tekin adında bir oğlu vardır. Oğlunu Çin prensesi olan Kiu-Lien'i evlendirmeye karar verir.

Kiu-Lien, evlendikten sonra sarayını Hatun Dağı'na kurdurur. Bir gün elçileri prensesin yanına gelerek, Hatun Dağı'nda yer alan Kutlu Dağ denilen kayanın Türkler için önemli olduğunu ve bu kayayı alarak onları yıkmaları gerektiğini söyler. Bunun üzerine Çinliler, prensese karşılık kayayı isterler. Yeni kağan ileriye düşünmeden teklifi doğrudan kabul eder. Çinliler kayayı götürmeye çalışırlar ancak ağır olduğunu anlayınca üzerine sirke döküp parçalayarak götürmek isterler. Türklerin bölünmezliğini temsil eden bu taş parçalanmıştır. Böylece Türklerin saadetinin sonunu getirir. Uygur Ülkesi'nde kıtlık, kuraklık gibi felaketler yaşandı. Uygur halkı göç etme kararı alarak bilmedikleri bir yere yerleşirler ve buranın adını Beş Balık koyarlar. Yaşayıp, çoğalırlar (Sepetçioğlu, 2019, s. 146).

2.7.8.4. Manas Destanı

Çıyırdı Hatun ve Cakıb (Yakup) Bey'in erkek çocukları dünyaya gelir. Cakıb Bey, büyük bir düğün ile çocuğa ad koyulması gerektiğine karar verir. Ancak Akbalta (Kırgızların yol göstericisi), Çinli Esen Han'ın kahinlerinin çocuğun doğuşundan ve onun Çin ile Kalmuk halkları için bela olacağından haberi olduğundan bahseder. Çocuğun, Kalmuk, Çin ve Moğollardan Kırgızların öcünü alıp on iki yaşında Kaplan Manas adıyla meşhur olacağını söyler. Esen Han'ın çocuğu bulmasını istemedikleri için adını değiştirerek "Devdinci" olarak ilan ederler. Böylece tüm Kırgızlar Manas adını söylememeye yemin ederler.

Günlerden bir gün, Manas artık sekiz yaşına bastığında kırk çocukla beraber oyun oynar. Bu sırada yanlarında oynayan Kalmukların seksen çocuğu, Kırgız çocuklarına hakaret ederler. Bu duruma karşı çıkan Manas, kırk çocukla birlikte düşman çocuklarına saldırır. Çocuklar kaçar. Cakıp Bey gelir. Manas'a kimseyle uğraşmaması gerektiğini çünkü ülkeye (Altay) sürgüne geldiklerini hatırlatır. Bu olaydan sonra Çıyırdı Hatun, çoban başı Oşpurbay'a oğlunu emanet eder ve üç dört yıl bakmasını ister. Onu Kalmuk çocuklar gibi giydirmesini söyler.

Manas, çoban başının yanında da yaramazlıklarına devam eder. Kırk çocukla beraber babasının koyunlarını kesip ziyafet verir. Çocuklardan kendisine prens diye hitap etmelerini ister. Durumu öğrenen Oşpurbay, sitem eder. Bunu duyan anne, Cakıb Bey'e giderek Manas'ın sürgün edilen Kırgız halkını düşmanlardan kurtaracağını söyler. Altay'dan gitmelerini ister. Bu haberi alan Çinli kumandan Koço, at sürülerıyla beraber gelir ve Kırgız evlerini yıktırır. Her şeyi yağma ederler. Bunu gören on iki yaşındaki Manas silahlanarak Aymanboz adlı atına binerek düşmanı atından düşürür. Babası kızsa da Akbalta, Manas'ın halkını kurtaracağını hatırlatır. Kırgızlar yurtlarına doğru yola çıkar. (İnan, 2017).

2.7.8.5. Köroğlu Destanı

Yusuf adında biri bir beyin yanında Çamlıbel denilen bir yerde çalışıyordu. Yusuf'un yiğit bir oğlu vardır. Adı Ali (Köroğlu)'dir. Bir gün bey, Yusuf'tan kendisi için güzel bir at getirmesini ister. Yusuf, atı bulur ancak bey hiç beğenmez. Yusuf'un gözlerine mil çektirir. İki gözü de kör olur. Bu olaydan sonra köyüne dönen Yusuf, atı ılık olmayan bir yerde besleyip yetiştirerek onu eşsiz bir kır atı hâline getirir. Baba-oğul, beyden intikam almaya karar verirler. Kır atla birlikte Bingöl Dağı'na giderek at ve

Ali, hayat suyundan içerler. Yusuf içemez. Yola devam ederler. Bey'in konağına yakın bir yere yerleşen Ali, beyden intikam almak için bekler. Bir süre sonra babası ölür.

Ali, kırk atlısıyla beraber beyin konağına yaptığı akınlardan birinde beyin kız kardeşi Döne'yi görür ve ona âşık olur. Günlerden bir gün kızı kaçıır ve evlenir. Oğulları olur, adını Hasan koyarlar. Günün birinde akınlardan birinde Ali tutsak olur ama yiğitlerinden biri onu kurtarır. Kır atına biner ve at kanatlanır, uçar. Çamlıbel'e döner ve Döne'ye kavuşur. Buraya yerleşir. Mertliği ve adaleti dillere destan olur (Sepetçioğlu, 2019, s. 173).

2.7.8.6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

Oğuz ilinde, Duha Kocaoğlu Deli Dumrul adında biri yaşar. Kuruyan bir çayın üstüne köprü yaptırarak köprüden geçenlerden otuz üç akçe alır, geçmeyenlerden de kırk akçe alır. En deli ve güçlünün kendisi olduğunu düşünür. Bir gün köprü'nün yanına bir oba konar. Obada yaşayan bir yiğit hastalanır ve ölür. Herkes çok üzülür. Feryatları duyan Deli Dumrul, atına atlayıp obaya gider. Köprü'nün yanında neden gürültü yaptıklarını sorar. Çok sinirlenir. Obadakiler durumu kendisine anlatır ve daha çok sinirlenir. Tanrı'ya seslenerek Azrail'i kendisine göstermesini ister. Çünkü yiğidin canını kurtarmak istiyordur. Bu seslenişi Tanrı'ya hoş gelmez. Birliğini tanımadığını ve şükretmediğini söyler ve Azrail'e buyruk verir.

Deli Dumrul kırk yiğidiyle oturduğu sırada Azrail gelir ve bütün dünyası kararır. Azrail kendini tanıtır ve onu istediği için geldiğini söyler. Deli Dumrul'a meydan okur. Beklediği karşılığı alır ve Deli Dumrul kılıcını kuşanır. Tam o sırada Azrail'in güvercin olup uçtuğunu görür. Onu takip eder ve gördüğü güvercinleri öldürür. Onlardan birinin Azrail olduğu düşüncesiyle rahatlar. Evine döner. Azrail'in her şeyi gördüğünü unuttur.

Azrail, Deli Dumrul'un atına gözüdür ve at ürktüğü için onu üstünden yere fırlatır. Azrail'le karşı karşıya kalan Deli Dumrul ona sessizce gelip can alan biri olduğunu düşündüğünü söyler. Canını almamasını ister. Azrail, emir kulu olduğunu, bu yalvarışını Tanrı'ya karşı yapması gerektiğini söyler ve öyle de olur. Deli Dumrul'un sözlerini beğenen Tanrı, Azrail'e seslenir.

Kendisinin birliği kabul edildiğini bildiğinden, Deli Dumrul canının yerine can bulursa onu öldürmemesi gerektiğini söyler.

Deli Dumrul, babasının yanına gider, kabul etmez. Sonra annesinin yanına gider, kabul etmez. Karısına gider, o bu teklifi kabul eder ama bu sefer de kendisi istemez. Tanrı'ya yalvararak can alınacaksa ikisinin canının alınmasını ister. Tanrı, Azrail'e seslenir ve Deli Dumrul'un anne ve babasının canını almasını ister. Karısı ve kendisine yüz kırk yıl ömür verir (Ünüvar, 2018, s. 91-99).

2.7.9. 1. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Yapma Destanlar

“Ekler” bölümünde yer almaktadır. (bkz.)

2.7.10. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Doğal Destanların Özetleri

2.7.10.1. Alp Er Tunga Destanı

Türkler ve bütün dünya milletlerinin adaletle yönetilmesi için görevlendirilen Alp Er Tunga adında bir hükümdar yaşar. Yiğit bir kişi olduğundan düşmanları ondan çok korkar. Ancak İran adlı bir ülke ona baş kaldırır. Alp Er Tunga, İran hükümdarına kendisine itaat etmesini ister ancak hükümdar bunu kabul etmez ve savaş istediğini söyler. Başka bir yol olmadığını anlayan Alp Er Tunga, onlarla savaşmaya karar verir.

Savaş günü gelir. Oldukça kalabalık olan Türkler, İranlılara saldırır ve onları yenerler. İran hükümdarı Türklerin eline düşüp esir olur. Alp Er Tunga'dan canını bağışlamasını ister. O, ancak kendisine itaat edildiğini görürse bağışlayacağını söyler. Hükümdarlarını kurtarmak isteyen İran halkı, İran'a bağlı Kabil padişahı Zal'dan yardım ister. Zal, padişaha yardım etmek ister fakat onu kurtaramaz. Padişah ölür. Zal'ın yerine Zev adlı hükümdar geçer.

Zev, Türklerle yapılan savaşlarda öldürülür. İran'a seferler devam eder. Halk tekrar Zal'dan yardım ister ve Zaloğlu Rüstem adlı kahraman Alp Er Tunga ve ordusunun üzerine yürür. Bazı savaşlarda Rüstem, bazılarında ise Türkler yener. Günlerden bir gün İran hükümdarı Keykavus, oğulları Siyavuş ve Rüstem'in kendisinden uzaklaşmasına sebep olur. Siyavuş, Türklere sığınır. Türk hükümdarlarından Pıran'ın kızıyla evlenir. Çocukları olur. Keyhüsrev adını verirler. Keyhüsrev büyüyünce İranlılar tarafından kaçırılarak hükümdar yapılır. O, Rüstem'le anlaşarak Türklerin üzerine yürür. Şehirlerini yakar, yıkar. Alp Er Tunga, kurtulmak için ırmağa atlar ve boğularak can verir. (Gökdağ ve Üçüncü, 2021, s. 45).

2.7.10.2. Ergenekon Destanı

Türk illerine Göktürkler hâkimdir. Bu durumdan rahatsız olan diğer kavimler birleşerek onlara saldırır. Göktürkler, çadırlarını ve eşyalarını bir yere toplayarak hendek kazarlar ve düşmanlarını beklerler. Düşmanlar geldiğinde büyük bir savaş başlar ve on gün sürer. Savaşı Göktürkler kazanır. Bunun üzerine diğer kavimler, onların hilesiz yenilmeyeceğini anlar. Bir yol bulurlar ve sabaha karşı, baskına uğramışçasına mallarını bırakıp kaçarlar. Bunu gören Göktürkler, düşmanı yendiklerini düşünüp sevinirler. Tam bu sırada geri gelen düşman ordusu onları yenilgiye uğratır. Mallarını, evlerini yağmalarlar.

O zaman Göktürklerin başında İl Han Hakan vardır. Savaşta ölmeyen tek çocuğu, Kayan (Kayı Han) olmuştur. Bir de İl Han'ın Tukuz (Dokuz Oğuz) adında bir yeğeni vardır. İki de düşmana esir olurlar fakat on gün geçmeden kurtulurlar. Göktürk yurduna gelirler. Buranın yakılıp yıkıldığını görünce buldukları deve, eşek, at ve öküzlerle yola koyulurlar ve kendilerine kimsenin bulamayacağı bir yerde yurt edinmek isterler. Bir dağ bulurlar ve oraya göç ederler. Bu ülkenin adını Ergenekon koyarlar. Burada yaşayıp çoğalırlar. Kayan'ın daha fazla, Tukuz'un daha az çocuğu olur.

Aradan dört yüzyıl geçer ve kendilerini ülkelerine sığdıramaz olurlar. Dışarı çıkıp dost edinerek, düşman olanlarla da savaşmak isterler. Dağdan çıkmak için bir yol düşünürler ve bir madenci, dağda bir demir madeni olduğunu ve madeni eriterek dışarı çıkabileceklerini söyler. Dağın dört bir yanını odunlarla ve kömürlerle doldurarak ateşlerler. Dağ erir ve çıkmayı başarırlar. O günü ve ayı bayram ilan ederler. Kayı Han'ın soyundan gelen Börteçini, elçilerini göndererek diğer ülkelere Ergenekon'dan çıkıp geldiklerini haber verir. Onu hakan olarak gören ve görmeyenler olur ama sonunda tüm düşmanları yenilgiye uğratırlar (Sepetçioğlu, 2019, s. 140).

2.7.10.3. Battal Gazi Destanı

Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.), bazı zamanlar ashab-ı kiramıyla oturur, Tanrı'nın kendisine bildirdiklerini anlatır. Günlerden bir gün mescitte sohbet ederken, güzel şeylerden bahsedilmesini ister. Ashaptan Abdülvehhab Hazretleri, Anadolu'dan bahsetmeye başlar. Bu sırada peygambere manevi bir haber gelir. Bu haberde, Anadolu'nun iki yüz yıl sonra Cafer adlı biri tarafından Müslümanlaştırılacağı bildirilir. Yıllar sonra peygamber soyundan gelen Hüseyin Gazi, Malatya'ya yerleşir.

O, şehirde tanınan bir kişi olur. Adı Cafer olan bir oğlu olur. Hüseyin Gazi günlerden bir gün, Rum beylerinden biri tarafından şehit edilir. Oğlu Cafer ordunun başına geçer. Rum hükümdarı ile yapılan iki savaşı da kazanarak Malatya beylerinin güvenini kazanır.

Bir süre sonra Rum hükümdarı, Ahmer ile büyük bir ordu kurarak Malatya'ya saldırır ancak başarılı olamaz. Ahmer, Müslüman olur. Kendisine Cafer tarafından, Ahmet ismi verilir. Ahmet de ona, "Battal" lakabını verir. Artık Anadolu'nun dört bir yanında gayrimüslimlerle sorun yaşayanlar Battal Gazi'ye başvururlar. Bu sırada Rum hükümdarının Malatya üzerine saldırıları olur fakat başarısızlıkla sonuçlanır. Hükümdar, sınır kapılarını tutturarak ülkeye hiç kimsenin alınmamasını ister. Tanınmamak için keşiş kıyafeti giyen Battal Gazi, sınırdan geçer ancak yakalanır. Hükümdarın komutanlarından biri olan Kelb tarafından zindana atılır.

Kelb, farklı rüyalar görmeye başlar ve Müslüman olur. Battal Gazi'yi serbest bırakır. O bir yıl Malatya'ya gitmez. Döndüğünde ise Kelb ve ordusuyla karşılaşır. Kılık değiştirerek saka kıyafeti giyer ve Kelb'in ordusuna katılır. Onu tanımazlar. Bu durumla birlikte fırsat kollar ve askerleri birbirine kırdırır. Asker sayısı azalır ve Malatya'da etkili olamazlar. Battal Gazi, bu sefer de Çinli olmaya karar verir. Tekrar kılık değiştirir. Hükümdarın askerleriyle başka savaşlara katılır. İslam orduları her seferinde Rum hükümdarını yener. Hükümdar hastalanır. Battal Gazi, doktor kılığında giderek onun saç ve sakalını döker. Müslümanlar Çinli birinin böyle bir şey yaptığını duyunca sevinirler. Battal, tekrar Çinli kılığına girer ve hükümdarı mağlup eder. Bu savaştan sonra onun, Battal Gazi olduğunu öğrenirler. Şöhreti artar. Çevredeki melikler onu zehirletir ancak o, peygamberin duasıyla iyileşir.

Rum hükümdarı olarak Esatur seçilir. Bir gün oğlu Kaf Dağı'na kaçırılır. Müslüman meliklere, oğlu kurtarılsa Müslüman olacağını haber verir. Battal onu kurtarır. Esatur, oğlunun Müslüman olduğunu ilan eder. Battal, yedi yıl Medine'de yaşar. Bu sırada Esatur sözünden döner ve Malatya'ya saldırır. Battal, Malatya'ya döner. Bizans ordusu kale kapısına kadar dayanmıştır. Bu durumu haber vermek isteyen Battal'ın kızı, kâğıda not yazarak surlardan aşağı atar. Taş, Battal Gazi'nin ölümüne yol açar. Kızı hemen babasının yanına koşar. Savaşta ikisi de kaybolurlar (Gökdağ ve Üçüncü, 2021, s. 250).

2.7.10.4. Kazılık Koca Oğlu Yegenek

Bayındır Han'ın, Kazılık Koca adlı bir veziri vardır. Vezir bir gün, savaşmak için ondan izin alır. Güçlü olan yaşlı insanları yanına alarak yola çıkar. Yolu Düzmürd Kalesi'ne düşer. Buranın, Direk Tekfur isimli bir beyi vardır. Kazılık Koca, Tekfur'la savaşır ancak onu yenemez ve esir düşer. O esir düştüğünde oğlu bir yaşındadır. Adı Yegenek'tir. Çocuk büyür ve on beş yaşına geldiğinde, artık babasının öldürüldüğünü düşünür. Çünkü babasının tutsak olduğu kendisinden gizlenmiştir. Bir gün Budak adında bir çocukla tartışır ve babasının esir düştüğünü öğrenir. Hızlıca Bayındır Han'ın yanına gider ve kendisini babasının esir alındığı kaleye göndermesini ister. Bayındır Han, bu isteği kabul eder. Yegenek'in yanında diğer hünerli Oğuz beylerini de yollayarak onun, babasını kurtarmasını ister.

Yegenek rüya görür. Rüyasında, ak sakallı Dede Korkut'tan aldığı öğütleri anlatır. Rüyada, dayısının (Emen), babasını kurtarmak için kaleyi kuşattığını ancak başarılı olamadığını, bunun sebebinin ise yanlış kişilerle yola çıkması olduğunu söyler. Bundan dolayı dayısına sitem eder ve kendisi yiğit beylerle yola çıktığı için babasını kurtaracağını söyler. Rüya bu şekilde son bulur. Yegenek ve yirmi dört sancak beyi (Deli Dünder, Dülek Evren vb.) Düzmürd Kalesi'ne yola çıkarlar ve nihayet varırlar. Tekfur'la savaşır ancak hiçbiri onu yenemez. Bu yüzden geri dönerler. Sıra Yegenek'e gelir ve Tekfur'u yenen kişi o olur. Babası serbest kalır. Daha sonra tüm beylerle beraber tekrar kaleye gelirler ve burayı yağmalayıp teslim alırlar. (Koca, 2011, s. 134).

2.7.10.5. Saltık Gazi Destanı

13. yy. alperenlerinden Sarı Saltık (Şerif Saltık, Seyyid Server vb.) bir gün bir rüya görür. Rüya sonrası Sayit Battal Gazi ve Hz. Hamza'nın silahlarına, Hz. Ali'nin kanatlı atına sahip olur. Rumeli'ye, Anadolu'ya ve Türkistan'a gider. Kaf Dağı'na, Nil Irmağı'nın kaynağı Mısır'a, Hindistan'a seferler düzenler. Müslümanlığı korumak ve yaymak için savaşlara katılır.

Saltık Gazi'nin Mısır Seferi ve Nil Nehri'nin Kaynağını Bulmaya Gidişi

Şerif Saltık bir kişiye Nil Denizi'nin nereden geldiğini sorar. O kişi, burayı yalnız İskender'in bildiğini ve onun da Cebel'in dedikleri dağın arasından geçtiğini söyler. Oraya aydınlıkta bile gidilse bile yedi aydan uzun süreceğini söyler. Bu sırada Seyyid

Server oraları görmek istediğini söyler. Sultan onun kendini tehlikeye attığını düşünür ancak o, bu düşünceleri umursamaz. Habeşistan’a kadar giderler. Habeş padişahı, misafirini güzel şekilde ağırlar. Seyyid ona veda edip dört ay daha sefer ederler.

Sonunda Zengibar’a yerleşirler. Zengibar halkı beylerine haber verirler. Bey Sinbat Gezgi, Saltık ile savaşmak ister. Saltık bu duruma karşılık verir. Saltık ona, Hazreti Şerif olduğunu söyler.

Saltık Gazi’nin Nil Nehri’nin Kaynağını Bulması

Server bir çöl ve ortasında bir şehir görür. Şehrin bir tarafında yer alan dağdan Nil suyu fışkırır. Server’i görenler ona el sallar. O, yanlarına gider ve peri olduklarını görür. Periler, dev ordusunun kendilerine saldırdığını söyler. Ondan yardım isterler. Saltık onlara yardım eder ve dev ordusunun karşısında çıkar. Onlar, Seyyid’den korkarlar. Seyyid onları azat eder. Kaf Dağı’na gider. Hz. Hızır onun yanına gider ve dileğini sorar. Bu sırada o, karşılaştığı şehirde yaşayanların kim olduğunu sorar. Hz. Hızır onların insan soyundan geldiğini söyler. Şehrin adı Cavidan, akan suyun Nil olduğunu söyler. Buradakilerin kıyamete kadar ölmediğini, yiyip içip huzurla yaşadıklarını, giysilerinin kirlenmediğini vb. söyler. Server orada yaşamak istediğini söyler ancak Hz. Hızır bu durumun sadece Hz. Muhammed’in soyundan gelmeyenler için geçerli olduğunu söyler.. Seyyid onların yanına doğru yola çıkar. (Demir ve Erdem, 2013, s. 170).

2.7.11. 2. Düzey Ders Kitabında Kullanılan Yapma Destanlar

“Ekler” bölümünde yer almaktadır. (bkz.)

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve deneysel süreç yer almaktadır.

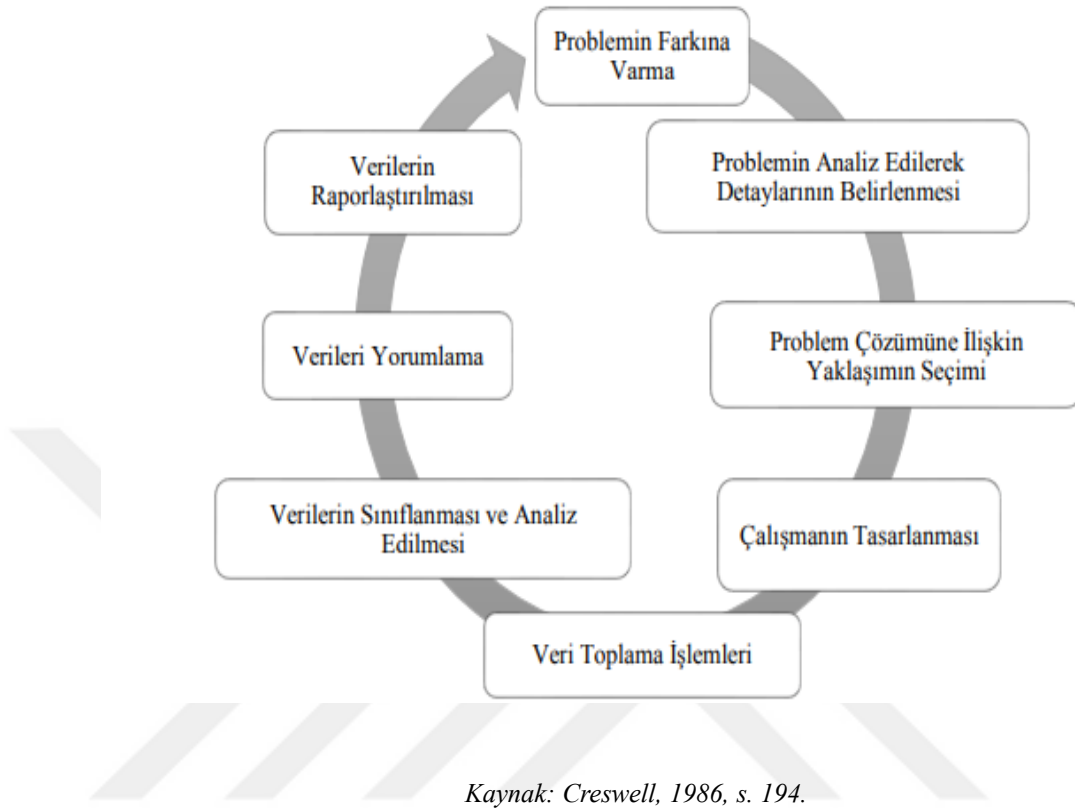
Araştırmanın Modeli

“Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma” adlı bu araştırma, nitel araştırma yöntem ile oluşturulmuştur. Nitel araştırma, insanın kendi potansiyelini anlaması, sırlarını çözmesi ve çabasıyla inşa ettiği sosyal yapı ve sistemlerin derinliklerini keşfetmek için geliştirdiği bilgi üretme biçimlerindendir. Nitel yöntemle desenlenmiş araştırmalarda incelenen olay veya olgu hakkında derin bir algıya ulaşma gayreti söz konusudur (Morgan, 1996). Nitel araştırmalarda genellikle gözlem, görüşme, doküman ve söylev analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanılır. Bunun yanında, insana ilişkin algı ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesinin esas olduğu nitel araştırma, farklı disiplinleri birleştiren bütüncül bir bakış açısına da sahiptir (Hatch, 2002; Merriam ve Grenier, 2019).

Nitel araştırma yönteminin uygulama aşamaları düşünüldüğünde, ilk aşama problemin farkına varılmasıdır. Ortaya çıkan problemin tanınması, merak duyulması önemlidir. İkinci aşama olarak, problemin analiz edilerek detaylarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada, problemin çözümüne yönelik değerlendirilen yaklaşımlardan hangilerinin uygun olacağı belirlenmektedir. Sonraki aşamada, problem çözümüne ilişkin yaklaşım seçilmektedir. Yaklaşım seçildikten sonra, çalışmanın tasarlanmakta ve veri toplama araçları geliştirilmektedir. Veri toplama işlemleri gerçekleştirildikten sonra verilerin sınıflandırılması ve analiz edilmesi gerekmektedir. Son olarak, veriler yorumlanmakta ve raporlaştırılmaktadır. Raporlaştırma sayesinde, problemin çözümü ve ortaya çıkabilecek yeni problemlerin fark edilmesi sağlanmaktadır.

Creswell (2002) nitel araştırma süreci için sekiz aşama belirlemiştir:

Şekil 7. Nitel Araştırma Süreci

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, detaylı bir kurulum sınavı veya tek bir konu için depo niteliğinde belge veya özel bir durum olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 1988, Yin, 1989, Stake, 1994, akt. Bogdan ve Biklen, 1998). Stake'e (1988) göre durum çalışması yöntem seçimi değil, ne çalışılacağını belirleme seçeneğidir. Durum çalışmasında genelleştirme yerine, durumdan en mükemmel şekilde ne anlaşıldığının çalışılmasının tasarısı üzerinde vurgu yapılmaktadır (Denzin ve Lincoln, 1985, s. 435). Durum çalışması tıpkı mimaride yapılan ayrıntılı bir planlama gibi bilgi toplama, toplanan bilgileri organize etme, yorumlama ve araştırma bulgularına ulaşma gibi basamakları içeren sistematik desen türlerinden biridir (Merriam, 1988, akt. Vural ve Cenksever, 2005). Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik şekilde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur. Ortaya çıkan ürün ise, olayın niçin o şekilde olduğunun ve gelecek araştırmalar için daha detaylı şekilde nelere odaklanmanın gerektiğinin anlaşılmasıdır (Davey, 1991).

Hitchcock ve Hughes (1995, s. 317), durum çalışmasının takip etmesi gereken özellikleri şu şekilde açıklamıştır:

- Durum içerisindeki olayların canlı ve zengin bir şekilde tanımlanması,
- Durum içerisindeki olayların kronolojik şekilde hikâyelendirilmesinin yapılması,
- Olayların tanımlanması ile analizi arasında içsel bir tartışmanın kurulması,
- Belirgin bireysel aktörler ya da aktör grupları ve onların algıları üzerine odaklanması,
- Durum içerisindeki belirgin olaylar üzerine odaklanması,
- Durum içerisinde araştırmacının bu durumun parçası olarak katılımı,
- Araştırılan konunun zengin bir biçimde ifade edilmesini sağlayacak özel durumu sunma yolu.

Cohen, Manion ve Morrison (2000, s. 184), eğitim araştırmalarında durum çalışmalarının tercih edilme nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Durum çalışmaları ile elde edilen veriler gerçeklik bağlamında güçlüdür.
- Durum çalışmaları bir olayı veya bir olaydan elde edilen kategoriye genellemeyi sağlamaktadır.
- Durum çalışmaları sosyal gerçekleri en küçük ayrıntılarına kadar işleyerek iyice benimsemeye olanak tanır.
- Durum çalışmaları ile elde edilen veriler doğrudan yorumlanmaya ve kullanıma hazırdır. Bir birey, bir akademik kadro veya bir kurum için yapılan çalışmalar bir “eğitim ortamı” geliştirmeye kadar gidebilir.
- Durum çalışmaları anlaşılması ve yorumlanması bakımından diğer araştırma raporlarına göre daha çok “kamuya açık olma” niteliği taşırlar. Araştırma formları ve araştırma formunun dili, “belirli bir kesime hitap etme” özelliğini diğer araştırma raporlarına göre daha az taşırlar ve bu nitelik halk tarafından anlaşılabilirliği artırır.

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir ortaokulda öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 10 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 12-13’tür. Çalışma grubu

amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılarak seçilmiştir.

Araştırmanın uygulanmasına yönelik etik kurul raporu (bkz. Ek 9) ve İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırma izni (bkz. Ek 8) alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Form hazırlanırken üç alan uzmanından (Türkçe eğitimi) görüş alınmıştır. Form, öğrencilerin derse yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla hazırlanan 10 sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler yapılırken veri kaybını önlemek için ses kaydı alınmıştır.

3.2.1. Öğrenci Görüşme Formu

Katılımcıların derse ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Formda toplam 10 soru yer almaktadır (bkz. Ek 10).

3.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma belirlenen okulda ve sınıflarda olmak üzere 10 hafta sürmüştür. Veri toplama süreci öğrencilerin ders programlarına uygun olarak eğitim öğretim faaliyetlerine engel olmayacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi yöntemi ile mevcut bilgiler saptanıp, özetlenebilmekte, standart hâle getirilerek diğer verilerle karşılaştırabilme imkânı sunabilmektedir. İnsan davranışlarını belirleme noktasında üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmayı sağlayan bir tekniktir. Özellikle sosyal bilimler alanında sık olarak kullanılan önemli tekniklerden biridir. İçerik analizi, belli kurallara dayalı kodlamalarla metinlerin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile raporlandığı, sistematik, yinelenebilir bir tekniktir. Bir mesajın belli özelliklerinin, objektif ve sistematik bir şekilde oluşturulmasına yönelik çıkarımların yapıldığı bir tekniktir. İçerik analizi, metin veya metinlerden oluşan bir grubun içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemek amacıyla

yapılır. Araştırmacılar bu kelime ve kavramların varlığını, anlam ve ilişkilerini belirleyip, analiz ederek metinlerdeki mesajı yönelik çıkarımlarda bulunurlar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2023, s. 258).

Bir sınıfta geçen tartışmaların, işlenen derslerin, öğrenci ve öğretmen görüşmelerinin, sınıf dışı etkileşimin analiz edilmesi gerektiği bir durumda elde edilen ham verilerin kodlanıp yönetilebilir küçük parçalara bölünmesiyle içerik analizi gerçekleştirilebilir. İçerik analizi bireylerin, ekiplerin, kurumların ilgilerinin belirlenmesinde ve tanımlanmasında kullanışlı bir tekniktir. İçerik analizi ile insanların ya da grupların inançları, tutumları, değerleri ve düşünceleri ortaya çıkarılabilir (Stemler, 2001). Çalışmanın sıralanan örneklerle benzer özellikler taşıması, veri çözümlemede içerik analizinin yapılmasının yolunu açmıştır.

3.5. Uygulama Süreci

Deneyisel süreç işlenişinde çalışmanın konusu olan 8. sınıf öğrencilerinin ilk defa seçtikleri “Masal ve Destanlarımız 1” dersi için Millî Eğitim Bakanlığı yıllık ders planı doğrultusunda hazırlanıp “Kazanım Cepte” uygulamasında yer alan 10 mevcut ders planı kullanılmıştır. Deneyisel süreçte ders kitabında yer alan ders içi etkinlikler (istasyon tekniği, çember tekniği, münazara tekniği, canlandırma vb.) kullanılmıştır. Öğrenciler gruplar halinde etkinliklere katılım sağlamıştır.

Tablo 1. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız
Sınıf Düzeyi: 8
Ünitenin Adı/No: MD. 1.1. Ünite: Masallarımız
Önerilen Süre: 2 Ders saati
Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.1.1. Masal türünü tanıır.
Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta
Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Masal türleri nelerdir?” sorusu yöneltilir.
Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir.
Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır.
Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Masal ya da erteği esas itibarıyla sözlü anonim halk edebiyatı ürünü, kahramanları arasında olağanüstü kişi veya yaratıkların bulunabildiği, anlatılan olayların tamamen gerçek dışı olduğu, yer ve zaman ögesinin ise daima belirsiz olduğu bir anlatı türüdür.
Masalı, öykü ve destan gibi türlerden ayıran en önemli temel özellik ise gerçek dışı ögeler içermesi ve anlatılanları gerçeğe benzetme çabası içinde olmamasıdır. Masallarda olaylar bilinmeyen bir zamanda geçer.
Türkçede, bilinmeyen geçmiş zamana en uygun kip öğrenilen geçmiş zaman olduğundan, tüm masallar genellikle bu kiple anlatılır, görülen geçmiş zaman kipi ise hiç kullanılmaz fakat bazen şimdiki zaman veya geniş zaman kipi kullanılır. Masal terimi öncelikle, Külkedisi, Ali Baba ve Kırk Haramiler, Keloğlan gibi ulusal ve uluslararası sözlü geleneğin ürünleri olan halk öykülerini kapsasa da sözlü geleneğin mahsulü olmayan, yani yazarı belli olan, fakat masal tarzında yazılmış eserler de bu türün içinde yer alır.
Masallar, genellikle "masal anaları" tarafından, dinlemeye hazır gruplara anlatılır ve bu masallar, daha sonra derlemeciler tarafından yazıya aktarılır. Kelime, Arapçadaki "mesel" kelimesinden Türkçeye geçmiştir.

Anadolu'da masal kelimesi yerine "metel, mesele, matal, hekâ, hikâ, hikiya, hekeya, oranlama, ozanlama ve nagıl" şeklinde kullanımlar da vardır. Türk edebiyatında masalın birçok tanımı yapılmıştır. Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlük'ünde "Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür." olarak geçer. Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları adlı kitabında "Olayların geçtiği yer ve zaman belli olmayan; peri, dev, cin, ejderha, arap bacı gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyelerdir." şeklinde tanımlamıştır. Naki Tezel ise "Genellikle doğaüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayali, kulaktan kulağa aktarılarak geçen halk hikâyeleridir." şeklinde tanımını yapmıştır. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük'te "mesel, terbiye ve ahlaka faydalı olan hikâye" şeklinde tarif edilmiştir.

Tablo 2. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD. 1.1. Ünite: Masallarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.1.3. Masalın yapı unsurlarını belirler.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Masalın yapı unsurları nelerdir?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir. Masaldaki olay, yer, zaman, kişi ve varlık kadrosu unsurlarına değinilir. Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır. Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Masalın Yapı Unsurları
Olay: Masallar olay eksenli bir edebiyat türüdür. Tamamen hayal ürünü olan bu olaylar, olağanüstü nitelikler taşıyabilir. Masallarda “olamaz” diye bir şey yoktur. Her şey olabilir ve bunlar konu olarak işlenir. Tema: Masalın geniş bir tema alanı vardır. İyi, doğru ve güzel olan her duygu ve düşünce masalın teması olabilir. Masalda temayı temsil eden kişi (tematik karakter), bütün bu iyi niteliklere sahiptir. Masallarda en çok dürüstlük, adalet, iyilik, iyi ahlak, akıllı olmak, kurnaz olmak, cesaret, dostluk, sadakat gibi temalar işlenir. Çatışma: Masaldaki çatışma, hikâye ve romandaki çatışmalara göre daha şiddetlidir ve daha kolay fark edilir. Çünkü masal kişileri tek yönlü karakterlerdir. İyi olanın kötü, kötü olanın iyi yönü anlatılmaz. Romandaki gibi bir karakterin iç dünyasındaki çatışmalar masalda yoktur. Masal kahramanı dışa dönüktür. Dolayısıyla

çatışma çok net biçimde ortaya çıkar. İyilerle kötülerin çatışması sonucunda iyiler kazanır, mutlu olur ve temanın vermek istediği ileti anlaşılır.

Yer: Masalda belirli bir yer, çevre yoktur. Hayali bir yer ve çevre söz konusudur. Bunlar da genellikle “Kafdağı’nın arkasında bir ülke, yedi kat yerin altı, periler padişahının ülkesi” gibi hayalî yerlerdir. Bunun yanı sıra gerçekliğe uygun yer ve mekânlara da rastlanabilir. Örneğin bazı Türk masallarında “Halep, Şam, İsfahan, Mısır, Bağdat” gibi yerlerin adı geçmektedir. Ancak bu yerlerin özellikleri ayrıntılı olarak verilmez. Masal anlatıcısı mekân betimlemesi yapmaz çünkü masalda yoğun bir aksiyon vardır. Mekânlar genel ve belirgin özellikleriyle anlatılıp geçilir, romandaki gibi uzun uzun tasvirler yapılmaz.

Zaman: Masalda zaman da belirsizdir, hayal ürünü bir geçmiş zamandan söz edilir. Olayların anlatılmasında zamanda sıçrama yöntemine sıkça başvurulur. Mesela masal kahramanının çocukluk dönemi anlatılırken “Aradan yıllar, yıllar geçmiş.” denilerek bir anda yirmi yıl sonrasına, kahramanın genç bir delikanlı olduğu zaman dilimine geçilir.

Tablo 3. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD. 1.1. Ünite: Masallarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.1.5. Masalda yer alan değerleri günümüz değerleriyle karşılaştırır.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Masalda yer alan değerler nelerdir?” sorusu yöneltilir.

Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir.

Dostluk, dürüstlük, saygı ve sevgi gibi değerler üzerinde durulur.

Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır.

Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Masallarda işlenen değerler, genellikle evrensel ve zamansız niteliktedir ve bu yüzden günümüz değerleriyle kolayca karşılaştırılabilir ve uyum içinde bulunabilir. İşte masallardaki bazı temel değerler ve bunların günümüz değerleriyle karşılaştırılması:

Dostluk: Masallarda sıklıkla vurgulanan dostluk, günümüz toplumlarında da hâlâ önemli bir değerdir. İyi dostluklar, insanların zor zamanlarında destek ve güç kaynağı olmaya devam eder.

Dürüstlük: Masallarda kahramanlar genellikle dürüstlüklerinin sonucunda ödüllendirilir. Günümüzde de dürüstlük, sağlıklı ilişkilerin ve güvenilir toplumların temeli olarak kabul edilir.

Saygı: Masallardaki karakterler genellikle yaşlılara, doğaya ve farklılıklara saygı gösterir. Bugün de saygı, toplumsal uyumun ve birbirini kabul etmenin anahtarı olarak görülür. Sevgi: Masallarda sıkça işlenen sevgi teması, aile içi sevgiden romantik sevgiye kadar geniş bir yelpazede yer alır. Günümüzde de sevgi, insan ilişkilerinin en temel ve değişmez unsuru olarak kalmaya devam eder. Bu değerler, masalların sadece çocukları eğitmekle kalmayıp, yetişkinlere de yaşamın temel değerlerini hatırlattığını gösterir. Masallar, bu değerleri fantastik ve eğlenceli bir biçimde sunarak, her yaştan insanın bu değerleri içselleştirmesine ve yaşamına uygulamasına yardımcı olur. Günümüzde de bu değerler, sağlıklı toplumların ve ilişkilerin temel taşları olarak kabul edilmektedir.

Tablo 4. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD. 1.1. Ünite: Masallarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.1.7. Yöresindeki masallardan birini sunar.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Çevrenizdeki masallardan hangilerini biliyorsunuz?” sorusu yöneltilir.

Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir.

Beden dilini doğru kullanması sağlanır.

Gereksiz ses ve kelimeleri kullanmaması gerektiği vurgulanır.

Vurgu ve tonlamaya dikkat etmesi gerektiği üzerinde durulur.

Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır.

Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Hem Türk masalları hem de dünya masalları üzerinden pek çok bilinen masal olduğunu söylemek gerekir. Bunlar özellikle çocuklar için akılda kalıcı, aynı zamanda tarihe geçmiş önemli masallar olarak değerlendirilir. Öncelikle bu konuda Türk masallarından başlayarak devam etmek mümkündür:

Üç Oğlan

Öksüz kız

Keloğlan ve altın Bülbül Masalı

Üç Haylaz

Tembel çocuk ile Padişah Kızı

Korkak adam ve devler

Bu gibi daha pek çok farklı ve önemli, Türk tarihine geçmiş olan masallar olduğunu söylemek gerekir. Bu masallar daha naif, çocuklara hitap eden hikayeler olarak öne çıkar.

Özellikle çocukların hayal dünyasını genişletme noktasında önemli bir yere sahiptir. En bilinen Türk masallarının dışında aynı zamanda yine dünya çapında bilinen önemli masallar yer almaktadır:

Yedi Cüceler

Kırmızı Başlıklı Kız

Devamı

Uyuyan Güzel
Pinokyo
Güzel ve Çirkin
Bremen Mızıkacıları
Külkedisi

Tablo 5. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD. 1.1. Ünite: Masallarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.1.8. Derlediği masalı dramatize eder.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması	Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdüldükten sonra derse geçilir. Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır. Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.
Özet	Öğrencilerden derlediği masalları canlandırmaları istenir. Grup olarak canlandırma yapması sağlanır. İş bölümü vb. konularda desteklenir.

Tablo 6. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Devamı

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD.1.2. Ünite: Doğal Destanlarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.2.1 Destan türünü tanıır.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Destan hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir. Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır. Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Aslı Farsça olan destan (dâstân, destân), Fransızca épopée, Yunanca epos şiir karşılığıdır. Destan; kak, Batır, Batur, Buka, Bukadır, Bahadır, Boğa, Böke, Yiğit, Cigit, Koç, Koçkar, Arslan, Kaplan, Pars, Ejder ve kahramanlık kavramlarının, epik karakterli bir yaşayışın zaman, yer ve olaylar içindeki yansımalarının olay örgüsü ile biçimlendirilmiş anlatımlarıdır.

Tablo 7. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD.1.2. Ünite: Doğal Destanlarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.2.2. Destan türünün özelliklerini sıralar.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Destanın özellikleri nelerdir?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdüldükten sonra derse geçilir. Doğal ve yapma destanlar üzerinde durulur. Destanların anonim bir tür olduğu belirtilir. Destanların özgün hâllerinin şiir olduğu belirtilir. Destanların millî özellikler içerdiği, ait olduğu milletin sosyal, kültürel vb. özelliklerini yansıttığı ifade edilir. Destanların olağanüstülükler içerdiği ifade edilir. Doğal destanların oluşma aşamaları vurgulanır. Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır. Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Destanların oluşumu, toplumları derinden etkilemiş olayların sonrasında gelişim gösterir. Milli özellikli olduğundan, bahsedilen milletin hemen tüm özellikleri destanlarda kendisine yer bulabilir.

Destanlar halkın ortak malı
olduklarından anonim sayılırlar.
Sözlü gelenekler yöntemiyle gelecek
kuşaklara aktarılabilmişlerdir.
Destanlar genelde şiirsel anlatıyla
abartılarak anlatılırlar.
Ait olduğu toplumdaki bireylerin
anlayabileceği dille anlatılırlar.
Destandaki kahramanlar seçkin
kişilerdir. Bu kişilerin olağanüstü
özelliklerinden bahsedilir.
Yiğitlik, savaş, kıtlık, aşk ve doğa gibi
konular destanın ana temalarını
oluştururlar.
Dünyadaki destanların kökeni
Yunanca 'Epopé' kelimesinde gelir.
Destanlar yapay ve doğal olan
destanlar şeklinde iki ayrı kısımdan
oluşurlar.
Destanların Çeşitleri Nelerdir?
Destanlar oluşumlarına göre iki ayrı
kısımdırlar. Bunlar yapay ve doğal
destan olarak adlandırılırlar.
Doğal Destanlar
Doğal destanlar, tarihin karanlık
devirlerine olan olayların anlatır. Bu
olaylar yaşanmış ve bitmiş olaylardır.
Bazı olayların sonucunda kendiliğinden
oluşurlar. Örnek olarak Bozkurt
Destanı, doğal destan olarak kabul
edilir.
Yapay Destanlar
Yapay destanlar bir sanatçı tarafından
ortaya çıkarılan destanlara verilen
isimdir. Yapay destanlar kurmaca
olduğundan bu isimle anılır.
Kaybolmuş Cennet ve Kurtarılmış
Kudüs yapay destanlara örnek olarak
verilebilir.

Tablo 8. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD.1.2. Ünite: Doğal Destanlarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.2.6. Destanın ortaya çıkış nedenlerini ifade eder.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Destanların ortaya çıkış nedenleri nelerdir?” sorusu yöneltilir. Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdülendikten sonra derse geçilir. Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır. Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Destanın Ortaya Çıkış Nedeni;
Destanlar, çeşitli nedenlerle ortaya çıkmıştır. Bu nedenler şunlardır:
Milletin ortak değerlerini ve kültürünü yansıtmak:
Destanlar, milletlerin ortak değerlerini ve kültürünü yansıtan önemli eserlerdir. Destanlar, milletlerin ortak hafızasını ve ortak değerlerini gelecek nesillere aktarmaya yardımcı olur.
Milletin önemli olaylarını ve kahramanlıklarını anlatmak:
Destanlar, milletlerin önemli olaylarını ve kahramanlıklarını anlatır. Destanlar, milletlerin geçmişini hatırlamasına ve geleceğe daha güçlü bir şekilde bakmasına yardımcı olur.
Milletin birlik ve beraberliğini sağlamak:

Destanlar, milletin birlik ve beraberliğini sağlayan önemli eserlerdir. Destanlar, milletin ortak değerlerini ve ideallerini vurgulayarak milletin birlik ve beraberliğini güçlendirmeye yardımcı olur.

Tablo 9. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD.1.2. Ünite: Doğal Destanlarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.2.7. Destanda yer alan millî ve manevî değerleri açıklar.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Destanlarda yer alan millî ve manevî değerler nelerdir?” sorusu yöneltilir.

Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdüldükten sonra derse geçilir.

Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi ve vatanseverlik gibi değerler üzerinde durulur.

Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır.

Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Destanlarda yer alan millî ve manevi değerler, genellikle o toplumun temel ahlaki ilkelerini, geleneklerini ve inançlarını yansıtır. Bu değerler, toplumun kimliğini ve kültürel mirasını şekillendiren önemli unsurlardır. İşte destanlarda sıklıkla vurgulanan bazı millî ve manevi değerler:

Adalet: Destanlarda adaletin önemi vurgulanır. Karakterler genellikle adil olmaya ve doğruyu yapmaya teşvik edilir. Adalet, toplum düzeninin ve barışın korunması için temel bir değer olarak görülür.

Dostluk: Kahramanlar arasındaki dostluk bağları ve sadakat, destanlarda sıkça işlenen temalardandır. Dostluk, zor zamanlarda birbirine destek olmanın ve güç birliği yapmanın önemini vurgular.

Dürüstlük: Karakterler, dürüstlük ve doğruluk ilkelerine bağlı kalarak hareket eder. Dürüstlük, toplumsal ilişkilerde güven ve saygınlığın temelidir.

Sabır: Destan kahramanları, sık sık zorluklarla ve engellerle karşılaşır ve bu durumlar karşısında sabır göstermeleri gerekmektedir. Sabır, hedeflere ulaşmak ve zorlukların üstesinden gelmek için önemli bir erdemdir.

Saygı: Destanlarda bireylere, doğaya ve kültürel değerlere saygı gösterme önemi vurgulanır. Saygı, toplum içinde uyum ve huzurun temel taşıdır.

Sevgi: Aile sevgisi, yurt sevgisi ve insanlar arası sevgi, destanlarda sıkça işlenen temalardır. Sevgi, toplumun birleştirici gücü olarak görülür.

Vatanseverlik: Destan kahramanları, genellikle vatanlarını koruma ve savunma konusunda büyük fedakarlıklar yapar. Vatanseverlik, toplumsal birliği ve bütünlüğü korumanın önemli bir parçasıdır.

Bu değerler, destanların sadece bir halkın tarihi veya mitolojik

hikayelerini anlatmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal normları, değerleri ve ahlaki ilkeleri de aktardığını gösterir. Destanlar, bu nedenle, bir toplumun manevi ve kültürel mirasının taşıyıcıları olarak kabul edilir.

Tablo 10. Masal ve Destanlarımız Dersi Haftalık Ders Planı

Dersin Adı: Masal ve Destanlarımız

Sınıf Düzeyi: 8

Ünitenin Adı/No: MD.1.2. Ünite: Doğal Destanlarımız

Önerilen Süre: 2 Ders saati

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar: MD.1.2.10.Destanın serim bölümünden hareketle düğüm ve çözüm bölümü hakkında tahminde bulunur.

Öğretme Öğrenme Yöntem ve Teknikleri: Anlatım yöntemi

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça: Ders kitabı, akıllı tahta

Ölçme ve Değerlendirme: Açık uçlu soru

Etkinliklere İlişkin Açıklamalar

Etkinliklerin Uygulanması

Öğrencilere “Destanda düğüm ve çözüm bölümü nedir?” sorusu yöneltilir.

Öğrencilerin dikkati çekildikten ve öğrenciler güdüldükten sonra derse geçilir.

Adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi ve vatanseverlik gibi değerler üzerinde durulur.

Ders sonrasında ders kitabındaki etkinlikler yaptırılır.

Not: İsteğe bağlı olarak çalışma grupları oluşturulabilir.

Özet

Destanların serim, düğüm ve çözüm bölümleri, hikâyenin farklı aşamalarını temsil eder. Serim bölümü hikâyenin başlangıcını ve temel olayları içerirken, düğüm bölümü heyecan ve aksiyon dolu olayları anlatır. Çözüm bölümü ise hikâyenin çözüme ulaştığı ve sorunların çözüldüğü aşamadır. Bu üç bölüm bir araya gelerek destanın bütünlüğünü oluşturur. Tahminde bulunmak için serim bölümünden hareketle düğüm ve çözüm bölümü hakkında olayların ve kahramanın gelişimine dair ipuçları aranabilir. Böylece, destanın akışı ve sonucu tahmin edilebilir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmacının katılımcılarla gerçekleştirdiği görüşmeler sonucunda elde ettiği bulgular ve bulgulardan hareketle yapılan yorumlar yer almaktadır. Araştırmanın problem cümlesinin çözümü için kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, nitel bulguların yorumlanması ve detaylandırılmasına yardımcı olmuştur. Toplam 10 soru hazırlanmıştır. Elde edilen veriler kodlar, temalar ve alt temalar düzenlenerek bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Katılımcılara yöneltilen birinci soru “Dersin içeriğini beğendiniz mi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların dersin içeriği hakkındaki görüşleri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Katılımcıların Dersin İçeriğine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	<i>f</i>
İçerik	Memnuniyet	Motivasyon sağlayıcı	4
		Merak artırıcı	2
		Konsantrasyon sağlayıcı	2
		Hayal gücü geliştirici	2
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, dersin içeriğine ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. İçerik teması altında “memnuniyet” alt temasına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “motivasyon sağlayıcı”, ikinci sırada eşit frekans değerine sahip “merak artırıcı”, “konsantrasyon sağlayıcı”, “hayal gücü geliştirici” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre dersin en fazla motivasyon sağlayıcı bir etkisinin olduğunu ifade etmişlerdir. İkinci sırada yer alan kodlara göre dersin merak artırıcı, konsantrasyon sağlayıcı ve hayal gücü geliştirecek düzeyde bir içeriğe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Edinilen bilgilerden hareketle tüm katılımcıların dersin içeriğini beğendiği söylenebilir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet çok beğendim çünkü birçok masal ve destan öğrendim ve ders hayal gücümü geliştirdi.” (Katılımcı 3)

“Çok beğendim dersler çok akıcı ve güzel bir şekilde işlendi. Masal ve destanları okuyarak ve etkinliklerle daha iyi bir şekilde anlayabiliyorum ve motivasyonum arttı.” (Katılımcı 6)

“Beğendim çünkü öğretmen dersin içeriğinde yer alan metinleri anlatırken metnin içinde yer alıyormuş gibi davranıyordu ve böylece öğrencilerin aklında daha iyi kalıyordu bu da herkesin dersi sevmesine yardımcı oldu ve benim de dikkatimi derse vermemi sağladı.” (Katılımcı 7)

“Dersin içeriğini beğendim çünkü daha önce seçmediğim bir dersti ve önceden masal ve destanlarla ilgili fazla bilgi sahibi değildim ama bu dersi seçtikten sonra yeterince bilgi sahibi oldum. Ders bana pek çok şey kattı ve merakımı artırdı.” (Katılımcı 8)

Katılımcılara yöneltilen ikinci soru “Dersleri eğlenceli buldunuz mu? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların derslerin eğlenceli yönü ile ilgili görüşleri Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Katılımcıların Derslerin Eğlenceli Yönüne İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Eğlence	Etkinlik	Ders içi	6
	Öğretmen	İletişim gücü	3
	Öğrenci	Etkin katılım	1
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, dersin eğlenceli yönüne ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Eğlence teması altında “etkinlik”, “öğretmen” ve “öğrenci” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “ders içi”, ikinci sırada “iletişim gücü” ve üçüncü sırada “etkin katılım” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre dersleri en fazla ders içi etkinlikler yoluyla eğlenceli bulduklarını belirtmişlerdir. İkinci sırada öğretmenin iletişim gücünün dersleri eğlenceli kıldığını ifade etmişlerdir. Edinilen bilgilerden hareketle eğlenceyi ders içi etkinliklerle bağdaştırdıkları söylenebilir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Ben eğlenceli buldum çünkü derslerde birçok etkinlik yaptık.” (Katılımcı 2)

“Yani evet sınıf öğretmenimizle birlikte çok güzel etkinlikler yapıyorduk derslerimiz eğlenceli oluyordu” (Katılımcı 4)

“Dersleri eğlenceli buldum çünkü öğretmenimizle şakalaşma ya da gülüşmeler oluyordu. Metinler işlenirken öğretmen ve öğrenciler arasında güzel iletişim kuruluyordu.” (Katılımcı 7)

“Eğlenceli buldum açıkçası çünkü zaten derse katılımlar iyiydi o yüzden ders işlemek eğlenceli oluyordu.” (Katılımcı 8)

Katılımcılara yöneltilen üçüncü soru “Ders içi etkinlikleri (canlandırma, çember tekniği vb.) beğendiniz mi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların derslerin eğlenceli yönüne ilişkin görüşleri Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Katılımcıların Ders İçi Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	<i>f</i>
Etkinlik	Ders İçi Etkinlikler	Canlandırma	6
		Münazara	2
		Akvaryum tekniği	1
		İstasyon Tekniği	1
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, ders içi etkinliklere ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Etkinlik teması altında “ders içi etkinlikler” alt temasına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “canlandırma”, ikinci sırada “münazara” ve üçüncü sırada eşit frekans değerlerine sahip “akvaryum tekniği” ve “istasyon tekniği” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre en fazla “canlandırma” yanıtını vermiştir. İkinci sırada ders içi etkinliklerden münazara etkinliğini beğendiklerini ifade etmişlerdir. Edinilen bilgilerden hareketle olarak ders içi etkinliklerden seçtikleri canlandırmayı beğendikleri söylenebilir.

Katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet başta canlandırmalar yer alıyor çünkü gerçekten de drama ve tiyatro gibi oyunları seven bir insanım. Canlandırma sayesinde arkadaşlarımla hem öznel yargılarını hem de nesnel yargılarını daha iyi anlamış oldum.” (Katılımcı 1)

“Arkadaşlarımızla birlikte akvaryum tekniğini uygulamıştık. Sosyalleşme ve arkadaşlarımızla kaynaşma açısından gayet güzel etkinlikler olduğunu düşünüyorum.” (Katılımcı 5)

“Evet, beğeniyorum. Münazaraya katılmıştım ve açıkçası keyif aldım. Bence bu tarz etkinliklere katılmak deneyimi arttırdığı için de bir güzel ve keyifli oluyor.” (Katılımcı 8)

“Genel olarak beğendim. İstasyon tekniğini sevdim.” (Katılımcı 10)

Katılımcılara yöneltilen dördüncü soru “Masal türü hakkında ne tür bilgiler edindiniz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların masal türü hakkında edindiği bilgilere ilişkin görüşleri Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Katılımcıların Masal Türü Hakkında Edindiği Bilgilere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Bilgi	Masal	Özellik	5
		Bölüm	3
	Masal Kahramanları	Sembolik değerler	2
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, masal türü hakkında edindiği bilgilere ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Bilgi teması altında “masal” ve “masal kahramanları” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre “masal” alt temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Yanıtlara göre birinci sırada “özellik” ikinci sırada “bölüm” ve üçüncü sırada “sembolik değerler” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre en fazla masalın özelliklerinden bahsetmişlerdir. İkinci sırada yer alan kodun masalın bölümleri olduğu görülmektedir. Edinilen bilgilerden hareketle yoğun olarak masalın özelliklerini ifade ettikleri söylenebilir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Masal karakterlerinin bir anlam taşıdığını öğrendim. Örneğin, Keloğlan’ın akıllı olduğunu.” (Katılımcı 2)

“Olağanüstü olaylara yer verilmesi ve karakterlere olağanüstü özelliklerin verilmesi gibi birçok şey öğrendim.” (Katılımcı 4)

“Masallar tekerleme ile başlar ve tekerleme ile biter. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini içeren beş başlıktan oluşur. Bunun gibi pek çok şey öğrendim.” (Katılımcı 8)

“Masalın özelliklerini öğrendim.” (Katılımcı 9)

Katılımcılara yöneltilen beşinci soru “Destan türü hakkında ne tür bilgiler edindiniz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların destan türü hakkında edindiği bilgilere ilişkin görüşleri Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Katılımcıların Destan Türü Hakkında Edindiği Bilgilere İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Bilgi	Destan	Özellik	5
		Tür	3
		Millî motifler	1
	Destan Kahramanları	Özellik	1
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, destan türü hakkında edindiği bilgilere ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Bilgi teması altında “destan” ve “destan kahramanları” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “özellik” ikinci sırada “tür” üçüncü sırada eşit frekans değerine sahip “millî motifler” ve “özellik” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre en fazla destanın özelliklerinden bahsetmişlerdir. İkinci sırada yer alan kodun “tür” olduğu görülmektedir. Katılımcılar bu noktada destan türlerinden bahsetmişlerdir. Edinilen bilgiler içinden yoğun olarak destanın özellikleri ifade edilmiştir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Destan türü özellikle eski çağlarda insanların, farklı milletlerin yaşamlarını anlatmakta ve masal gibi olağanüstü varlıkları içeren kişi kadrosuyla genellikle yiğitlik vb. gibi konu edinen bir türdür. (Katılımcı 1)

“Hayali karakterlerin olduğu ya da bazı kahramanların olağanüstü özelliklere sahip olduğunu öğrendim.” (Katılımcı 7)

“Destanlarda motifler var ve pek çok destan var. Örneğin, hâlâ devam eden bir manas destanı var. Destanlar sayesinde geçmişimizi öğreniyoruz ve bu şekilde geleceğe izler bırakmış oluyoruz.” (Katılımcı 8)

“Yapma ve doğal destanlar olarak iki tür olduğunu öğrendim.” (Katılımcı 10)

Katılımcılara yöneltilen altıncı soru “Dersin zorunlu olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların dersin zorunluluğuna ilişkin görüşleri Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Katılımcıların Dersin Zorunluluğuna İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Zorunlu Ders	Kültür	Kültürel değerler	3
	Sınav	Liseye geçiş sınavı	3
	Memnuniyet	Hayal gücü gelişimi	2
Toplam			8

Katılımcılardan ikisi, dersin zorunluluğuna ilişkin görüşlerini belirtirken dersin seçmeli olarak kalması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer katılımcılar dersin zorunlu olması gerektiğini ifade etmiştir. Zorunlu ders teması altında “kültür”, “sınav” ve “memnuniyet” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada eşit frekans değerine sahip “kültürel değerler” ve Liseye Geçiş Sınavı” kodları yer almaktadır. İkinci sırada “hayal gücü gelişimi” kodu yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yoğun olarak dersin kültürel değerlere karşı farkındalık sağlaması ve LGS’de yer alan metin türleri başlığı altında yer almasından dolayı zorunlu olması gerektiğini ifade etmiştir. İkinci sırada yer alan koda göre hayal gücü gelişimine katkı sağladığı için zorunlu olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum çünkü herkes kültürünü tanımalı.” (Katılımcı 2)

“Ben dersin zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum çünkü hayal gücümüzü daha çok geliştirebiliriz. Kendi kendimize hayaller kurabiliriz. Masal ve destan yazabiliriz ve bu sayede hayal gücümüz gelişmiş olur.” (Katılımcı 3)

“Bence ders zorunlu olmalı çünkü LGS için bu ders ekstra bizim için faydalı.” (Katılımcı 4)

“Bence zorunlu olması gerekiyor çünkü merak duygusu artıyor. İnsanın kitap okuma isteği de artıyor bence çünkü önceden mesela ben bu kadar fazla kitap okumazdım. Dersi seçtikten ve bilgi edindikten sonra bir şekilde istek artıyor ve sonuç olarak kitap okumak kişiye pek çok konuda katkı sağlıyor.” (Katılımcı 8)

Katılımcılara yöneltilen yedinci soru “Sizden sonraki dönem eğitim alacak olan 8. sınıf öğrencilerinin dersi seçmelerini öneriyor musunuz? Neden?” sorusu şeklindedir. Katılımcıların ders seçimi önerilerine ilişkin görüşleri Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Katılımcıların Ders Seçimi Önerilerine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Öneri	Kültür	Kültürel değer	3
	Sınav	Liseye geçiş sınavı	3
	Kitap	Kitap okuma alışkanlığı	1
	Memnuniyet	Hayal gücü gelişimi	1
	Coşkunluk	Eğlence	1
Toplam			9

Katılımcılardan biri, ders seçimi için öneride bulunmayacağını ifade etmiştir. Diğer katılımcılar ders seçimi önerilerine ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Öneri teması altında “kültür”, “sınav”, “kitap”, “memnuniyet” ve “coşkunluk” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada eşit frekans değerine sahip “kültürel değer” ve “Liseye Geçiş Sınavı” kodları yer almaktadır. İkinci sırada eşit frekans değerine sahip “kitap okuma alışkanlığı”, hayal gücü gelişimi” ve “eğlence” kodları yer almaktadır. Yanıtlara göre birinci sırada yer alan kodlara göre katılımcıların dersi önermelerinin sebepleri arasında en fazla kültürel değerleri yansıtması ve LGS’de yer alan metin türleri başlığı altında yer alması olduğu görülmektedir. İkinci sırada yer alan kodlara göre kitap okuma alışkanlığı kazandırması, hayal gücü geliştirmesi ve eğlenceli olması gibi sebepler için önerdiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Öneriyorum. Çok fazla masal olduğu için her derste yeni bir masal ve destan öğreniyorlar bu yüzden de dersler eğlenceli oluyor.” (Katılımcı 2)

“Öneriyorum çünkü dersi seçtikten sonra okuma ve yazma becerilerini geliştirecekler. Hayal dünyaları gelişecek, düşünme kapasiteleri artacak.” (Katılımcı 3)

“Kesinlikle öneriyorum. Kitap okuma alışkanlığı kazandırıyor.” (Katılımcı 8)

“Öneriyorum LGS için önemli bir ders olduğunu düşünüyorum. (Katılımcı 9)

Katılımcılara yöneltilen sekizinci soru “Dersin evrensel değerlere (yardımlaşma, adalet, sevgi vb.) karşı farkındalık sahibi olmanızı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların evrensel değerlere karşı farkındalıklarına ilişkin görüşleri Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Katılımcıların Evrensel Değerlere Karşı Farkındalıklarına İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	<i>f</i>
Değer	Evrensel Değerler	Yardımlaşma	5
		Yardımseverlik	1
		Cesaret	1
		Cömertlik	1
		Adalet	1
		Merhamet	1
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, evrensel değerlere karşı farkındalıklarına ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Değer teması altında “evrensel değer” alt temasına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “yardımlaşma”, ikinci sırada eşit frekans değerlerine sahip “yardımseverlik”, “cesaret”, “cömertlik”, “adalet” ve “merhamet” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre evrensel değerlerden en fazla yardımlaşmanın farkındalık sağladığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Elbette dersi aldıktan sonra farkındalık kazandım. Özellikle bunlardan biri yardımseverlik çünkü derslerde genellikle çoğu kitap kitaplarda masal ve destanlar konusunda hep yardımseverlik kavramını gördüm.” (Katılımcı 1)

“Evet çünkü yardımlaşmayla bir hayatın bile kurtulabildiğini gördüm.” (Katılımcı 2)

“Düşünüyorum çünkü mesela adalet her zaman sandığımız gibi olmuyor. Masallarda yer alan adaletle gerçek hayattaki adalet aynı olan olamayabiliyor, öğrenmiş oldum.” (Katılımcı 3)

“Yardımlaşmanın önemini gördüm.” (Katılımcı 5)

Katılımcılara yöneltilen dokuzuncu soru “Dersin olaylara karşı farklı bakış açılarıyla (altı şapkalı düşünme tekniği) yaklaşmanızı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnekler vererek açıklayınız.” şeklindedir. Katılımcıların farklı bakış açılarına ilişkin görüşleri Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Katılımcıların Farklı Bakış Açılarına İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	<i>f</i>
Bakış Açısı	Altı Şapkalı Düşünme	Tarafsız	5
		İyimser	4
		Duygusal	1
Toplam			10

Katılımcıların tamamı, farklı bakış açılarına ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Bakış açısı teması altında “altı şapkalı düşünme tekniği” alt temasına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “tarafsız”, ikinci sırada “iyimser” ve üçüncü sırada “duygusal” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre altı şapkalı düşünme tekniği bakış açılarından en fazla tarafsızlığı seçtikleri görülmektedir. İkinci sırada yer alan koda göre iyimser bakış açısıyla yaklaşmayı ifade etmişlerdir. Yoğun olarak tarafsız olmayı seçtikleri söylenebilir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet, düşünüyorum çünkü bir şeye düz bir şekilde baktığımız zaman tam göremiyoruz ama yandan baktığımız zaman daha iyi şekilde görebiliyoruz. Yani ön yargıyla yaklaşımdan bakabildiğimizde farkındalığımız artıyor.” (Katılımcı 3)

“Olaylara duygusal yönden bakabiliyorum.” (Katılımcı 7)

“İyilikle yaklaşmamı sağladı.” (Katılımcı 9)

“Objektif olmayı öğrendim.” (Katılımcı 10)

Katılımcılara yöneltilen onuncu soru “Dersin iş birliği yapma becerinizi geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?” şeklindedir. Katılımcıların iş birliği yapma becerilerine ilişkin görüşleri Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20. Katılımcıların İş Birliği Yapma Becerilerine İlişkin Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
İş Birliği	Grup Çalışması	Canlandırma	7
		İstasyon tekniği	2
		Akvaryum tekniği	1
	Toplam		10

Katılımcıların tamamı, iş birliği yapma becerilerine ilişkin görüşlerini belirtirken olumlu yanıt vermiştir. Grup çalışması teması altında “canlandırma”, “istasyon tekniği” ve “akvaryum tekniği” alt temalarına yer verilmiştir. Yanıtlara göre birinci sırada “canlandırma”, ikinci sırada “istasyon tekniği” ve üçüncü sırada “akvaryum tekniği” kodları yer almaktadır. Katılımcılar birinci sırada yer alan koda göre iş birliğine katkı sağlayan çalışmanın en fazla canlandırma olduğunu ifade etmişlerdir. Yoğun olarak canlandırmayı seçmeleri grup çalışmalarında yer aldıkları roller ile arkadaşlarıyla daha iyi etkileşimde bulundukları söylenebilir.

Katılımcıların bazılarının görüşleri aşağıda yer almaktadır:

“Evet çünkü masal canlandırma yaparken bir ekip oluyorduk. Bir takım oyunu oluyor.” (Katılımcı 2)

“Mesela akvaryum tekniğinde birlik ve beraberlik oldu.” (Katılımcı 5)

“Bence ders iş birliği yapmayı etkiliyor. Mesela istasyon tekniğinde gruplar halinde çalışıyorduk ve etkilediğini düşünüyorum. (Katılımcı 9)

“Evet, olabilir çünkü canlandırma gibi etkinliklerde bir araya geliyoruz beraber oluyoruz bu da birlik beraberliğimizi artırıyor.” (Katılımcı 10)

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuç ve tartışma yer almaktadır.

Yapılan analizle, öğrencilerin derse ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların dersin içeriğini beğendikleri tespit edilmiştir. Öğrenciler dersin içeriğinin motivasyon sağlamaya yönelik olduğuna dair görüşlerini bildirmişlerdir. Son yıllarda akademik başarıyı etkileyen faktörler üzerine yoğunlaşan çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerin akademik başarıları ile öğrenci algıları ve öğretim kalitesinin paralel olduğunu bildirilmektedir. (Allen ve Fraser, 2007; Allen, Pianta, Gregory, Mikami ve Lun, 2011; Goodenow, 1993; Hattie, 2009; Nelson, Demers ve Christ, 2014; Lam, Wong, Yang ve Liu, 2012; Walberg, 1986). Çalışmalarda akademik başarı ile motivasyon arasında kurulan ilişki dikkat çekmektedir. Cleary ve Kitsantas (2017) motivasyon düzeyi yüksek olan öğrencilerin akademik başarıları da yüksek olacağı gibi öğrencilerin derse odaklanmaları noktasında da fayda sağladığını vurgulamaktadırlar. (Özkalp ve Sabuncuoğlu (1995) çalışmalarında sağlıklı bireylerin yetişmesi için motivasyonun gerekliliğinden bahsetmektedirler. Bunun için de sorumluluğun ebeveynler, eğitimci ve uzmanlarda olduğunu ifade etmektedirler. Hattie (2009) öğretim sürecini destekleyen unsurlar arasında; öğretmen nitelikleri, kullanılan materyaller ve aslında öğrenci-öğretmen etkileşimi olduğundan bahsetmektedir. Öğrencilerin motivasyon sağlanmasında dersin işlenişine katkı sağlayan öğretmen faktörünü vurguladıkları söylenebilir. Öğrenciler dersin içeriğine yönelik görüşlerini belirtirken yoğun olarak ders kitabında yer alan metinlerden bahsetmişlerdir. Bu bağlamda çalışma sonuçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Öğrencilerin derslerin eğlenceli yönünü düşündüklerinde dersleri eğlenceli buldukları saptanmıştır. Bu durumun sebebinin ders içi etkinlikler olduğunu bildirmişlerdir. Karataş ve Özcan (2015) öğrencilerin özgün çalışmalar ortaya koyabilmesinin yolunun

öğretmen desteği ve bu noktada sınıf içi etkinliklerle gerçekleştirebileceğinden bahsetmektedir. Öğrenciler ders içi etkinlikleri beğendiklerini, en fazla beğendikleri etkinliğin canlandırma olduğunu ifade etmişlerdir. Maden (2010) dramının öğrencilere fiziksel ve bilişsel fayda sağlamasının yanı sıra onların kendilerini tanımlarını sağladığını vurgulamaktadır. Dramanın insanı eyleme sokan bir yapısı olduğundan ve bu sayede devinimsel, duyuşsal, bilişsel ve sosyal becerileri hareket geçirdiğini ifade etmektedir. Toraman ve Ulubey (2016) yaratıcı drama yönteminin derse ilişkin tutumuna etkisini araştırdıkları çalışmalarında, yaratıcı dramının öğrencilerin farklı derslerdeki başarılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Kurudayıoğlu ve Özdem (2015) Türkçe öğretiminde drama adlı çalışmalarında, Türkçe dersinde uygulanacak drama etkinlikleri sayesinde derslerin daha zevkli, metinlerin daha eğlenceli ve öğrencilerin daha girişken olacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda çalışma sonuçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Öğrencilerin masalın tür özellikleri hakkında bilgilendiği, çalışmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. Destan türü hakkında edinilen bilgiler incelendiğinde de benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Bu metin türleri Türkçe dersi içeriğinde yer alsa da kapsamlı olarak incelenmediğinden birbirine karıştırılabilmektedir. Bu açıdan dersin, metinlerin tür özellikleri konusunda bir farkındalık yarattığı düşünülebilir.

Katılımcı öğrenciler dersin zorunlu olması gerektiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun sebebinin dersin kültürel değerler barındırması ve bu konuda kendilerine farkındalık kazandırmasıdır. Ayrıca masal ve destanların tür özellikleri, LGS’de soru olarak karşılırlarına çıkabilmektedir. Katılımcılar bu soruları doğru yanıtlayarak başarılı olmak istediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin bir yandan kültürel değerleri vurgularken diğer yandan sınav kaygısı güttükleri görülmüştür. Katılımcılar dersin faydalı yönlerini vurgulayarak ilerleyen yıllarda okuyacak olan 8. sınıf öğrencilerine dersi önerme konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir. Bozdoğan vd. (2024) öğretmen görüşlerine göre ortaokulda seçmeli derslerin seçim ve işleyiş sürecine ilişkin yaptıkları çalışmada, öğrencilerin seçmeli ders belirleme ölçütleri arasında merkezî sınavlara yönelik olmasının bulunduğunu belirtmişlerdir. İki çalışmanın sonucunun örtüştüğü söylenebilir.

Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç, dersin öğrencilerin evrensel değerlere karşı farkındalık sahibi olmalarının yolunu açmasıdır. Katılımcılar en fazla yardımlaşma

değerinin üzerinde durmuşlardır. Karatay (2007) masallarda beklenmedik zamanlarda beklenmedik yardımları görmenin çocukların değer verme duygusunu geliştirdiğinden söz etmektedir. Masalların çocuğun üzerinde bilişsel ve duyuşsal açıdan geliştirdiğini ve eğitsel bir işleve sahip olduğunu vurgulamaktadır. Gelişli (2023) Türk destanlarını değerler eğitimi açısından incelediği çalışmada, destanlarda yer alan değerlerin; yardımseverlik, iyilik yapmak vatanseverlik, fedakârlık, yardımlaşmak, cesaret vb. olduğu sonucuna ulaşmıştır. Destanların evrensel değerler ile bireyin kendini tanımasına ve millî kimlik kazanmasına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda ders kitabında yer alan metinler sayesinde çocuğun değer verme duygusunun geliştiği söylenebilir.

Öğrenciler altı şapkalı düşünme tekniğini kullanarak olaylara en fazla tarafsız bakış açısıyla yaklaşmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Yılmaz, Arıcı ve Dilber (2017) altı şapkalı düşünme tekniğinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına olan etkisini inceledikleri çalışmalarında, altı şapkalı düşünme tekniğinin bir konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşarak problemin çözümünde tek bir noktaya bakmadan çeşitli görüşlerin üretilmesinin sağladığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin en fazla verdikleri cevap olan objektif bakış açısıyla ilgili tarafsızlığın renginin beyaz olduğundan ve bu şapkayı düşünen kişinin yansız olması gerektiğinden bahsetmektedirler. Elde edilen verilere bakıldığında çalışmaların örtüştüğü söylenebilir.

Son olarak öğrenciler derste yapılan canlandırma etkinliği sayesinde iş birliği yapma becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Carlan, Rubin ve Morgan (2004) iş birliğine dayalı öğrenmenin öğrencilerin problem çözme konusunda kendilerini geliştirdiklerine, aynı zamanda birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Johnson ve Johnson (2009) iş birliğini öğrencilerin birbirini teşvik etme aracı olarak gördüğünü belirtmiştir. Arısoy ve Tarım (2013) iş birlikli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarı, sosyal beceri ve kalıcılık düzeylerine etkisini inceledikleri çalışmalarında, iş birlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin derse ilgisinin artması ve sosyal gelişimlerinin devamlılığı açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışma sonuçları, araştırmanın odak noktası olan ders konusunda öğrencilerin olumlu görüşlere sahip olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ç. Y. (2012). Gezginci destancılık mesleği ekseninde tür ve metin ilişkisinin problemleri üzerine. *Milli Folklor*, 24(96), 51-57. <https://doi.org/10.18490/sosars.1382511>
- Akın, A. (2008). *Tarihi kaynaklar içerisinde destanların yeri ve önemi*. (Yayın No. 220943) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akın, G. (1972). *Maraş'ın ve Ökkeş'in destanı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Allen, D. & Fraser, B. J. (2007). Parent and student perceptions of classroom learning environment and its association with student outcomes. *Learning Environments Research*, 10, 67–82. [10.1007/s10984-007-9018-z](https://doi.org/10.1007/s10984-007-9018-z)
- Allen, J. P., Pianta, R. C., Gregory, A., Mikami, A. Y. & Lun, J. (2011). An interaction-based approach to enhancing secondary school instruction and student achievement. *Science*, 333,1034-1037. [10.1126/science.1207998](https://doi.org/10.1126/science.1207998)
- Arıcı, A. F. (2001). *İstanbul masalları*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Artun, E. (2006). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*. İstanbul: Yay Kitabevi.
- Aslan, N. (2004). Şekil değiştirme motifinin anlatılarımızdaki bazı yansımaları üzerine. *Milli Folklor Dergisi*, 16(64), 37-43. Retrieved from https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/namik_aslan_sekil_degistirme_motifi_anlatilar_yansima.pdf
- Ayhan, M. S. & Arslan, M. (2014). Edebi metin olarak masalların yabancılara türkçe öğretiminde dilsel ve kişisel becerilerinin gelişimine etkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 543-559. Retrieved from <https://doi.org/10.17218/husbed.25841>
- Bang, W. & Rahmeti. G. R. (1988). *Oğuz Kağan destanı*. İstanbul: Hülbe Basım ve Yayın.
- Bars, Mehmet Emin. (2015). “Türk kültüründe rüya ve Battal Gazi Destanı’nda işlevleri”. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 73-93. <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.194>.
- Baş, B. (2015). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayatlı, N. Y. (2009). *Irak Türkmenlerinin halk masalları*. Ankara: Berikan Yayınları.
- Bogdan, R. C., Biklen, S. K. (1998). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Sydney: Allyn and Bacon.
- Boratav. P. N. (2009). *Koroğlu destanı*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Bozdoğan, N., Yolcu, V., Karakaş, F., & Bulut, F. (2024). Öğretmen görüşlerine göre ortaokulda seçmeli derslerin seçim ve işleyiş süreci. *Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 77–91. Retrieved from <https://ulusalegitimdergisi.com/index.php/pub/article/view/20>

- Büyük Larousse (1986). İstanbul: Milliyet Yayınları. C15.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2023). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde (s. 258-263). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Carlan, V., Rubin, R., & Morgan, B. (2004). *Cooperative Learning, Mathematical Problem Solving, and Latinos*. Retrieved from <https://www.cimt.org.uk/journal/morgan.pdf>
- Arısoy, B., & Tarım, K. (2013). İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık ve Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28-3), 1-14. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/87229>
- Cerrahoğlu, M. (2013) Destanların eğitimdeki işlevi/ atasözlerinin destan metinleri ile öğretilmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 633-644. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5845>
- Cleary, T. J., & Kitsantas, A. (2017). Motivation and self-regulated learning influences on middle school mathematics achievement. *School Psychology Review*, 46(1), 88–107. <https://doi.org/10.17105/SPR46-1.88-107>
- Cohen, L. & Manion, L. & Morrison, K. (2000). *Research Methods İn Education*. London: Routledge.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Çağınlar, Z. (2008). Av ve Avcılık Kitabı. Naskali E. G. & Altun. H. O. Hilal Oytun Altun (Ed.). *Türk halk edebiyatında av ve avcı kavramlarına yüklenen anlamlar* içinde (s. 383-414). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çelik, A. (2023). *Türk destanları*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Aşık tarzı kültür geleneği ve destan türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dağlarca, F. H. (2021). *Fazıl Hüsni Dağlarca bütün şiirleri 1*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Davey, L. (2009). The Application of Case Study Evaluations. *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3. <https://doi.org/10.7275/6eg1-sc88>
- Demir, N. & Erdem, M. D. *Saltık-Nâme*. İstanbul: Alioğlu Yayınevi.C1.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds) (1994). *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Dewey, J. (1913). *Interest and Effort in Education*. Boston: Houghton Mifflin.
- Dilek, İ. (2007). *Altay masalları*. Bursa: Alp Yayınevi.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Durmuş, E. (2024). Türk kültür çevresinde yay-ok. *Gazi Türkiyat Dergisi*, 35, 207-222. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4187505>

- Durmuş, İ. (2010). *Destan efsane ve rivayetlere göre Türk kültür çevresinde kurt. Dede Korkut ve Geçmişten Geleceğe Türk Destanları Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, s. 65-76.
- Duymaz, A. (2001). *Kerem ile Aslı hikâyesi üzerinde mukayeseli bir araştırma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Düzgün, Ü. K. (2012). Türk destanlarında merkezi kahraman tipinin tipolojisi. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 18(70), 9-46. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255391>
- Ekici, M. (2002). Destan araştırma ve incelemelerinde kullanılan bazı terimler hakkında-ı. *Millî Folklor Dergisi*, 7(54), 11-18. Retrieved from <https://www.millifolklordergisi.com/PdfViewer.aspx?Sayi=53&Sayfa=24>
- Elçin. Ş. (1963). Atların doğuşları ile ilgili efsaneler. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 7(162), 162.
- Ergun, M. (1997). *Türk dünyası efsanelerinde değişme motifi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, C1.
- Ersoy, M. Â. (2022). *Safahat*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Gedik, S. (2020). Masalların eğitimsel işlevleri. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (1), 356-367. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josse/issue/54491/650236>
- Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students relationships to motivation and achievement. *The Journal of Early Adolescence*, 13, 21– 43. [10.1177/0272431693013001002](https://doi.org/10.1177/0272431693013001002)
- Gökbulut, B. & Yeniasır M. (2017), Kıbrıs ve Uygur Türk halk masallarında öne çıkan bazı motifler üzerine incelemeler. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(10), 123-137. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turuk/issue/42735/517086>
- Gökdağ, B. A. & Üçüncü K. (2021). *Başlangıcından günümüze Türk destanları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gökşen, E. N. (1955). Masalın imkânları ve ana dile hizmeti. *Türk Dili*, 3(33).
- Gömeç, S. (2000). İslam öncesi türk tarihinin kaynakları üzerine. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20(31). 51-92. <https://doi.org/10.1501/Tarar.0000000126>
- Günay, U. (2011). *Elâzığ masalları ve Propp metodu*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güney, E. C. (1992). *Masallar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing Qualitative Research In Education Settings*. New York: Suny Press.
- Hattie, J. (2009). Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. Oxfordshire: Routledge
- Helimeoğlu Yavuz, M. (2009). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Hitchcock, G. & Hughes D. (1995), *Research And The Teacher: A Qualitative Introduction To School-Based Research*. London: Routledge Chapman & Hall.

- Işık, N. & Karakuş, N. (2017). Erken çocukluk döneminde efsane, destan ve masal metinlerinin kullanımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 118-133. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.11933>
- İnan Kaya, G. (2016). Eğitimde merak ve ilgi. *Hayef Journal of Education*, 13(2), 103-114. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhayefd/issue/24491/259584>
- İnan, A. (2017). *Manas destanı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365- 379. <https://doi.org/10.3102/0013189X09339057>
- Karakaş, M. (2023). Destancılık geleneği ve sivas halk destancıları. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(51), 308-327. Retrieved from
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitimine katkısı yönünden değerlendirilmesi (niloya örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Karataş, S., & Özcan, S. (2015). İşbirlikli öğrenme ortamındaki yaratıcı etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünceleri ile akademik başarıları üzerine etkisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(2), 1-21. <https://doi.org/10.17943/etku.56500>
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256340>
- Kaya, D. (2013). Kültürümüzde destancılık geleneği ve fehmi gur'un destancılığı. *Kültür Evreni*, 17, 64-74. Retrieved from https://dogankaya.com/fotograf/kulturumuzde_destancilik_gelenegi_ve_fehm_i_gur_un_destanciligi.pdf
- Kayman, F., Elkatmış, V. & Avcı, M. S. (2024). Türkçe öğretmenlerinin masal ve destanlarımız dersine yönelik görüş ve uygulamaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(4), 728-745. <https://doi.org/10.16916/aded.1495901>
- Koca, O. (2011). *Dede Korkut hikâyeleri*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Koca, S. (2003). *Türk kültürünün temelleri*. Ankara: Odes Kültür Yayınları.
- Koz, S. (1994). *Destancı*. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. C3.
- Köse, F. (2014). *İslamiyet öncesi türk destanlarında motif ve tip incelemesi*. (Yayın No. 348043) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Atatürk Kurtuluş Savaşında / (Cahit KÜLEBİ)*, Erişim: 10.01.2025, <https://www.ktb.gov.tr/TR-96408/ataturk-kurtulus-savasinda-cahit-kulebi.html>.
- Lam, S., Wong, B. P. H., Yang, H. & Liu, Y. (2012). Understanding student engagement with a contextual model. S. L. Christenson, A. L. Reschly, & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement*, 403-419. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-2018-7_19

- Letip, T. & Yunus H. (1982). *Uygur Helk Çöçekliri*. Urumçi: Şıncan Helk Neşriyati, C3.
- Liberman, J. B (2020). *Bir masal iyi gelir*. İstanbul: Destek Yayınları.
- M. Yılmaz, F. Arıcı, ve R. Dilber, “altı şapkalı düşünme tekniğinin 7. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi”. *Researcher: Social Science Studies*, 5(8), 128-139.
- Maden, S. (2010). “Türkçe öğretiminde drama yönteminin gerekliliği”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 503-19.
- MEB (2023). *Masal ve destanlarımız dersi öğretim programı (I-II) 5-8. sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2023). *Masal ve destanlarımız dersi öğretim programı (I-II) 5-8. sınıflar*. Ankara: MEB Yayınları.
- Merriam, S. B., Grenier, R. S. (2019). *Qualitative Research in Practice: Examples for Discussion and Analysis*. Hoboken: Jossey-Bass Inc.
- Mert, E. L. (2012). Anadili eğitimi – öğretimi sürecindeki çocuk yazını ürünlerinden yararlanma ve masal türüne yönelik bazı belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-12. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/11112/132848>
- Morgan, D. L. (1997). *Focus Groups As Qualitative Research*. California: Sage Publications.
- Nelson, P. M., Demers, J. A. & Christ, J. T. (2014). The responsive environmental assessment for classroom teaching (react): The dimensionality of student perceptions of the instructional environment. *School Psychology Quarterly*, 29(2), 182–197. <https://doi.org/10.1037/spq0000049>
- Ocak, A. Y. (1985). *İslâm-Türk inançlarında Hızır yahut Hızır-İlyas kültü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Oruç, Ş. (2020). *Masal ve hikâye anlatıcılığı el kitabı*. İstanbul: Buğrahan Yayınları.
- Özkalp, E. ve Z. Sabuncuoğlu. (1995). *Örgütlerde davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. New York: Sage Publications, Inc.
- Roux, J. P. (1994). *Türklerin ve Moğolların eski dini*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1980). *Anadolu Türk efsanelerinde taş kesilme motifi ve bu efsanelerin tip kataloğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sepetçioğlu, M. N. (1990). *Karşılaştırmalı Türk destanları*. İstanbul: Akran Yayıncılık.
- Sepetçioğlu, M. N. (2019). *Karşılaştırmalı Türk destanları*. İstanbul: İrfan Yayınları.
- Stemler, S. (2001). An Overview of Content Analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17). Retrieved from https://moodle.jku.at/pluginfile.php/27600/mod_resource/content/1/Stemler_2001_An_overview_of_content_analysis.pdf

- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler) tarihleri, boy teşkilâtı, destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- TDK (1983). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F., & Vargelen H. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının masal farkındalığı ve bu farkındalığın kültürel değerlerin aktarılmasındaki önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 60-70. Retrieved from http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/08.fahri_temizyurek.pdf
- Tezel, N. (2009). *Türk masalları*. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Togan, A. Z. V. (1982). *Oğuz destanı*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Toraman, Ç., & Ulubey, Ö. (2016). Yaratıcı drama yönteminin derse yönelik tutuma etkisi: bir meta analiz çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 87-115. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/697627>
- Tüm, G. (2010). Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamadaki rolü. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 663-678. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1519>
- Türkiye Kültür Portalı, *Genç Osman destanı / (Aksaray)*, Erişim: 18.04.2025, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/aksaray/kulturatlasi/genc-osman>
- Türkmen, F. (1999). Eski Türklerin inançlarında tabiat kültü. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 3(2), 176-182. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/406102>
- Uraz, M. (1967). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.
- Uysal, B. (2023). *Çocuklar için Türk masallarından seçmeler-4*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Ünüvar, Z. (2018). *Dede Korkut hikâyeleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Vural, R. & Cenkseven, F. (2005). Eğitim araştırmalarında örnek olay (vaka) çalışmaları: tanımı, türleri, aşamaları ve raporlaştırılması. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (10), 25-38. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/315800029_egitim_arastirmalarinda_ornek_olay_vaka_calismalari_tanimi_turleri_asamaları_ve_raporlastırılması
- Vural, T. (2019). Niğde ili destan geleneğine müzikolojik bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (70), 583-599. <https://doi.org/10.17755/esosder.420010>
- Walberg, H. J. (1986). *Synthesis of research on teaching*. M. C. Witrock (Eds.). Handbook of research on teaching. New York: Routledge.
- Yardımcı M. (2007). *Destanlar*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yıldız, S., & Bilişli, Y. (2021). Kültürel miras kapsamında Anadolu'nun ilk Türk destanı Seyyid Battal Gazi. *Iksad Journal*, 7(26), 109-118. <https://dx.doi.org/10.31623/%C4%B0KSAD072609>
- Yılmaz, G. İ. (2006). *İslamiyet öncesi türk destanlarının tarihi açıdan değerlendirilmesi*. (Yayın No. 186960) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Yüksel, H. A. (1996). *Türk tasavvuf geleneğinde rüya*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Zarifoğlu, C. (2023). *Yürekdede ile Padişah*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

EKLER

Ek 1. Atatürk Kurtuluş Savaşında

(...)

Bir gemi yanaştı Samsun'a sabaha karşı
Selam durdu kayığı, çaparı, takası,
Selam durdu tayfası

Bir duman tüterdi bu geminin bacasından bir duman
Duman değildi bu!
Memleketin uçup giden kaygılarıydı.

Samsun Limanı'na bu gemiden atılan
Demir değil!
Sarılan ana yurda
Kemal Paşa'nın kollarıydı.

Selam vererek Anadolu çocuklarına
Çıkarken yüce komutan
Karadeniz'in hâlini görmeliydi.

Kalkıp ayağa ardı sıra baktı dalgalar
Kalktı takalar,
İzin verseydi Kemal Paşa
Ardından gürleyip giderlerdi.
Erzurum'a kadar.

Bu ne inançtı ki Kemal Paşa
Atının teri kurumadan
Sürüp geldin yeni yeni savaşların peşinde
(...)
Kattı Kemal Paşa'nın ordusu sürdü gitti,
Yetiştikçe vurdu düşmana.
Hayın düşman (...) sallana sallana
On beş günde İzmir'i dar buldu,
Ölen kurtuldu, sağ kalan teslim oldu.

Kaçtı gemiler.
Alnı sargılı, kolu sargılı, boynu sargılı,
Ahmetler, Bekirler, Aliler,
Mahmutlar, Kâzımlar, İsmailler
Peşlerinden yettiler,
Diz çöküp Kordonboyu'na
Ta yürekten çekip tetiği
Gemilere yaylım ateş ettiler.

Bu ne inançtı ki Gazi Paşa!
Atının teri kurumadan
Sürüp gittin yeni yeni savaşların peşinde.

Sana borçluyuz ta derinden!
Çünkü yurdumuzu sen kurtardın,
Hasta, yorgun düşmüştük,
Yaralarımızı iyice sardın.

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025, s. 130-133

Ek 2. Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı

12 ŞUBAT 1920

Maraş'ın Kurtuluş günü
Nasıl ilktir Kurtuluş Savaşı'mız
Nasıl örnektir ezilen uluslara
Maraş ilk destandır Kurtuluş Savaşı'nda
ilk gazidir.

Onunçün bizim ilk yazdığımız destan
Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı'dır
Maraş kurtuldu
Duruldu Ökkeş'in kabaran yüreği
Açlığını yorgunluğunu duydu
Soğuğu, uykusuzluğu duydu
Bir gün bir gece uyudu
Sonra kalktı davul zurna
Halaya durdu.

Köye döndüğünde Ökkeş
Söz sözü açtığında
Anlattı yaşadıklarını
Ve ekledi:
— Asıl sonrasını dinleyin kardaşlar
Kapılacak nemler vardır
İşler vardır bellenecek
Bir kez yenilmeyle gider mi düşman
Döner gelir, yine gelir, yıllar sonra gelir
Dostluk suları yürütülür aramızdan
Kıya görmüslere yardım
Yıkılan yerleri onarma
Ve bütün benzerleri gibi dünyada
Dost elini uzatınca
Başını alırlar.
Vermedi elini Maraşlı
Eksik olsun dedi senin dostluğun
İkinci geldiğinde.
Al yardımını başına çal.

Durun burasında kardaşlar
Kapılacak nemler vardır
Yollar vardır bellenecek.
Maraşlı, elini vermemesiyle
Silahını bırakmadı
Yetiştirdi komşuların yardımına
Antep, Haruniye, Osmaniye, Adana
Savaşa yeter demedi
"Ya istiklâl ya ölüm!"
Bütündedir gerçek kurtuluş çünkü
Ancak kurtulduğunda bütün vatan
Bıraktık silahımızı.

Kaynak: Akın, 1972, s. 53-54

Ek 3. Çanakkale Şehitlerine

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?
En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,
-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
Nerde -gösterdiği vahşetle "Bu: Bir Avrupalı!"
Dedirir- yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!
Eski Dünyâ, Yeni Dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,
Kaynıyor kum gibi, tûfan gibi, mahşer mahşer.
Yedi iklimi cihânın duruyor karşına da,
Ostralya'yla berâber bakıyorsun: Kanada!
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;
Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
Hani, tâ'ûna da züldür bu rezîl istîlâ!
Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asîl,
Ne kadar gözdesi mevcûd ise hakkıyla sefîl,
Kustu Mehmedçiğin aylarca durup karşısına;
Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına.
Sonra mel'undaki tahrîbe müvekkel esbâb,
Öyle müdhiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam ;
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
(...)
Sarılır, indirilir mevki'-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkîf edemez sun'-i beşer ;
Bu göğüslerse Hudâ'nın ebedî serhaddi;
"O benim sun'-i bedî'im, onu çiğnetme" dedi.
Âsım'ın nesli... diyordum ya... nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.
Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
O, rûkû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
Yaralanmış temiz alnından, uzanmış yatıyor;
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!
Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi...
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyyetler eder istîfâb.

“Bu, taşındır” diyerek Kâ’be’yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ nâmıyle,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyle;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ’yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebrîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.
Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddîn’i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm’ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çemberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla berâber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a’sâra gömülse taşacaksın... Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...
Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

Kaynak: Ersoy, 2022, s. 148.150

Ek 4. Sultan Mehmet’in Gemileri

Bir sabah ferman ile uyandık İstanbul kıyılarında
Bir sabah duyuldu Sultan Mehmet:
— Gemilerim karadan yüzdürülsün!
Dağlar taşlar inledi:
— Emret!

Kızaklarla yarıldı yer, ufuklarca,
Saçıldı zümrüt göklere, gümüş böceklere
merhamet.
Acayip pınarlardan, meçhul korulardan geçtik,
Zamanımızla durdu iki yanda,
Geçmiş devirler set set.

Çektik süslü kadırgaları binlerce kişi,
Morarmış omuzlarımızda sanki bir demet.
Sanki bahçeler genişliyordu kopardıklarımızla,
Sanki bizimle yürüyordu,
Kismet.

(-)
Balta gürültüleri değil, kazma sesleri değil,
Masallarca bir cümbüş yapıyordu arzu ve kuvvet.
Tarihin bir musiki gibi aktığı yerde,
Sustu bütün ormanlar, bütün kuşlar;
Civarda bir dehşet.

Rüzgâr esmeden, karanlık ilerlemeden,
Vardı yelkenlerimizde simsiyah bir hareket.
Uzaklıklar uçuşuyorlardı bismillahlarla,
Yere büyük bir güç ekiliyordu;
Vardı ellerimizde bereket.

O gün doğumunda nasıl doluydu içimiz,
Akıyordu güneşten nesil nesil akıbet.
Bir yeni imanla büyüyorduk, eskiler üstünde,
Ne kadar canlıydık,
Bütün insanlara nisbet.

İlk kez, bu koca dünyada ilk kez,
Bir şey aşikâr oluyordu bütün milletlere ibret.
Doğa üzerinde açan kuvvet gülü;
Allah'ın toprağı geçit veriyordu,
Türk'ün koluna hürmet

İniverdik Haliç'in kıyısına, bir seher,
Yarattı altın tansığını geceler süren gayret.
Bir utkunun yeni bir gün açan parıltısında,
Alın yazısını yazıyordu,
Sultan ve Devlet.

İniverdik uyumuşların önüne, karadan, gemilerle,
Kesildiler seraba nur, seraba hayret.
Açıldı onlara Doğudan,
Bize Batıdan,
Ebediyet.

Kaynak: Dağlarca, 2021, s. 158-160

Ek 5. Üç Şehitler Destanı

İNÖNÜ DOLAYLARI

Heyûlâlar yıldızlarla yükselirler lacivert karanlıkta,
Uzanırlar korkak boşluğa sere serpe.
Şu toprakların sultanları,
Metris Tepe, Kanlı Sirt, Adsız Tepe.

Sanki dünyanın ilk gecesi, soğuk mu soğuk
İklimler yeni doğmuş, rüzgârlar körpe.
Karın aklıyla daha da kocaman
Metris Tepe, Kanlı Sirt, Adsız Tepe.

Burası bir avuç kahramanın savunduğu yer
Tarihin kulaklarında altın küpe
Burası
Metris Tepe, Kanlı Sirt, Adsız Tepe.

(...)

MUSTAFA KEMAL

Mustafa Kemal'i gördüm düşümde,
"Daha" diyordu.
Uğruna şehit olasım geldi hemen,
"Sabaha" diyordu.

Al bir kalpak giymişti, al,
Al bir ata binmişti, al.
"Zafer ırak mı" dedim,
"Aha" diyordu.

(...)

TABUR BİR MUCİZE İÇİNDEYDİ

Bir sevinç sarmıştı her yönü,
Vatanı ve bizi seven.
Çoğalmıştık bir uçtan bir uca, rüya gibi,
Büyüyordu ova kendiliğinden.

Neydi damarlarımızda çoğalan, çoğalan,
Neydi bu tepenin ardı?
İçimizde yalnız vatan değil,
Yeryüzü kadar bir şey vardı.

Ateş mi gelirmiş, yel mi esermiş,
Akıyoruz, yaşamamız nerde pek belli değil.
Kurtulmuşuz bedenden artık,
Kimse ayaklı, elli değil.

(...)

Kaynak: Dağlarca, 2021, s. 122-125

Ek 6. Malazgirt Destanı

(...)

ANADOLU'NUN FETHİ

Kutalmışoğlu Gazi Süleyman Şah Antakya Kalesi'nin önünde ordusunu düzenledi... Alın ırkıtmalı, üç ayağı sekili, kolonları sınıksı çekili, başı havaya kalkık, yelesi boynuna dökül yağız atının üstünden ordusuna seslendi:

(...)

Yayılr benzeriz, çığa...
Toplanır, benzeriz dağa...
Ve devlet denen otağa,
Tuğ olmuşluğumuz vardır!

Kayı, Kınık, Afşar, Yörük...
Bu temelde yoktur, çürük!
Bu yürek attıkça Türk... Türk...
Ün salmışlığımız vardır!

Benliğim durdukça bende,
Ben söylenirim dört yönde.
Savaşta, ilimde, fende...
Çook bilmişliğimiz vardır!
(...)

Bâtıl geze, hak sürüne...
Ufukta düşman görüne!
Alınlardan ter yerine,
Kan silmişliğimiz vardır!

Ölüm el çekmez fâniden,
Bakarsın gelir aniden...
Ölürüz. Fakat, yeniden,
Can bulmuşluğumuz vardır!

Savaş dediğin söz değil
Bayrak dediğin bez değil!
Vatan için bir kez değil,
Bin ölmüşlüğümüz vardır!

MALAZGİRT MARŞI

Aylardan Ağustos, günlerden Cuma,
Gün doğmadan evvel İklim-i Rum'a,
Bozkurtlar ordusu geçti hücumu...

Yeni bir şevk ile gürledi gökler...
Ya Allah... Bismillâh... Allahuekber!..

Önde yalın kılıç Türkmen başbuğu,
Ardında Oğuz'un ellibin tuğu...
Andırır Altay'dan kopan bir çığı,

Budur, Peygamber'in övdüğü Türkler...
Ya Allah... Bismillâh... Allahuekber!..

(...)
Anadolu başlar, vatan olmaya...
Kızılma'ya hey... Kızılma'ya!...

En güzel marşını vurmada mehter;
Ya Allah... Bismillâh... Allahuekber!..

Kaynak: Gençosmanoğlu, 2023, s. 132-134

Ek 7. Genç Osman Destanı

(...)

Yıl 1621, Aksaray'ın Dorikini Köyü'nde bir yiğit doğar. Adını Osman koyarlar. Daha on yaşına girmeden babasını kaybeder ve onu anası büyütür. Aksaraylı güreşi sever, Osman da akranları ile güreş tutar, ok atar, kılıç sallar, mermere yumruk atar, atar ki, çivi gibi genç olup çıkar. Akranları onunla güreşmekten çekinmektedirler artık.

Yıl 1638, kendi gibi yiğit olan padişah 4. Murat Han, Orduyu Hümayunla Aksaray'a gelir ve cuma namazını kendisi kıldırır. Aksaraylılara ilan eder ki Orduyu Hümayun'a katılmak isteyenler varsa gelsin yazılsın! Gençler çığ gibi orduya katılmaktadır. 4. Murat Han bu manzaraya çok sevinir ve Aksaraylılara teşekkür eder.

Bu arada Genç Osman da orduya yazılmak için müracaat eder fakat yaşının küçüklüğü dolayısıyla orduya alınmaz. Kısa zamanda toplanan ordu Bağdat'a doğru yol alır. Genç Osman gizlice orduya karışır. Bağdat'a yaklaştığı sırada padişah orduyu denetlemek ister, bakar ki bıyıkları terlememiş bir genç de orduda bulunmaktadır.

—Adın ne senin?

—Osman efendim.

—Niçin katıldın orduya, bıyıkların bile yok. Bizde bıyıklarında tarak durmayan kişi orduya alınmaz, duydun mu?

—Duydum efendim.

—Peki, öyleyse niçin katıldın orduya?(...)

İşte bu lafa alınmıştı Aksaraylı Genç Osman. Padişaha dönerek:

—Tarağınızı verir misiniz?

Padişah kızgınlıkla tarağını verdi. Osman tarağı aldı, iki eliyle dudağının üzerine bastırdı. (...)

—İşte benim bıyığımda da tarak duruyor. Şimdi orduya girebilir miyim, dedi.

4. Murat denen o sert kişi oturdu, hüngür hüngür ağladı ve Osman'a dedi ki:

—Senin adın Genç Osman olacak ve seni öncü gazilere serdar eyledim. Var git lalaya ismini yazdır ve tarağı da bana ver, ömrüm boyu saklayacağım. Haydi gazan geçmiş olsun benim yiğit oğlum.

Bir hafta sonra bir Cuma sabahı, Genç Osman öncülerin başında şimşek gibi kılıç kollamakta idi ve Bağdat Kalesi'ne süzüldü. Ha bire koman yiğitlerim. Yiğitler vurdukça kırar, kırıkça kırar düşmanı. Bağdat kapıları dayanamaz bunca savaşa. Açar kapıları Türk ordu-suna. Genç Osman, Sancağı Şerif'i kaptığı gibi Bağdat Kalesi'nin en ince noktasına diker. Diker ki beş altı ok yer ve olduğu yere yığılır kalır, kelime-i şahadet getirir ve olduğu yerde can verir.

Kayıkçı Kul Mustafa koşarak gelir ki ne görsün. (...) Kayıkçı Kul Mustafa, Meşhur Genç Osman destanını yazar. Murat Han, Genç Osman'ın öldüğünü duyunca üzülür ve tarihe geçecek sözü söyler, "Keşke Bağdat gibi kaleyi fethetmeseydim de Genç Osman'im ölme-seydi."

Böyle bir yiğit Aksaray'da doğmuş, Bağdat'ta şehit olmuş, o nedenle destan türküsü de Aksaray'da yaşamıştır. (...)

Türkünün sözleri şöyledir:

**"İptida (evvela) Bağdad'a sefer olanda
Atladı hendeği geçti geçti Genç Osman
Vuruldu sancaktar kaptı sancağı
İletti bedene dikti Genç Osman**

**Eğerleğin kırıatımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepisin
Sabah namazında Bağdat Kapısının
Allah Allah deyip açtı Genç Osman**

(...)

**Kul Mustafa karakolda gezerken
Gülle kurşun yağmur gibi yağarken
Yıkılası Bağdat seni döğerken
Şehitlere serdar oldu Genç Osman"**

Ek 8. MEB Uygulama İzin Belgesi

Başvuru No:

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu:

T.C. Kimlik No:

Adı Soyadı: NURSENA POLAT

Araştırmanın Adı: Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersine İlişkin Görüşleri

Üzerine Bir Arastırma

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı:

Uygulama Yapılacak Birim: Ortaokul

Uygulama Yapılacak İl: İSTANBUL

Veri Toplama Aracının Başlığı: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencileri İçin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersi Görüşme Formu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 13.02.2025

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 13.02.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni İSTANBUL İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

Ek 9. Etik Kurul Kararı

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Toplantı Tarihi: 05.02.2025

Toplantı No: 2025.02

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU TOPLANTI KARARI

Yürütücülüğünü Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Talat AYTan danışmanlığında lisansüstü öğrencisi NURSENA POLAT tarafından yapılacak olan "8 Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma adını çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etiğe aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Etik Kurul Üyeleri

DocuSigned by:

07F20CD75AD8430...

Prof. Dr. Murat DONDURAN
Başkan

DocuSigned by:

9D5616D3F2674C8...

Prof. Dr. Fatih GÜLGEN
Üye

DocuSigned by:

95126DCBD72243B...

Doç. Dr. Begüm SATICI
Üye

DocuSigned by:

AEDFCC489DA74F0...

Doç. Dr. Gülbin ÖZKAN
Üye

DocuSigned by:

D6CAA832588B413...

Prof. Dr. Yiğit EVREN
Üye

DocuSigned by:

11BD69611D0B462...

Doç. Dr. Nur CEMELELIOĞLU
Üye

DocuSigned by:

7FF802A54D7049F...

Dr. Öğr. Üyesi H. Ağan KARADUMAN
Üye

Ek 10. Öğrenci Görüşme Formu

Öğrenci Görüşme Formu Soruları	
Değerli Öğrenciler,	
Bu sorular Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nursena Polat'ın "Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Seçmeli Masal ve Destanlarımız Dersine İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz ve diğer veriler bu araştırma dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır. Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.	
A. Kişisel Bilgiler	
Ad:	Soyad:
Yaş:	Görüşme Ortamı:
B. Görüşler	
1. Dersin içeriğini beğendiniz mi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.	
2. Dersleri eğlenceli buldunuz mu? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.	
3. Ders içi etkinlikleri (canlandırma, akvaryum tekniği) beğendiniz mi? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.	
4. Masal türü hakkında ne tür bilgiler edindiniz? Örnekler vererek açıklayınız.	
5. Destan türü hakkında ne tür bilgiler edindiniz? Örnekler vererek açıklayınız.	
6. Dersin zorunlu olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Nedenleriyle birlikte açıklayınız.	
7. Sizden sonraki dönem eğitim alacak olan 8. sınıf öğrencilerinin dersi seçmelerini öneriyor musunuz? Neden?	
8. Dersin evrensel değerlere (yardımlaşma, adalet, sevgi vb.) karşı farkındalık sahibi olmanızı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnekler vererek açıklayınız.	
9. Dersin olaylara karşı farklı bakış açılarıyla (altı şapkalı düşünme tekniği) yaklaşmanızı sağladığını düşünüyor musunuz? Örnekler vererek açıklayınız.	
10. Dersin iş birliği yapma becerinizi geliştirdiğini düşünüyor musunuz? Neden?	

"Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman ayrılabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum."

Araştırmaya katılmak istiyorum. Evet/Hayır

Katılımcının İmzası:

Tarih: